PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE LIPTOVSKÉ SLIAČE NA ROKY 2015 - 2021

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Liptovské Sliače na roky 2015-2021 bol schválený Uznesením obecného zastupiteľstva č. 98/5/2015 v Liptovských Sliačoch dňa 30. apríla 2015.

Zostavovatelia:
Ing. Helena Priesolová

Na príprave dokumentu spolupracoval aj Ing. Miroslav Hanula a informácie pre jeho vypracovanie poskytol Obecný úrad Liptovské Sliače, rozpočtové organizácie obce, Štatistický úrad Slovenskej republiky a Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny.

Obsah

ÚVOD 4

1 ANALÝZA ZDROJOV 5

1.1 Vymedzenie územia obce 5

1.2 Fyzicko-geografická charakteristika 7

1.3 Socio-ekonomická charakteristika 10

1.4 Infraštruktúra a životné prostredie 17

1.5 Tretí sektor a podujatia v obci 24

1.6 Kultúrne dedičstvo 26

1.7 Obecná samospráva 28

1.8 SWOT analýza 38

1.9 Vyhodnotenie prieskumu verejnej mienky 47

1.10 Analýza problémov 72

2 STRATEGICKÁ ČASŤ 74

2.1 Vízia 74

2.2 Stratégia rozvoja obce 74

3 IMPLEMENTAČNÝ RÁMEC 80

3.1 Akčný plán 81

3.2 Monitorovací a hodnotiaci rámec 100

3.3 Monitorovacie indikátory 101

POUŽITÉ ZDROJE 110

ÚVOD

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Liptovské Sliače (ďalej len PHSR) je strategický rozvojový dokument, v ktorom je formulovaná vízia obce, vymedzené ciele a pod ne spadajúce projektové zámery.

Aby mal dokument výpovednú hodnotu a obsahoval rozvojové ciele vyplývajúce z potrieb obyvateľov obce Liptovské Sliače, bolo nutné, aby sa do tvorby tohto dokumentu zapojili občania obce, podnikatelia, samospráva aj tretí sektor (spolky, záujmové združenia a ďalšie organizácie fungujúce v obci). A to nielen formou dotazníkov, ankiet, ale aj prostredníctvom spoločných stretnutí s obyvateľmi obce.

Práve PHSR obce Liptovské Sliače vytvára dôležitý priestor pre koordinovanie aktivít realizovaných v obci. PHSR je nástrojom spoločného plánovania. Spoločné plánovanie sa zároveň môže stať priestorom pre začatie spolupráce a vytváranie inovatívnych riešení medzi rozvojovými aktérmi. Hlavnou intenciou programu je zvrátenie nepriaznivých tendencií a rozvoj tých ukazovateľov a oblastí, ktoré môžu z dlhodobého hľadiska vytvoriť podmienky pre dlhodobo udržateľný rozvoj celého územia a jeho zatraktívnenie.

Vďaka aktivitám obyvateľov obce sa mení priestor a môže dochádzať k rozvoju. Tento dokument slúži na koordináciu aktivít medzi aktérmi rozvoja, čo má prispieť k tomu, aby rozvoj obce bol vyvážený.

Na základe strategického dokumentu, ktorý schvaľuje Obecné zastupiteľstvo, sa zároveň zastupiteľstvo a štatutár zaväzujú riadiť samosprávu v línii schválených projektových zámerov. Tento dokument je od jeho schválenia kľúčovým dokumentom obce. V prípade uchádzania sa o eurofondy, musí byť žiadaný projekt zakomponovaný v PHSR, aby mohol byť úspešný. PHSR musí byť preto vypracované aj v súlade s Územným plánom obce.

Dokument je aktuálnou odpoveďou na otázku *„kam sa chce obec dostať v období nasledujúcich 7 rokov“*. Verím, že sa jej to podarí vďaka spolupráci všetkých aktérov rozvoja a kvalita života našej rodnej obce sa bude neustále zvyšovať.

Autorka

1 ANALÝZA ZDROJOV

Analýza vymedzuje územie obce, históriu, fyzicko-geografický a socio-ekonomický potenciál a v rámci neho sociálna a technická infraštruktúra, analýza v oblasti kultúrneho dedičstva, tradícií, tretieho sektora, samosprávy a jej partnerstiev. Túto časť uzatvára SWOT analýza, vyhodnotenie prieskumu verejnej mienky a analýza problémov. Táto analýza obce je potrebná pre identifikáciu jej rozvojového potenciálu, na základe ktorého sa vymedzia problémy a stanovia ciele na odstránenie problémov a nasmerovania rozvoja. Pre lepšie stanovenie kľúčových problémov, ktoré obec Liptovské Sliače má, bol realizovaný v obci aj dotazníkový prieskum, v rámci ktorého obyvatelia sami identifikovali problémy obce a prezentovali svoju predstavu o budúcom rozvoji. Vďaka ich názorom, výsledkov z analýzy zdrojov a zo stretnutí s obyvateľmi a so zástupcami obce je postavená stratégia obce.

1.1 Vymedzenie územia obce

Poloha

Obec Liptovské Sliače sa nachádza v Žilinskom kraji, vo východnej časti okresu Ružomberok. Od mesta Ružomberok je obec vzdialená asi 10 km. Na severe susedí s obcou Lisková, Ivachnová a Liptovský Michal. Na východe a juhu sa stýka s Partizánskou Ľupčou, na juhu a západe s Liptovskou Štiavnicou. Západnú hranicu zdieľa so Štiavničkou. Patrí medzi veľké obce s obytno-službovo-turistickou funkciou.

Obr. 1 Poloha obce v rámci Žilinského kraja a okresu Ružomberok

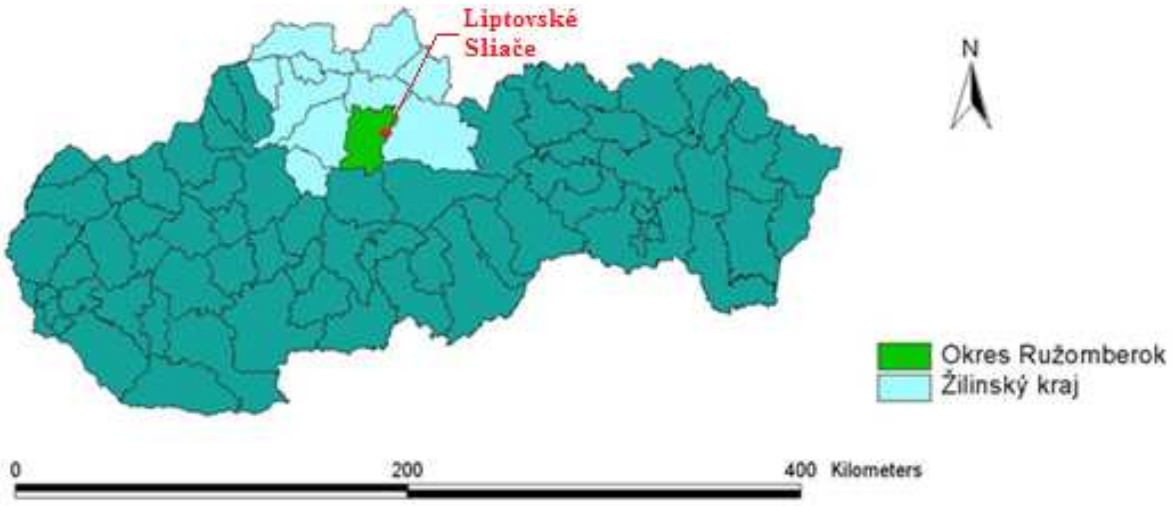

Dopravná poloha

Širšie vzťahy určuje väzba na dopravný koridor západ - východ, cesta E 50 smer Ružomberok - Liptovský Mikuláš. Pri tejto ceste sa vo vzdialenosti asi 5 km od Liptovských Sliačov nachádza v katastri obce Lisková neverejné letisko Ružomberok. Letisko disponuje jednou trávnatou vzletovou a pristávacou dráhou dĺžky 940 m a šírky 40 m a druhou trávnatou vzletovou a pristávacou dráhou dĺžky 650 a šírky 30 m. V súčasnosti

je letisko bez pravidelných liniek. Obec leží 7 km od okresného mesta Ružomberok a od okresného mesta Liptovský Mikuláš 21 km, od krajského mesta Žilina až 67 km.

Obr. 2 Poloha obce v rámci okresu Ružomberok

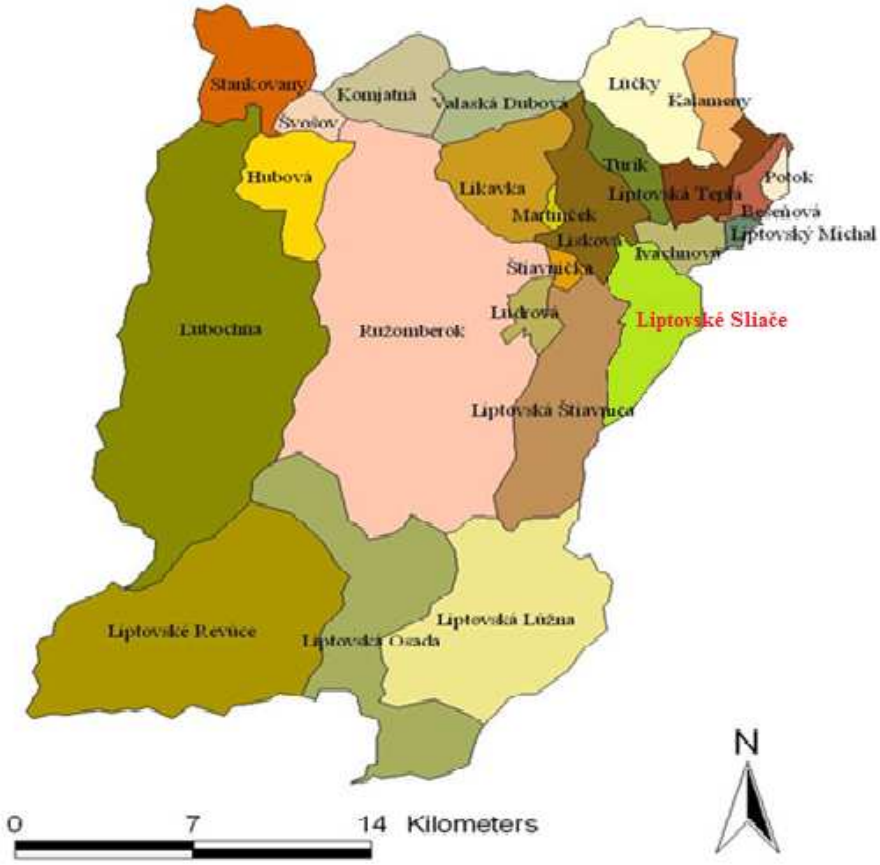

História

Podľa donačných listín z roku 1252 premonštráti v Turci dostali „duas villa vtrasque Scelach nominatas“ susediace s villou Lysk (Lisková) a Lipche (Ľupča). Sliače na začiatku drukej polovice 13. storočia mali dve osady. Prvým nížinným sídliskom v Sliačanskej kotline bol Nižný Sliač a druhým Stredný Sliač. V intervale rokov 1516-1543 vznikla tretia osada, Vyšný Sliač.

V roku 1516 si obec volila magistrát a odvtedy sa považovala za mesto. Tri obce vytvorili spoločnú administratívnu jednotku, mali spoločného richtára a nazývali sa Mestečko troch Sliačov (Oppidum Trium Slecsch). Od 17. storočia sa tu vyvíjajú remeslá, doložený je tesársky cech, mlyny, pivovar, papiereň a vo Vyšnom Sliači valcha. V 18. storočí získal Stredný Sliač mestské výsady s jarmočným právom.

Mestečko bolo známe najmä obchodom s dobytkom. Tri Sliače mali v roku 1715 mlyn a 96 daňovníkov. Mestečko používalo od roku 1732 spoločnú pečať. V pečatnom poli vyrastajú z pluhovej radlice tri ľalie (niekedy vysvetľované aj ako meče), medzi nimi dve ratolesti (vysvetľované ako klasy). V roku 1784 mala obec 147 domov a 1227 obyvateľov. Značná časť obyvateľstva odchádzala od polovice 19. storočia za prácou do zahraničia.

V Liptovských Sliačoch v rokoch 1892 až 1905 pôsobil Andrej Hlinka. V roku 1940 začala v obci elektrifikácia. Všetky tri osady tvorili asi do roku 1950 typický sídelný útvar

cestnej, obojstrannej potočnej dediny. V súčasnosti obec stráca charakter radovej zástavby pri veľkom rozmachu súkromnej bytovej výstavby v rokoch 1950-1990. V rokoch 1946 až 1970 vybudovali občania vyše ¾ bytového fondu, tiež sociálne a kultúrne zariadenia.

Obr. 3 Erb obce Liptovské Sliače

Súčasnú podobu erbu znázorňuje obrázok 3. Tri hviezdičky znázorňujú trojobec Vyšný, Stredný a Nižný Sliač. Klasy sú symbolom hojnosti, ktorú si pracovití Sliačania nadobúdali poctivou prácou na roliach. Tri ľalie vyjadrujú čistotu ducha ľudí v trojobci, pridŕžajúc sa kresťanstva od jeho prvopočiatku. Sú to anjuovské ľalie. Pochádzajú z erbu kráľovského rodu Anjú. Karol Róbert z Anjú panoval v našej krajine v rokoch 1308 - 1342 a má súvis i s výstavbou sliačskeho kostola z roku 1326, ktorého kópia pochádza z Francúzska.

1.2 Fyzicko-geografická charakteristika

Prírodné podmienky a geomorfológia

Obec leží v západnej časti Liptovskej kotliny v priemernej nadmorskej výške 550 m. Výškové rozpätie je pomerne veľké. Od najnižšej polohy pri rieke Váh (490 m.n.m) po najvyššiu polohu na hranici katastrálneho územia Sliačskej Magury (1261 m.n.m). Obec sa rozprestiera na ploche 19,59 km^2. Na juhu kataster obce vyúsťuje do hlbokých lesov Nízkych Tatier. V horskej časti katastrálneho územia Sliačov prevládajú dolomity a vápence. V odlesnenej časti na miestach oráčin a lúk sú to vápence, pieskovce a íly. Tabuľka 1 uvádza využitie pôdneho fondu katastrálneho územia obce a vlastníctvo s ním súvisiace.

Tab. 1 Využitie katastrálneho územia

	Rozloha [ha]	V užívaní PD [ha]	Vo vlastníctve FO [ha]
Orná pôda	506,5	286,1	220,4
Lesná pôda	613,8	-	613,8
Záhrady	37,9	-	37,9
Vodné plochy	7,6	-	-
Lúky	641	469,8	171,3
Zastavané plochy	87,8	13,4	74,4
Ostatné plochy	64,9	26,3	38,6
Poľnohospodárska pôda	1185,5	755,9	429,6
SPOLU	3145	1265,4	713,9

Zdroj: Územný plán obce

Geomorfologicky má katastrálne územie obce ráz výraznejšie členenej pahorkatiny, ba až vrchoviny s dobre vyvinutým reliéfom.

Pôda

Zalesnenú časť katastrálneho územia obce tvoria prevažne podzolové pôdy. Odlesnenú časť tvoria prevažne flyšové súvrstvia. Obrábaná pôda je hlinitá, na niektorých miestach sú glejové a štrkovité pôdy. Pôdy sú ohrozované pôsobením vodnej erózie. K znečisteniu dochádza pri priesakoch hnojísk v správe poľnohospodárskeho družstva.

Klíma a vodstvo

Klíma je typická pre kontinentálne oblasti obklopené zo všetkých strán horstvami - chladné zimy a horúce letá.

Potok Sliačanka je dlhý asi 9 km a ústí do Váhu oproti vyšnému koncu obce Lisková. Povyše Nižného Sliača sa doň vlieva potok, ktorý preteká Vyšným Sliačom a potom ako na dolnom konci priberie asi 1200 m dlhý potok z mofetového prameňa a vlieva sa do hlavného potoka Sliačanky. Do potoka Sliačanka sa z ľavej strany v Nižnom Sliači vlieva aj na vodu dosť bohatý potok Zúbra, ktorý vyviera pri Medokýši. V lese nad prameňom Medokýš sa nachádza zaujímavý prírodný útvar, nazývaný tiež Vrátna skala.

Podľa SHMÚ sa v obci s významným odberom podzemnej vody nachádzajú 3 zdroje podzemných vôd. Voda v obci patrí k najtvrdším v okrese (3,1 mmol/l). V obci sa nachádza aj prameň geotermálnej vody - Teplica a minerálnej vody - Medokýš.

Obr. 4 Prameň Medokýš

Medokýš je železitý sírny prameň, ktorý sa nachádza v nadmorskej výške 565 m, asi 1800 m na juhozápad od Stredného Sliača v Zúbrej. Vyviera z paleogénnych flyšových bridlíc na lúke. V lete je priemerná teplota vody asi 10 °C, prameň má výdatnosť 4,3l /min s obsahom 1540 mg/l CO_2. Prameň je pomerne dosť mineralizovaný, svojou povahou sa radí medzi zemité kyselky.

Teplica je sírna voda a v nadmorskej výške 588 m je aj s okolím s výmerom 14,5 hektára chránenou PR. Samotný prameň sa odborne nazýva mofetový. Voda prameňa má stálu

teplotu 16 °C a preto ani počas zimy potok opúšťajúci prameň nezamŕza. Prameň "Čertovica" je najvýdatnejší z prameňov. Vyviera zo severnej strany travertínovej kopy vo výške 583 m. Pramenisko vytvára plochu s rozmermi 300 x 200 metrov so sedimentáciou travertínov v podobe kopy. Voda z prameňa má v lete teplotu asi 20 °C a výdatnosť 81,1 l/min. Obsah CO_2 je 1850 mg/l.

Na juh a juhozápad od prameňa je zostatok masívneho výtvoru mŕtvych travertínových terás, kde sa táto hornina ťažila. Je to lokalita Kotlisko a Skálie, miesta nálezov po dávnych obyvateľoch prehistorických sídlisk. K chránenej oblasti patrí hneď pod prameňom sa rozkladajúci rovinný močiar s typickým slatinným rastlinstvom a živočíšstvom. Je to hojná šašina hrdzavá, fialka močiarna, vachta trojlistá - po sliačsky horká trojka a iné. Na travertínovej kope nad prameňom sú zastúpené vápnomilné druhy rastlín.

Obr. 5 Prírodná rezervácia Sliačske travertíny vo Vyšnom Sliači

Chránené územia

Mimoriadnu prírodnú hodnotu sídelného útvaru predstavuje územie okolia Prírodnej rezervácie - Sliačške travertíny. PR bola vyhlásená v roku 1951 s výmerou 1450 m^2 a v roku 1983 bola rozšírená na výmeru 7,0162 ha. Na území PR platí 4. stupeň ochrany, územie nemá osobitne vyhlásené ochranné pásmo. PR predstavuje biotop „karpatské travertínové slaniská“, lokalita predstavuje výnimočnú prírodnú lokalitu európskeho významu. Lokalita patrí do územnej pôsobnosti NAPANT-u a je súčasťou európskej sústavy chránených území NATURA 2000. Obec prijala na ochranu lokality program environmentálnych opatrení so zameraním na environmentálnu výchovu so zapojením obyvateľov do manažmentu ochrany prírodnej rezervácie. Lokalita má svoj kultúrno-spoločenský odkaz, na jej území boli v minulosti klimatické kúpele s využitím výparnosti vody so známymi liečebnými účinkami, ktoré slúžili liečebno-preventívnym pobytom. Tento odkaz sa stáva podnetom na aktívne využitie územia a jeho okolia. V blízkosti PR sa našli bronzové meče staré 3000 rokov.

Rastlinstvo a živočíšstvo

Lesy zaberajú z katastrálneho územia Sliačov asi jednu tretinu. Sú to ihličnaté lesy s prevahou smreka obyčajného, menej sú zastúpené jedľa a borovica. V krovinatom poraste, najmä na slnečných miestach je zastúpený hloh, šípová ruža, trnka a lieska. Bylinný porast je dosť rozmanitý. Sú tu machy, trávy a paprade. Ďalej králik biely, myší chvost, divozel veľkokvetý, černohlávok obyčajný, konvalinka a iné. Z húb tu rastie plávka vo všetkých farebných odtieňoch, rýdzik pravý, strapačka korálová, masliak zrnitý, kuriatko, suchohríb hnedý a iné.

Zo živočíšstva a vtáctva sú zastúpené všetky druhy, ktoré žijú v ostatných častiach Nízkych Tatier. Nájde sa tu aj medveď hnedý, jašterica obyčajná a salamandra škvrnitá, líška obyčajná, zajac i srnčia a jelenia zver. Horné toky potokov občas navštívi bocian biely. Po západe slnka možno vidieť netopiera obyčajného. V lete prilietajú vo veľkom množstve lastovičky a nachádzajú sa tu aj vrabce.

Ovzdušie

Ovzdušie v obci je znečisťované vypaľovaním trávnatých porastov a v zime cez lokálne zdroje vykurovania na tuhé palivá - spaľovaním odpadu v peciach domácností. V blízkosti obce sa nachádza aj priemyselný závod - papierenský podnik Mondi SCP, ktorý sa snaží eliminovať negatívne dopady na ovzdušie.

1.3 Socio-ekonomická charakteristika

V rámci socio-ekonomickej charakteristiky je dôležité vymedziť demografické trendy a v rámci nich aj náboženskú, národnostnú a vzdelanostnú štruktúru obyvateľstva. Ekonomická analýza sa zameriava na charakteristiku ekonomickej základne obce.

Demografia

Obec Liptovské Sliače je obcou s najväčším počtom obyvateľov v okrese Ružomberok. K 31.12.2013 mala obec podľa ŠÚ SR 3771 obyvateľov a hustota obyvateľstva bola 192 osôb/ km^2. Zdrojom informácií pre nasledujúce demografické tabuľky a grafy je ŠÚ SR.

Obr. 6 Vývoj počtu obyvateľov v rokoch 1869 – 2010

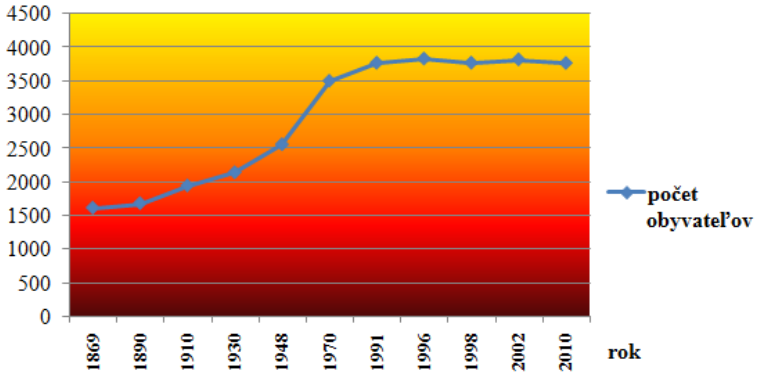

Zdroj : ŠÚ SR, vlastné spracovanie

Pri sledovaní počtu obyvateľstva v obci od roku 1869 na základe obrázka 6, má vývoj počtu obyvateľov obce stagnujúci charakter.

Tab. 2 Počet obyvateľov v jednotlivých vekových skupinách v roku 2013

veková skupina	muži	ženy	spolu
0	14	12	26
1-4	84	57	141
5-9	68	89	157
10-14	108	107	215
15 - 19	130	115	245
20 - 24	126	137	263
25 - 29	141	132	273
30 - 34	150	142	292
35 - 39	175	153	328
40 - 44	159	118	277
45 - 49	118	126	244
50 - 54	143	121	264
55 - 59	135	131	266
60 - 64	120	143	263
65 - 69	81	90	171
70 - 74	57	81	138
75 - 79	37	67	104
80 - 84	16	40	56
85 - 89	9	33	42
90 - 94	4	5	9
95 - 99	0	2	2
100^{+}	0	0	0
Spolu	**1 875**	**1 901**	**3 776**

Zdroj : ŠÚ SR, vlastné spracovanie

Tabuľka 3 ilustruje informácie o počte obyvateľov jednotlivých častí obce z obecného úradu. Podľa OCú najviac obyvateľov v roku 2014 žilo v Strednom Sliači (44,6 %), potom vo Vyšnom Sliači (29,9 %) a najmenej v Nižnom Sliači (25,5 %).

Tab. 3 Počet obyvateľov v roku 2014 v jednotlivých častiach obce

	muži	ženy	spolu
Nižný Sliač	478	483	961
Stredný Sliač	836	845	1681
Vyšný Sliač	550	578	1128
spolu	1864	1906	3770

Zdroj : Obec

Prirodzený prírastok bol po roku 1980 minimálny v dôsledku preferovania komplexnej bytovej výstavby v Ružomberku - centre dolného Liptova, kde sa odsťahovala prevažná časť mladšej populácie. Demografický vývoj v rokoch 1991-2010 je charakterizovaný postupným spomaľovaním reprodukcie obyvateľstva. V tabuľke 4 je vidieť pohyb obyvateľstva v rokoch 2005-2013 podľa ŠÚ SR.

Tab. 4 Pohyb obyvateľstva k 31.12. v rokoch 2005 – 2012

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
počet obyvateľov	3 817	3 815	3 794	3 772	3 769	3 766	3791	3771	3776
natalita	46	28	25	31	36	46	38	30	27
mortalita	39	46	27	47	34	35	43	41	35
prirodzený prírastok	**7**	**-18**	**-2**	**-16**	**2**	**11**	**-5**	**-11**	**-8**
prisťahovaní	35	44	17	22	33	28	22	33	37
vysťahovaní	36	28	36	28	38	42	34	42	24
migračné saldo	**-1**	**16**	**-19**	**-6**	**-5**	**-14**	**-12**	**-9**	**13**
celkový prírastok	**6**	**-2**	**-21**	**-22**	**-3**	**-3**	**-17**	**-20**	**5**

Zdroj : ŠÚ SR, vlastné spracovanie

Z obrázka 7 je zrejmé, že z dlhodobého hľadiska počet živonarodených má klesajúcu tendenciu a počet zomretých stúpajúcu tendenciu. Z týchto dôvodov prirodzený prírastok klesá. Počet vysťahovaných z obce vykazuje z dlhodobého hľadiska klesajúcu tendenciu (obrázok 8), aj keď za posledné roky stagnoval a mierne vzrástol. Počet prisťahovaných z dlhodobého pohľadu mierne klesol. Migračné saldo mierne rastie.

Obr. 7 Vývoj narodených, zomretých a prirodzeného prírastku v rokoch 1984 – 2010

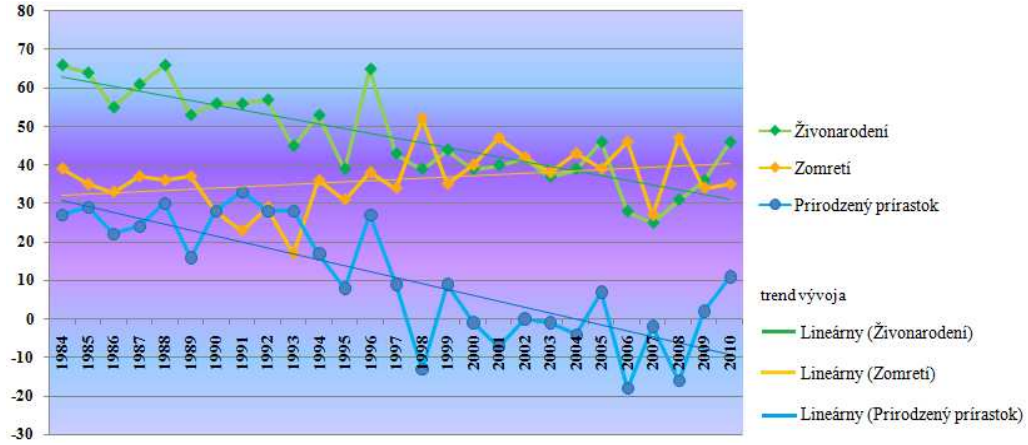

Zdroj : ŠÚ SR, vlastné spracovanie

Obr. 8 Vývoj vysťahovaných, prisťahovaných a migračného salda v rokoch 1984 – 2010

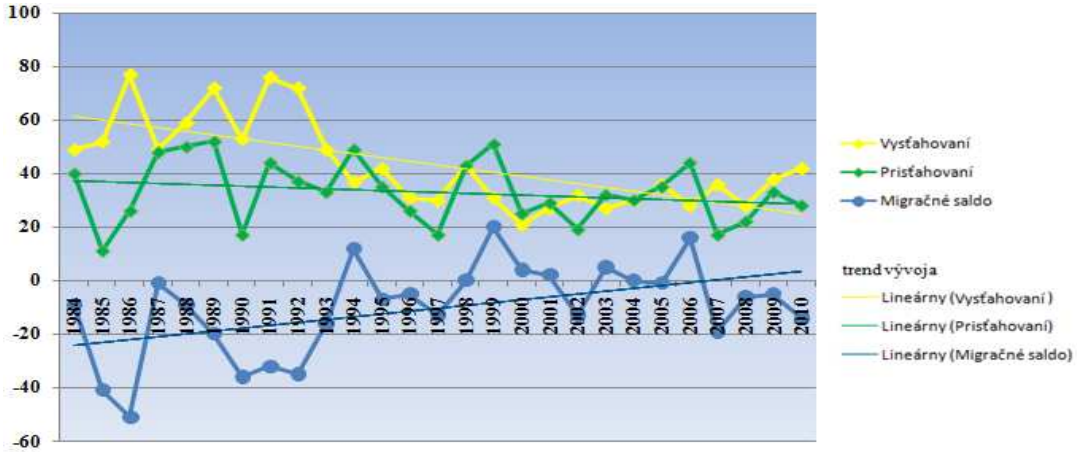

Zdroj : ŠÚ SR, vlastné spracovanie

Obr. 9 Vývoj prirodzeného prírastku, migračného salda a celkového prírastku v rokoch 1984 - 2010

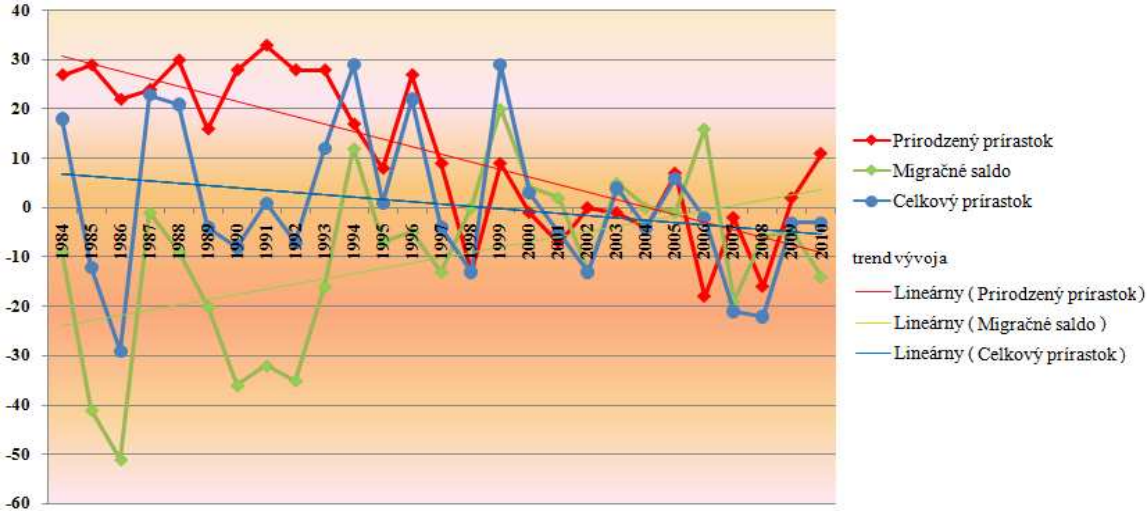

Zdroj : ŠÚ SR, vlastné spracovanie

Po vyhodnotení má celkový prírastok z dlhodobého hľadiska klesajúcu tendenciu. Z toho vyplýva aj situácia posledného obdobia, kedy celkový prírastok od roku 1999 má klesajúcu tendenciu hlavne v dôsledku poklesu prirodzeného prírastku (obrázok 9).

Tab. 5 Veková štruktúra obyvateľstva v rokoch 1995-2010

vek	Počet 1995	%	Počet 2000	%	Počet 2005	%	Počet 2010	%
predproduktívny (0 - 14)	818	21,5	739	19,2	687	18,0	597	15,8
produktívny (15 - 64)	2 266	59,5	2 361	61,4	2 387	62,5	2 333	62,0
poproduktívny (65+)	724	19,0	746	19,4	743	19,5	836	22,2
spolu	3 808	100,0	3 846	100,0	3 817	100,0	3 766	100,0

Zdroj : ŠÚ SR, vlastné spracovanie

Ako je vidieť v tabuľke 5 a na obrázku 10, týkajúcich sa vekovej štruktúry obyvateľstva, znižuje sa počet obyvateľov v predproduktívnom veku a rastie počet obyvateľov v poproduktívnom veku. Ide teda o regresívnu vekovú štruktúru, obyvateľstvo starne. Až 20,7 % obyvateľov nad 60 rokov žilo v roku 2011 v Nižnom Sliači, 18,6 % v Strednom a 16,2 % vo Vyšnom Sliači, vzhľadom na celkový počet obyvateľov žijúcich v týchto častiach obce.

Obr. 10 Veková štruktúra obyvateľstva k 31.12. 2010

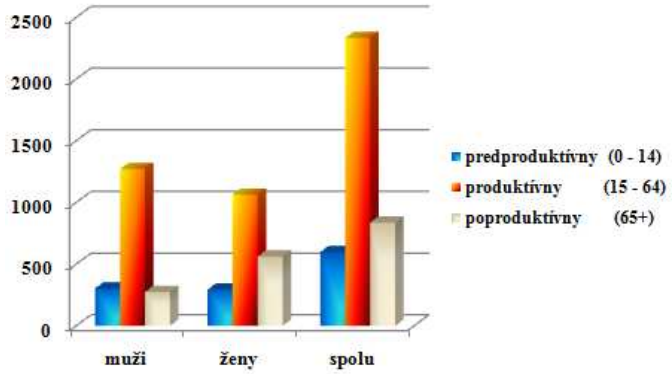

Zdroj : ŠÚ SR, vlastné spracovanie

Tab. 6 Produktívne obyvateľstvo v roku 2012

produktívny vek	muži	ženy	spolu
Nižný Sliač	324	247	571
Stredný Sliač	569	472	1041
Vyšný Sliač	397	334	731
spolu	1290	1053	2343

Zdroj : Obec, vlastné spracovanie

Z tabuľky 6 je zrejmé, že najviac obyvateľov v produktívnom veku vzhľadom k celkovému počtu obyvateľov danej časti obce býva vo Vyšnom (64 %), potom v Strednom (61 %) a nakoniec v Nižnom Sliači (59 %).

Podľa prognózy vykonanej na základe vývoja počtu obyvateľov v rokoch 1984-2011 prostredníctvom regresnej analýzy, bude v najbližších rokoch počet obyvateľov stagnovať.

Tab. 7 Vývoj počtu žiakov ZŠ a MŠ

Školský rok	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2014/15
Počet žiakov ZŠ	403	387	375	366	356	350	288
Počet detí MŠ	104	107	109	100	92	81	94

Zdroj : ZS, MŠ, vlastné spracovanie

Vývoj počtu žiakov základnej a materskej školy za jednotlivé školské roky ilustruje tabuľka 7 na základe informácií ZŠ a MŠ. Klesajúci trend počtu detí potvrdzuje tendenciu neustáleho poklesu pôrodnosti a regresívny vývoj počtu obyvateľstva v obci. Tento klesajúci trend bude podľa prognózy regresnej analýzy pokračovať aj v nasledujúcich rokoch.

Obrázok 11 znázorňuje prienik vekovo-pohlavnej pyramídy obce Liptovské Sliače, okresu Ružomberok a Slovenskej republiky.

Obr. 11 Vekovopohlavná pyramída populácie obce Liptovské Sliače, okresu Ružomberok a Slovenskej republiky (SR) k 31.12.2009

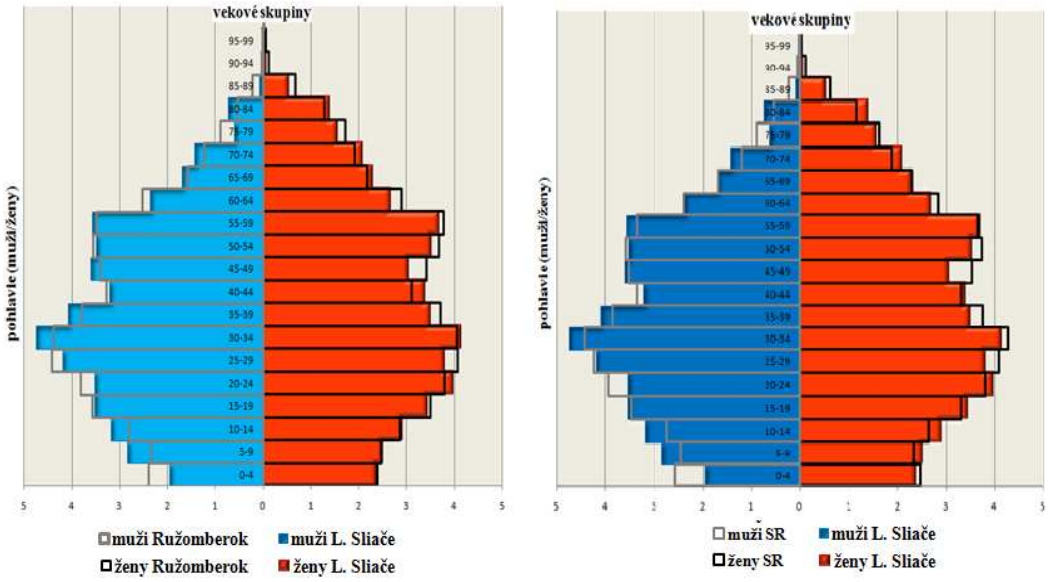

Zdroj : ŠÚ SR, vlastné spracovanie

Veková pyramída z roku 2009 poukazuje na regresívny vývoj populácie obce. Charakterizuje ju každoročný úbytok obyvateľstva v mladších vekových skupinách. Dve výrazné rozšírenia vo veku okolo 29 až 35 rokov a okolo 53 až 58 rokov sú obdobia vysokej pôrodnosti z 50-tych a 70-tych rokov. Z pyramídy je zrejmé, že v obci žije v súčasnosti výrazne vyšší počet žien vo veku nad 65 rokov, čo súvisí najmä s odlišnými úmrtnostnými pomermi mužov a žien v tomto veku všeobecne.

Vzdelanostná úroveň rastie, ako to znázorňuje obrázok 12. V roku 2001 malo učňovské vzdelanie 26,6 % obyvateľov, ale v roku 2011 už len 0,2 %. Naopak, v roku 2001 malo stredné odborné vzdelanie bez maturity len 0,4 % obyvateľov a v roku 2011 29,3 %. Rastie počet obyvateľov s úplným stredným vzdelaním o 5 % a vysokoškolské (magisterské, inžinierske) o 1,5 %, čo je veľmi pozitívny trend.

Obr. 12 Obyvateľstvo v roku 2001 a 2011 podľa vzdelania

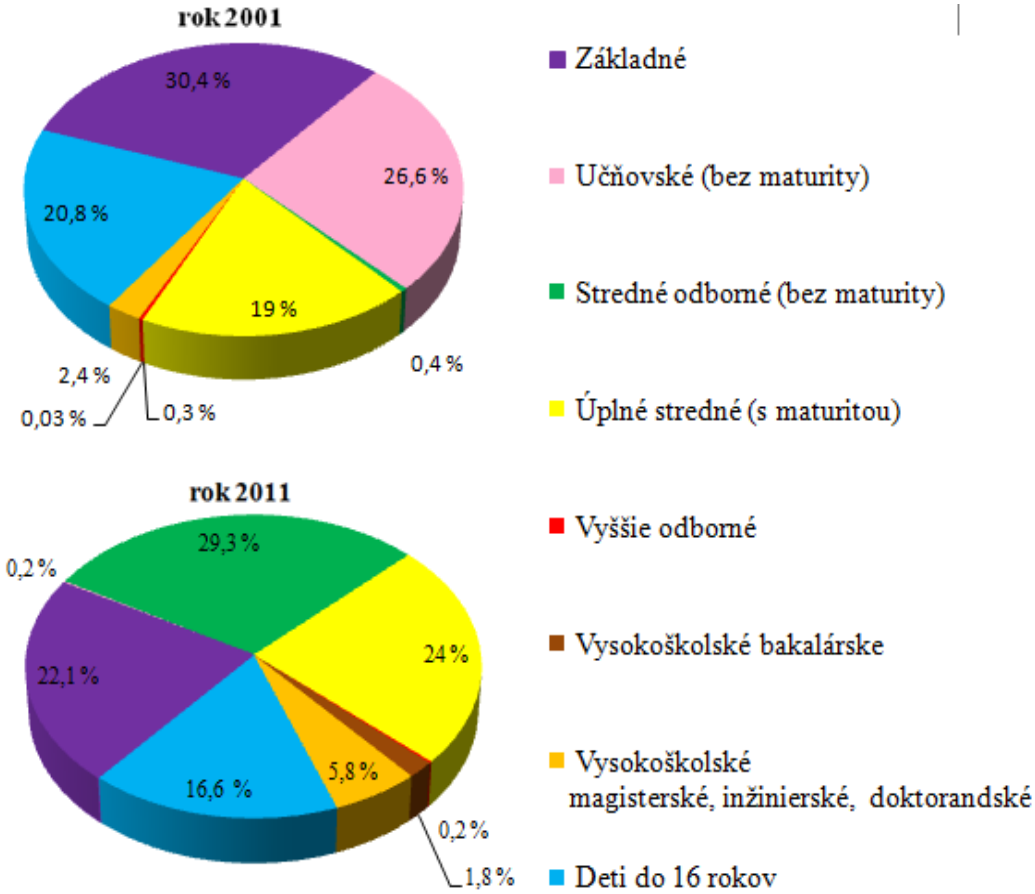

Zdroj : ŠÚ SR, obec, vlastné spracovanie

Náboženská štruktúra podľa SODB 2011 je homogénna, pretože rímsko-katolícke vyznanie predstavuje až 92,3 %, ostatné vierovyznania sú svojim percentom zanedbateľné (evanjelické 0,8 %, gréckokatolícke 0,3 % a bez vyznania 2,2%, nezistené 4,1%). Tiež národnostná štruktúra je homogénna, pričom 96,7 % tvorí slovenská národnosť (nezistená 3,1 %).

Z dlhodobého pohľadu (za roky 2000-2013) rastie *sobášnosť* a veľmi mierne rastie *rozvodovosť* v obci, ako to znázorňuje obrázok 13.

Obr. 13 Rozvodovosť a sobášnosť v rokoch 2000-2013

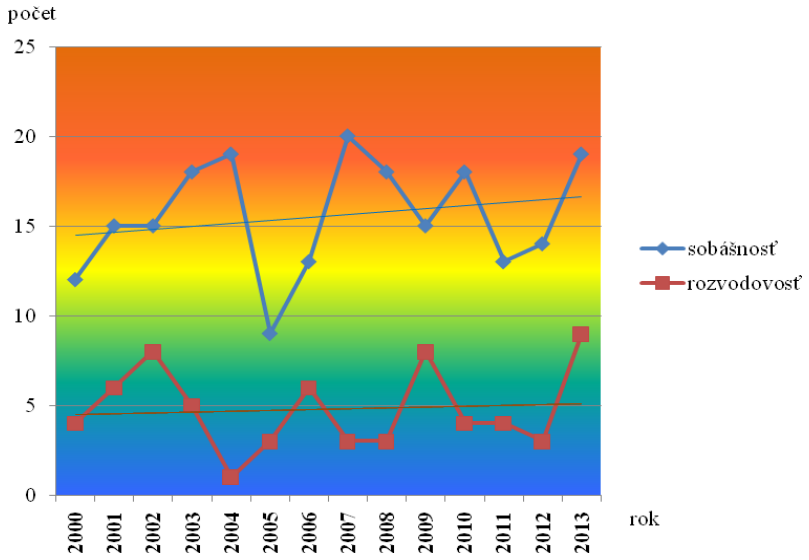

Zdroj : ŠÚ SR, vlastné spracovanie

V roku 2011 *miera nezamestnanosti* na Slovensku bola na úrovni 13,8%, v okrese Ružomberok na úrovni 12,0% a miera nezamestnanosti v obci Liptovské Sliače okolo 15,5%. V roku 2014 bolo k 31.12. na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny registrovaných 267 obyvateľov (obrázok 14), čo znamená oproti roku 2012 pokles o 8 %.

Obr. 14 Vývoj počtu evidovaných uchádzačov o zamestnanie na ÚPSVR s trvalým pobytom v obci v rokoch 2000 – 2014

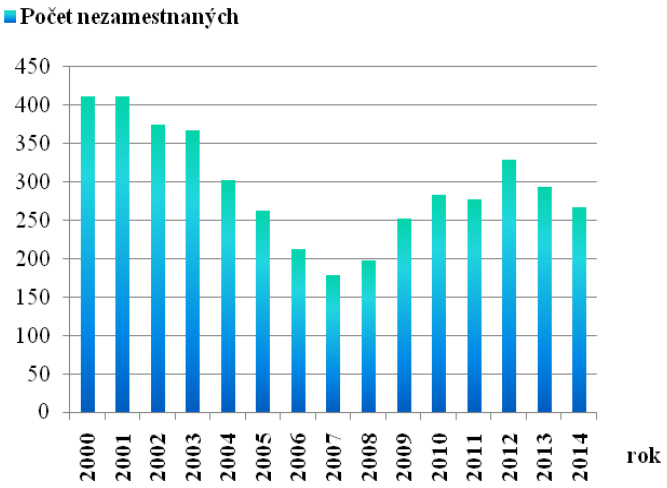

Zdroj : ÚPSVaR, vlastné spracovanie

Tabuľka 8 uvádza *ekonomickú štruktúru obyvateľstva*. V roku 2001 pracovala prevažná časť obyvateľstva v sekundárnom sektore (priemysel), v roku 2011 to bol prevažne terciárny sektor (služby). Strategickým priemyselným zamestnávateľom v okrese je Mondi SCP, a.s. Obec sa nachádza v dostupnej vzdialenosti k Ružomberku ako miestu pracovných príležitostí. Ekonomický stav obce je založený na dochádzke za prácou, domáce pracovné príležitosti zabezpečuje poľnohospodárstvo, spracovanie dreva,

samospráva a drobné výrobné prevádzky a služby. Z celkového počtu ekonomicky aktívneho obyvateľstva v obci nachádza zamestnanie 21% obyvateľov, ostatní za prácou dochádzajú.

Tab. 8 Ekonomická štruktúra obyvateľstva podľa SODB 2001 a 2011

Obyvateľstvo	Počet 2001		%		Odchádza za prácou	
	2001	2011	2001	2011	2001	2011
Spolu	3830	3791	100%	100%	1136	1403
Ekonomicky aktívne obyvateľstvo z celkového počtu	1948	1785	50,40%	47,10%	-	-
Odchádza za prácou z EAO	1136	1403	58,30%	78,60%	-	-
Pracujúce v primárnom sektore z EAO	168	115	8,60%	6,40%	57	86
Pracujúce v sekundárnom sektore z EAO	806	417	41,40%	23,40%	565	296
Pracujúce v terciárnom sektore z EAO	315	1076	16,20%	60,30%	201	966
Pracujúce v kvartérnom sektore z EAO	419	106	21,50%	59,40%	273	55
Pracujúci bez udania odvetví z EAO	240	71	12,30%	4%	40	37
Podnikatelia so zamestnancami z EAO	37	33	1,90%	1,80%	-	-
Podnikatelia bez zamestnancov z EAO	68	194	3,50%	10,90%	-	-
Nezamestnaní z EAO	399	277	20,50%	15,50%	-	-

Zdroj : ŠÚ SR, vlastné spracovanie

Na základe sčítania obyvateľov, domov a bytov z roku 2011 bolo v obci zistených 227 *podnikateľov*. Podľa Živnostenského registra Slovenskej republiky (2015) má fungujúcu prevádzkareň na podnikanie v obci 58 živnostníkov. Podľa Obchodného registra Slovenskej republiky (2015) má v obci sídlo 37 spoločností. Sú zamerané na poskytovanie služieb v rôznych oblastiach (stravovanie, zdravotná starostlivosť, ubytovanie, počítače, elektrická energia), stavebné a strešné práce, nákladná doprava, opracovanie dreva, úprava kovov (zvonárstvo), svojpomocné poľnohospodárske družstvo, poľnohospodárske družstvo a iné.

1.4 Infraštruktúra a životné prostredie

Táto časť sa zameriava na opis zdrojov technickej a sociálnej vybavenosti. Technická infraštruktúra zahŕňa oblasť vodného hospodárstva, elektrifikácie a ciest.

Technická infraštruktúra

Dopravné siete

Obcou neprechádza žiadna rýchlostná cesta, ani cesta II. triedy, len cesta I. triedy s dĺžkou 0,5 km a *cesta* III. triedy s dĺžkou 5,7 km. Cesta I. triedy (I/18) je medzinárodným cestným

ťahom E 50 a transeurópskou magistrálou TEM 4, správcom tejto cesty je Slovenská správa ciest. Správcom cesty III. triedy (III/018117) je Správa ciest Žilinského samosprávneho kraja. Táto cesta je udržiavaná v stave umožňujúcom jej užívanie. Nakoľko v obci prebieha realizácia splaškovej kanalizácie, nebola cesta opravená súvislou pokládkou, okrem úseku medzi Stredným a Vyšným Sliačom v dĺžke 0,7 km. K tejto pokládke má dôjsť v roku 2015. Cesta I. triedy je v dobrom stave, v roku 2010 bol rekonštruovaný most na hranici s katastrom obce Lisková. Cieľom bolo zlepšiť prejazdnosť tohto nadmieru preťaženého ťahu a zlepšiť dopravnú obslužnosť obce. Túto obslužnosť by mohlo zlepšiť dokončenie diaľnice, čím by sa znížila záťaž tejto komunikácie. O údržbu ciest I. a III. triedy sa stará Správa ciest Žilinského samosprávneho kraja - závod Liptov. Miestne a účelové komunikácie sú v správe Obce Liptovské Sliače.
K negatívnym faktorom, ktoré nepriaznivo pôsobia a zhoršujú kvalitu životného prostredia, patria hluk a vibrácie. V záujmovom území najväčším zdrojom hluku a vibrácií je súkromná nákladná doprava a tiež ťažké poľnohospodárske stroje.

Odpadové hospodárstvo

Obec Liptovské Sliače separuje základné zložky komunálneho odpadu (papier, plasty, sklo, kovy, stavebný odpad, elektroodpad, zelený-biologicky rozložiteľný odpad) už dlhodobo. Obec je aktívnym členom Združenia obcí separovaného zberu Liptovské Sliače, ktoré spolupracuje s Recyklačným fondom na projektoch intenzifikácie separovaného zberu v obciach združenia. V obci sa separujú kovy a kovové obaly, avšak obec ich množstvo neeviduje. Tento druh separovaného odpadu je zbieraný ďalšími organizáciami, napr. Turistický klub. Obec je zriaďovateľom materskej školy a základnej školy ako aj zariadenia pre seniorov a domova sociálnych služieb, ktoré má samostatné zmluvné zabezpečenie pre nakladanie s odpadom. Obec Liptovské Sliače je členom združenia obcí separovaného zberu Liptovské Sliače. V obci sa kontajnerové kapacity využívajú na separáciu jednotlivých zložiek komunálneho odpadu. Obec v rámci Združenia úzko spolupracuje s firmou Ľupčianka, s.r.o. Liptovský Mikuláš, ktorá pre obec zabezpečuje pravidelný zber vyseparovaných zložiek ako aj ich materiálové zhodnotenie. Táto spolupráca je zabezpečená aj zmluvne.
Združenie separovaného zberu Liptovské Sliače tiež spolupracuje s Recyklačným fondom na rôznych projektoch zameraných na zintenzívnenie separácie komunálneho odpadu.
Zber elektroodpadu sa vykonáva formou zberu do pristaveného veľkokapacitného kontajnetra, ktoré firma Ľupčianka, s.r.o. Liptovský Mikuláš odvezie ku konečnému zhodnotiteľovi. V prípade nebezpečného odpadu sa vývoz uskutočňuje dva-krát ročne. V roku 2014 nebezpečný odpad predstavoval 0,14 ton.
Biologicky rozložiteľný odpad – zelený odpad obec materiálovo zhodnocuje kompostovaním. Kompostovanie zelene prebieha hlavne v rodinných domoch formou domácich kompostovísk. Zeleň z verejného priestranstva si občania obce berú a sušia na seno. Preto tvorba zeleného odpadu uvedená v tabuľke 9 nie je alebo je len odhadovaná.
Drobný stavebný odpad a komunálny odpad sa ukladá na riadenú skládku ostatého odpadu v katastri obce Partizánska Ľupča. Skládka je využívaná na skládkovanie komunálneho odpadu a stavebného odpadu z regiónu Liptov. Vlastníkom skládky je Mondi SCP a.s. Ružomberok. Majiteľ plánuje v blízkej budúcnosti rozšírenie skládky.

Obnosené šatstvo zbiera charita Dobrý anjel a zabezpečuje aj jeho ďalšie zhodnotenie. Občania obce sú informovaní o potrebe separovania jednotlivých zložiek komunálneho odpadu ako aj o kompostovaní zeleného a ostatného biologicky rozložiteľného odpadu, nielen na vývesnej tabuli obce, ale aj jednorázovo formou letákov a obecného rozhlasu a na internetovej stránke obce.

Tab. 9 Druh, množstvo a zdroj komunálnych odpadov

Názov odpadu	Množstvo t 2007	Množstvo t 2010	Množstvo t 2011	Množstvo t 2012	Množstvo t 2013	Množstvo t 2014
Zmesný komunálny odpad	486,22	563,85	694,45	728,49	740,24	762,21
Biologicky rozložiteľný odpad	-	2,0	-	-	-	-
Papier	50,50	61,07	72,32	93,32	143,43	101,50
Plasty	11,0	18,16	19,21	22,32	24,85	19,43
Sklo	41,70	40,92	48,76	60,14	70,26	65,92
Kovy a kovové obaly	-	-	-	-	-	0,868
Elektroodpad	4,80	3,15	2,91	3,23	3,53	1,72
Drobný stavebný odpad	9,75	17,29	18,01	18,97	20,97	21,83
Spolu	**603,97**	**706,44**	**855,66**	**926,47**	**1003,77**	**973,48**

Zdroj : Obec, vlastné spracovanie

Tab. 10 Triedený zber komunálnych odpadov v roku 2010 a 2014

Zložka komunálneho odpadu	Odpad spolu t 2010	Odpad spolu t 2014
Papier	61,07	101,50
Plasty	18,16	19,43
Sklo	40,92	65,92
Biologicky rozložiteľný odpad	2,0	-
Elektroodpad	3,16	1,72
Spolu	**125,31**	**188,57**

Zdroj : Obec, vlastné spracovanie

V meste Liptovský Mikuláš je v činnosti rekonštruovaná spaľovňa nebezpečného odpadu firmy Archív SB, s.r.o., ktorej kapacita sa využíva aj na likvidáciu kuchynského a reštauračného odpadu z obcí regiónu. Spaľovňa má povolené spaľovať aj tento druh ostatného odpadu, i keď primárne slúži hlavne na spaľovanie nebezpečného odpadu. S firmou má obec uzatvorenú zmluvu.
Vyseparované zložky z komunálneho odpadu sa materiálovo zhodnocujú cez firmu Ľupčianka s.r.o., Liptovský Mikuláš , ktorá má so zhodnocovateľmi uzatvorené zmluvy. Vyseparované sklo sa zhodnocuje v sklárni v Nemšovej, papier v papierňach na Slovensku, rovnako ako aj plasty a kovy. V súčasnosti aj blízkej budúcnosti sú tieto kapacity postačujúce.

Inžinierske siete

Pri zisťovaní týkajúceho sa záujmu občanov o plynofikáciu obce vyjadrili respondenti nezáujem. Z tohto dôvodu obec nie je plynofikovaná.

Kanalizáčné siete

V roku 2012 schválila Európska komisia projekt odkanalizovania obce Liptovské Sliače. Projekt zahŕňa vybudovanie kanalizačnej siete v mestských častiach Ružomberka a v obciach Liptovské Sliače, Liptovská Teplá, Ivachnová a Likavka. Zároveň dôjde k rozšíreniu, rekonštrukcii a napojeniu na ČOV Liptovská Teplá. V roku 2014 bola v obci začatá výstaba kanalizácie. Obyvatelia mali doteraz zväčša vlastné žumpy, menej domáce čistiarne odpadových vôd. V dôsledku ich vypúšťania je znečistený potok. K napojeniu na ČOV a spusteniu kanalizácie do prevádzky má dôjsť v roku 2015.

Významným prvkom v obci sú rigoly, ktoré zabezpečujú odvod stekajúcej dažďovej vody z ciest. V obci sú priebežne zachované prícestné rigoly, niekde zachované v pôvodnej podobe zeleného pásu, zväčša vybetónované. V budúcnosti chodník s rigolom a priedomím by mali tvoriť scelenú úpravu, ktorá by zvýšila ekologický, aj estetický vzhľad dediny.

Elektrické siete

Obec je celá elektrifikovaná. Pre plánovanú IBV podľa doplnku Územného plánu č.1 je potrebná výstavba nových kioskových transformátorových trafostaníc a pre napájanie plánovaného priemyselného parku je potrebná rekonštrukcia trafostanice. V obci prebehla rekonštrukcia verejného osvetlenia.V celej obci sú použité úsporné halogénové svietidlá. Verejné osvetlenie svieti celú noc.

Vodovodné siete

V obci sa nachádza verejný vodovod, ktorý má v správe Vodárenská spoločnosť Ružomberok, a.s. Dĺžka vodovodnej siete bez prípojok je 25,3 km (čo je 8,9 % z celkovej dĺžky okresu Ružomberok) s dĺžkou prípojok 3,9 km a spolu 945 prípojkami (čo je 9,6 % z celkového počtu okresu Ružomberok). Z celkového počtu obyvateľov obce je z verejného vodovodu zásobovaných 98,6 %. Vodovod je na mnohých miestach zastaraný, v budúcnosti bude nutná jeho rekonštrukcia pre časté poruchy.

Telekomunikačná sieť

Občania sa často sťažujú na poruchy rozhlasu v rôznych úsekoch, preto je potrebná jeho modernizácia. Telekomunikačné stĺpy a káble zabezpečujúce internet v obci cez viaceré súkromné spoločnosti a tiež ďalšie káble umiestnené nad zemou rušia celkový vzhľad obce. Na niektorých miestach v obci je slabší signál mobilných operátov.

Sociálna infraštruktúra

V nasledujúcej časti sú skúmanými zložkami domy a byty v obci, problematika IBV, ubytovanie v súkromí, významné stavby ako aj audit budov slúžiacich pre verejné účely.

Bývanie

Podľa SODB 2011 sa v obci nachádza spolu 1127 domov, z toho 30 % v Nižnom Sliači, v Strednom 42,7 % a vo Vyšnom 27,3 %. Oproti roku 2001 vzrástol počet bytov o 0,1 %. Tabuľka 11 znázorňuje prehľad počtu domov a bytov v roku 2001 a 2011.

Problémom je veľké množstvo neobývaných chátrajúcich domov (v roku 2001 až 148, z toho 43,2 % v Nižnom, 36,5 % v Strednom a 20,2 % vo Vyšnom). Tieto domy majú viacerých vlastníkov po dedičskom konaní, čo komplikuje vysporiadanie vlastníckych vzťahov a následný nezáujem majiteľov o rekonštrukciu a udržiavanie domov a ich okolia.

Chátrajúce domy narušujú malebnosť obce svojim zanedbaným vzhľadom. Často pritom ide aj o staré tradičné drevenice, ktoré sú pozostatkami ľudovej architektúry.

Tab. 11 Prehľad vývoja počtu domov a bytov v roku 2001 a v roku 2011

	Nižný		Stredný		Vyšný		spolu	
	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011
Počet domov celkom	333	329	469	467	325	299	1127	1095
Počet bytov celkom	339	353	494	487	332	338	1165	1178
Počet trvalo obývaných bytov	270	-	434	-	301	-	1005	-
Počet prechodne obývaných bytov /chalupy/	5	-	6	-	1	-	12	-
Počet neobývaných bytov /domov/	64	-	54	-	30	-	148	-

Zdroj : Obec, vlastné spracovanie

V obci je nevyhnutné vytvoriť podmienky trhu so stavebnými pozemkami, čo predpokladá vytvorenie väčšej ponuky stavebných pozemkov. Podľa doplnku Územného plánu č. 1 (2011) má obec predpoklady vytvoriť spolu 289 nových bytových jednotiek, z toho 24 bytov v dvoch bytových domoch a 265 bytov samostatne stojacich rodinných domov. Uvedené bytové jednotky predstavujú (pri obložnosti bytu 3,5 obyvateľov) prírastok 1057 obyvateľov.

Negatívny územný vzťah živočíšnej výroby, spracovania drevnej hmoty a bývania je konfliktným bodom, pretože ich poloha v blízkosti centra narušuje obytnú funkciu.

K všeobecnému zlepšeniu kvality životného prostredia obce je potrebné zlepšiť architektonický a estetický vzhľad centra obce, vytvoriť vidieku vlastné verejné priestranstvá, revitalizovať obytné ulice s priedomiami, zvýšiť trávnaté plochy a v primeranej miere dláždenie.

Pri obnove a prestavbách rodinných domov aj verejných budov je potrebné regulovať hmotovo - priestorové vzťahy v rámci pôvodnej zástavby, dbať na dodržiavanie uličnej čiary a drobnejšej urbanistickej štruktúry, šikmých tvarov striech, ako aj na využívanie kombinácie tradičných materiálov. Pri novostavbách vychádzať viac z príkladov domácej architektúry, neuplatňovať cudzie predlohy (regionálne cudzorodé typy rakúskej, južanskej, či americkej produkcie) a pri stavebných úpravách starších domov dbať na regionálny charakter vzhľadu zástavby.

Obec plánuje výstavbu nájomných bytov, v súčasnosti ale nedisponuje vhodnými pozemkami. V súčasnosti je obec vlastníkom rodinného domu s prízemným, podlažným a nadpodlažným bývaním, ktorý je určený na bývanie pre zamestnancov obce.

Významné stavby

Významné stavby v obci tvoria dominanty obce (kostoly) a ďalšie menšie pre obec významné stavby z pohľadu rozvoja cestovného ruchu (drevenice, rodný dom Jozefa Hanulu, kaplnky).

Do začiatkov výstavby rodinných domov bola prevažná časť všetkých domov drevená, z neokresaných brvien omazaných hlinou a obielených vápnom znútra i zvonka. Zopár drevenic postavených neskôr malo steny z okresaných neobielených brvien. V súčasnosti je už drevených domov v obci veľmi málo. Obec sa postarala o zriadenie tradičnej Sliačskej drevenice (obrázok 14). Cieľom projektu je, aby turisti a všetky generácie

obyvateľov v obci mali možnosť zažiť pravú sliačsku drevenicu s pôvodným vybavením interiéru z 1. polovice dvadsiateho storočia. Je využívaná predovšetkým počas folklórneho festivalu.

Obr. 14 Sliačanská drevenica v areáli prírodného amfiteátra Pažite

V Strednom Sliači sa nachádza kultúrna pamiatka - pôvodný gotický kostol sv. Šimona a Júdu (obrázok 15) zo 14. storočia, neskôr prestavaný. Boli v ňom odkryté nástenné maľby zo 14. a 15. storočia. Na slovenskej tisíckorúnáčke bola kedysi zobrazená Madonna z tohto kostola.

Obr. 15 Rímsko-katolícky kostol sv. Šimona a Júdu na námestí J. Kútnika-Šmálova

Rodný dom významného rodáka, maliara Jozefa Hanulu je v súkromnom vlastníctve jeho príbuzných, čo neumožňuje vytvoriť v ňom múzeum prezentujúce jeho život a tvorbu. Unikátnou architektonickou pamiatkou, na realizácii ktorej sa podieľali mnohí európski umelci, je kostol Najsvätejšieho Srdca Ježišovho a Nepoškvrneného Srdca Panny Márie vo Vyšnom Sliači (Obrázok 16). Bol sprístupnený verejnosti symbolicky v jubilejnom roku

2000. Toto umelecké dielo navštevované aj zahraničnými turistami je postavené v tvare Noemovej archy.

Obr. 16 Kostol vo Vyšnom Sliači

Pri prechode obcou sú charakteristické kaplnky (33), zvonice (2), pomníky (4), súsošia (1), drevorezby (2) a drevené a kamenné kríže (16), ktoré sú postavené zväčša pozdĺž ciest. Najväčšia je kaplnka sv. Jána Nepomuckého z roku 1983.

Školské zariadenia

V obci sa nachádza zrekonštruovaná materská škola s kapacitou 105 miest, ktorá je skoro plne obsadená. V objekte sa nachádza jedáleň, chýba telocvičňa. Základná škola Jozefa Hanulu má budovu pre žiakov 1. stupňa a budovu pre žiakov 2. stupňa, telocvičňu, technické dielne, jedáleň, školský klub detí aj vonkajšie multifunkčné ihrisko. Základná škola prešla rekonštrukciou, v ktorej chce obec pokračovať. Zamerať sa chce predovšetkým na rozšírenie školskej telocvične, ktorú využívajú športové organizácie a kapacita ktorej je v súšasnosti už nepostačujúca.

Zdravotnícke služby

Vobci je zdravotné stredisko,kdesídli všeobecný lekár pre deti a dorat, všeobecný lekár pre dospelých, stomatológ, je tu gynekologická ambulancia a lekáreň. Prevažná väčšina zdravotníckych služieb je dostupná v ÚVN v Ružomberku.

Sociálne služby

Obec nemá vypracovaný Komunitný plán sociálnych služieb. Zariadenie pre seniorov a domov sociálnych služieb v Liptovských Sliačoch s celkovou kapacitou 33 klientov poskytuje v súčasnosti nasledovné služby:

1. Opatrovateľská služba (spolu: 9 klientov opatrovaných prostredníctvom 8 opatrovateliek) – terénna sociálna služba
2. Zariadenie pre seniorov (30 klientov)
3. Domov sociálnych služieb (3 klienti)
4. Odľahčovacia služba
5. Požičiavanie pomôcok

6. Jedáleň

Proces starnutia obyvateľstva je výzvou v oblasti poskytovania sociálnych služieb, nakoľko predpokladá aj stále zvyšujúci sa dopyt po sociálnych službách a ich kvalitnom poskytovaní. Prístavbou ZpS a DSS by sa rozšírila kapacita zariadenia, ktorá by sa dala využiť nielen na celoročný pobyt, ale hlavne na riešenie akútnych kritických situácii u občanov na dobu určitú, na poskytovanie ambulantnej starostlivosti, týždennej starostlivosť a iné služby, kde by si klient mohol vybrať takú službu, ktorá by zodpovedala individuálnym problémom občanov a prioritne umožní občanom zotrvať vo svojej komunite. Sociálne služby by sa tak mohli poskytovať aj pre iné blízke obce, v ktorých takéto zariadenia chýbajú. Obec od roku 2013 je povinná poskytnúť, alebo zabezpečiť sociálnu službu do 60 dní. V poradovníku čakateľov ZpS a DSS Liptovské Sliače je 22 občanov. Zariadenie má záujem rozširovať druh a formy sociálnych služieb, ale chýbajú priestory, kde by mohli tieto činnosti realizovať. Rozšírením Zps a DSS by sa vytvorili aj nové pracovné príležitosti.

Okrem ZpS a DSS aktívne funguje v obci Moestna organizácia Jednoty dôchodcov Slovenska s vlastnými priestormi v budove Kultúrneho domu. Klub dôchodcov. Obec má aj školskú jedáleň, ktorá poskytuje stravovacie služby nielen pre deti, ale aj pre dôchodcov, ktorým prispieva na stravu podľa výšky dôchodku. Pre sociálne znevýhodnených občanov obec poskytuje jednorazové dávky v hmotnej núdzi (napr. obrezky, úľavy na miestnych daniach a poplatkoch a pod.).

Pre deti fungujú krúžky v Centre voľného času pri Základnej škole Jozefa Hanulu. Pre deti a mládež pomohla obec a dobrovoľníci zriadiť priestory súčasného eLSe klubu, ktorí môže verejnosť navštevovať počas otváracích hodín v piatok a v nedeľu. Na farskom úrade sú sprístupnené pre deti, mládež aj dospelých priestory spevárne. V obci existujú mnohé možnosti športového aj kultúrneho vyžitia.

Ďalšie občianske služby

Ďalšiu kategóriu významných stavieb tvoria budovy, ktoré slúžia obyvateľom obce na verejné účely. Tento obecný majetok je sčasti v prenájme pre súkromné podnikanie. V obci sa nachádzajú viaceré predajne potravín, mäso-údeniny, pohostinské zariadenia, kaderníctva, pobočka Slovenskej pošty, bar, pohrebníctvo, predajňa s rozličným tovarom a kvetinárstvom, stavebniny, prevádzky na opravu motorových vozidiel, firma s výrobou autoplachiet, obecná knižnica, fitnescentrum, tenisové kurty, futbalové ihrisko s modernou tribúnou a šatňami, staré futbalové ihrisko, penzión s reštauráciou Prameň, penzión Brejk, Kultúrny dom Liptovské Sliače, prírodný amfiteáter Pažite, cukráreň, kancelárie pre podnikateľov, požiarne zbrojnice, Dom nádeje, detské sady, Kultúrne stredisko Liptovské Sliače a ďalšie budovy občianskej vybavenosti. V obci sú 4 cintoríny.

1.5 Tretí sektor a podujatia v obci

V obci v súčasnosti funguje 22 kultúrnych, športových a iných organizácií, ktorých prehľad sa nachádza v tabuľke 12. Miestne organizácie sú často organizátormi rôznych podujatí a spolupracujú s obcou. Počet členov v organizáciách je okolo 500 (vyše 10 % obyvateľov obce). Priestory, ktoré využívajú pre stretávanie a svoju činnosť sú zväčša obecné. Väčšina organizácií funguje v Strednom Sliači.

Tab. 12 Prehľad aktívnych subjektov pôsobiacich v mimovládnom sektore

	1. názov	charakteristika organizácie
1	**Sliačsky oddiel kulturistov Klasik**	športová
2	**Šachový klub**	športová
3	**STC stolnotenisový club**	športová
4	**Tenisový klub Liptovské Sliače**	športová
5	**1. OFC Liptovské Sliače**	športová
6	**Slovenský orol**	športová
7	**Beh okolo Liptovských Sliačov**	športová
8	**FS Sliačanka**	folklórna
9	**DFS Sliačanček**	folklórna
10	**Turistický klub Liptovské Sliače**	turistická
11	**SZOPK (Slovenský zväz ochrancov prírody a krajiny)**	ochrana prírody
12	**Poľovné združenie Kamenná**	poľovnícka
13	**DHZ Stredný**	ochrana majetku a občanov
14	**DHZ Nižný**	ochrana majetku a občanov
15	**DHZ Vyšný**	ochrana majetku a občanov
16	**OZ Dráčik**	hasičský šport
17	**Spoločenstvo Srdce leva**	cirkevná
18	**Spevokol dospelých**	cirkevná
19	**Mládežnícky spevokol**	cirkevná
20	**Detský chrámový spevokol**	cirkevná
21	**Miestna organizácia jednoty dôchodcov**	sociálna
22	**eLSe klub**	sociálna
23	**Kynologický klub**	chovateľská

Zdroj : Obec, vlastné spracovanie

Tabuľka 13 uvádza informácie o podujatiach v rokoch 2010, 2011 a 2013. Predovšetkým vďaka aktivitám záujmových organizácií sú Liptovské Sliače dedinou kultúrneho, športového, spoločenského a duchovného vyžitia. V obci sa takmer počas každého víkendu uskutočňujú rôzne podujatia a akcie.

Obec vlastní aj knižnicu, ktorá má nevyhovujúcu kapacitu a zlý technický stav.

O podujatiach, dianí v samospráve a aktualitách v obci informuje obyvateľov občasník Zrkadlo Liptovských Sliačov, ktorý vychádza zväčša každé dva mesiace.

Tab. 13 Spoločenské akcie realizované v priestoroch obce

	2010	2011	2013
Kultúrne a spoločenské podujatia	47	99	48
Svadby	15	9	19
Rodinné oslavy	22	24	37
Kary	18	19	21
Knižnica	11	13	13
Športové podujatia (okrem pravidelných súťaží)	16	3	12
Reklamné a prezentačné akcie	6	7	3
Predajné akcie v KD	15	38	36
Verejné hovory a schôdze	36	19	16
Rôzne (nácviky FS, firemné akcie, súťaže, letné tábory, stretnutia zo ZŠ, Sliačska izba, duchovné a náboženské podujatia)	224	239	184
Spolu	410	470	389

Zdroj : Obec, vlastné spracovanie

Podujatia určené priamo pre obyvateľov obce a návštevníkov, organizované obcou, alebo miestnymi organizáciami môžeme rozdeliť do 5 skupín. Patria sem:

- *podujatia spojené s folklórom* (organizujú ich folklórne organizácie, ZŠ, MŠ, OZ Dráčik a Obec Liptovské Sliače):
vynášanie Murieny, bursa, majáles MŠ, juniáles ZŠ, Celoliptovské dni matky, spievanie Jána a pod.
- *podujatia športové* (organizujú ich športové organizácie, Obec Liptovské Sliače a eLSe klub):
pravidelné: futbalové, tenisové, stolnotenisové, šachové zápasy a turnaje,
podujatia organizované príležitostne alebo 1-krát ročne: Sliačanská kopačka, Železný muž, Sliačanský drapák, Beh okolo Liptovských Sliačov, Trojkráľový beh Sliačanskou dolinou, Vianočný šachový turnaj, Futbalový turnaj o pohár starostu obce, Stolnotenisový turnaj o pohár starostu, Sliačanská hokejka, Štefanský výstup na Malý Salatín a pod.
- *spoločenské podujatia* (organizuje ich Obec Liptovské Sliače, eLSe klub a obecné politické kluby, športové, turistické subjekty, ZŠ, sociálne organizácie):
Slávnostné uvítanie detí do života, plesy miestnych organizácií a klubov, zábavy (Fašiangová, Veľkonočná, Štefanská, Katarínska, Silvestrovská), Deň učiteľov, Deň matiek, Dobročinný adventný večierok, Venček, Letné kino, Mesiac úcty k starším, Batôžkové posedenie, Zo sliačanských záhrad a pod.
- *podujatia určené pre deti* (organizuje ich Obec Liptovské Sliače, MŠ, ZŠ, cirkevné organizácie):
Deň detí, Kinderfest, karnevaly MŠ a ZŠ, karneval Detského spevokolu, Detský letný tábor, Kvíz v knižnici; Neseď doma, ukáž, čo vieš a pod.
- duchovné a cirkevné podujatia (organizujú ich cirkevné organizácie):
sv. omša na Magure, gospelové koncerty, adorácie, chvály, víkendy pre snúbencov, duchovné cvičenia a pod.

1.6 Kultúrne dedičstvo

Nasledujúca časť odkrýva časť života niektorých významných rodákov z Liptovských Sliačov. Zároveň opisuje dôležitosť tradícií v obci, ktorá je úzko spätá s folklórom, ktorého udržiavateľmi sú FSk Sliačanka a DFS Sliačanček.

Významné osobnosti
Za umelecké zachytenie života v Sliačoch vďačí obec *Jozefovi Hanulovi*, akademickému maliarovi, narodenému v roku 1863 v Liptovských Sliačoch. Vyštudoval v Mníchove súkromnú maliarsku školu a akadémiu. Pretože nemal vhodné podmienky na samostatnú umeleckú činnosť, prijímal ponuky na reštaurátorské práce a výmaľby interiérov kostolov nielen v Liptovských Sliačoch. Zaujímal sa tiež o prostý slovenský ľud, zvlášť pri práci na poli, o čom svedčia mnohé obrazy (napr. Na rodnej hrude, Priadka, Orba). Jeho dielo má veľký význam v rozvoji slovenského národného umenia. Ako prvý uplatnil v našom umení národnú tendenciu. Bol spoluzakladateľom Spolku slovenských umelcov v Martine. Prostredníctvom jeho diela sa o živote našich predkov dozvedajú najmladšie generácie v obci.
Osobnosťou, ktorej obec vďačí za pozdvihnutie po stránke duchovnej a materiálnej je *Jozef Kútnik Šmálov*, ktorý pôsobil ako farár 29 rokov v Liptovských Sliačoch, kde je aj pochovaný. Narodil sa v Hubovej v roku 1912 a od roku 1953 bol vymenovaný za správcu fary v Liptovských Sliačoch. Publikoval v mnohých časopisoch a napísal 3 vlastné knižné

diela. Počas jeho pôsobenia bola opravená fara, odkryté staré fresky kostola, zriadené nové lavice a zreštaurovaný kostol. Uskutočnil tiež renováciu kaplnky v Nižnom Sliači, elektrifikáciu farských stavieb a mnohé iné. Vďaka jeho historickému výskumu môžu poznať obyvatelia najstaršie dejiny obce a históriu kostola sv. Šimona a Júdu, ako aj spojitosť významného slovenského maliara Martina Benku s Liptovskými Sliačmi.
Kliment Ondrejka sa venoval sliačskemu folklóru, ktorý je s obcou nerozlučne spätý. Folklorista a spisovateľ sa narodil v Liptovských Sliačoch v roku 1929. Bol pracovníkom Umeleckovedného ústavu SAV. Zaoberal sa výskumom, zbieraním a dokumentovaním ľudových tancov, obyčajov a ľudovej slovesnosti. Z tejto oblasti aj publikoval. Bol tiež autorom scenárov pre folklórne programy v televízii, rozhlase a na folklórnych festivaloch. Dával podnety a pomoc pri choreografii domácich folklórnych súborov.
Za uchovanie tradičných ľudových piesní vďačí obec *Anne Grelovej*, narodenej v obci v roku 1921, ktorá ako speváčka ľudových piesní dostala za svoj spev viac ocenení Matice slovenskej a Ministerstva kultúry. Jej mladšou, ale o to známejšou nástupkyňou je *Hana Hulejová,* taktiež speváčka ľudových piesní narodená v Sliačoch v roku 1939. Ako držiteľka Zlatej medaily hosťovala nielen doma, ale aj v zahraničí. Zaraďuje sa medzi popredné interpretky slovenských ľudových piesní, za čo získala ocenenie od prezidenta SR, Pribinov Kríž I. triedy.

Tradície a ich uchovávatelia
Tradície a ľudové zvyky zohrávajú v spoločenskom dianí obce významnú rolu. Folklór Liptovských Sliačov je známy vďaka jeho už spomínaným šíriteľom nielen v regióne Liptov, ale svojou jedinečnosťou zohráva dôležitú rolu v rámci Slovenska, a to vďaka bohatej klenotnici piesní a tancov. Každý rok sa v obci uskutočňujú vďaka FSk Sliačanka a DFS Sliačanček tradičné folklórne podujatia ako je fašiangová bursa, vynášanie Murieny alebo sadenie májov. Sadenie májov sa uskutočňuje aj vďaka mládeži, ktorej záleží na uchovávaní tradícií. Dôležitým podujatím v rámci udržiavania folklórnych tradícií je festival Celoliptovské dni Matky, ktorý sa koná každý druhý rok. Zúčastňujú sa na ňom folklórne súbory nielen z rôznych regiónov Slovenska, ale aj Európy.

FSk Sliačanka
Sliačanka, ktorá funguje už od roku 1932, patrí medzi najstaršie dedinské folklórne kolektívy na Slovensku. Jej úlohou je uchovávať a prezentovať zvyky počas roka v obci a odovzdávať mladej generácii bohatstvo ukryté v ľudovej piesni. Dôležitou úlohou skupiny je aj zhromažďovanie, údržba a čo najčastejšie používanie sliačskeho kroja, ktorý je jedinečný.

DFS Sliačanček
Zakladateľkou bola *Bronislava Kubánková*. Hlavným cieľom činnosti súboru, ktorý vznikol v roku 1949, je uchovávať ľudové tradície obce, oživovať ľudové zvyky a obyčaje a viesť deti k tomu, aby si vážili dedičstvo predkov, aby poznali život ich predkov, ako bývali, čím sa zamestnávali, ako sa zabávali, ako si vzájomne pomáhali alebo aká bola ich kuchyňa atď. Súbor reprezentuje obec nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí. V obci deti obohatia každú spoločenskú udalosť svojim vystúpením.

Remeslá

Osobitné miesto v udržiavaní tradícií majú ľudové remeslá. V Sliačoch je to ovčiarstvo, ktoré tu má veľmi starú tradíciu. V obci v prírode obkolesenej lesmi stojí salaš, ktorý funguje ako Svojpomocné podielnícke družstvo Sliačan. Z domácej ľudovej výroby reprezentujú tradičné remeslá drevorezbári, ktorí sú výrobcami bačovského riadu a drevorezieb. Zachovala sa aj výrova pletených košíkov, tkaných kobercov, kožených výrobkov ako súčastí pôvodného kroja (opasky, kapsy, krpce a pod.).

1.7 Obecná samospráva

Hlavným iniciátorom miestneho rozvoja je samospráva obce na čele so starostom. Obecné zastupiteľstvo Liptovských Sliačov sa skladá z 11 poslancov, ktorí majú rozdelený patronát nad jednotlivými ulicami v obci. Obyvatelia môžu svoje pripomienky a návrhy prednášať tzv. „patrónovi ulice“, na ktorej žijú. Obecné zastupiteľstvo zasadá každý druhý mesiac, v prípade potreby častejšie. Obec má 10 komisií Obecného zastupiteľstva.

Tab. 14 Komisie a počet ich členov

Názov komisie	členovia
Komisia výstavby, územného plánovania a PLVH	5
Komisia pre financie, správu a hospodárenie s majetkom obce	5
Komisia sociálno-zdravotná, ochrany verejného poriadku	8
Komisia pre mládež a šport	5
Komisia pre kultúru a školstvo	9
Inventarizačná a likvidačná komisia	5
Komisia pre ochranu verejného záujmu pri výkone funkcie verejných funkcionárov	3
Komisia pre výrub drevín a životného prostredia	5
Redakčná rada obecných novín	5

Zdroj : Obec, vlastné spracovanie

Kontrolu nad obecnou samosprávou vykonáva hlavný kontrolór obce. Zástupca starostu zároveň vedie a organizuje prácu obecného úradu. Obecný úrad má nasledovné referáty:

- Referát účtovníctva a rozpočtu
- Referát miestnych daní, poplatkov a sociálny vecí
- Referát všeobecnej vnútornej správy a správy majetku obce
- Referát kultúry

Rozpočtové organizácie obce sú: Základná škola Jozefa Hanulu, Materská škola, ZpS a DSS, Školská jedáleň.

Projekty

V obci sa od spustenia výziev z OP vybudovala a skvalitnila infraštruktúra vďaka čerpaniu NFP. Vďaka úspešným projektom prišlo do obce od roku 2006 do začiatku roku 2015 viac ako 3 500 000 eur.

Tab. 15 Vyhodnotené projekty podávané obcou Liptovské Sliače od roku 2006 do júna 2012

Názov projektu	zadávateľ	Celková suma projektu (eur)	spolufinancovanie obce (eur)	Úspešnosť (vypracoval)	Rok realizácie
Polyfunkčný dom Prameň	Program cezhraničnej spolupráce PL-SR	**395 903, 90**	5 %- 19 795,2	Úspešný (Obec, Rozvojová agentúra Žilinského samosprávneho kraja)	2006-2008
Strecha ZŠ	Krajský školský úrad	**66 434,72**	0,1%- 46,9	Úspešný (Obec)	2007
Informatizácia knižnice	MK SR	**13 263, 90**	0%-0	Úspešný (Obec, Ing. M. Hanula)	2007
Viacúčelové ihrisko pri ZŠ	Úrad vlády SR	**63 366,61**	37%- 23 533,9	Úspešný (Obec)	2008
Tribúna OFC	MDVRR SR MŠVVŠ SR	**441 441,57**	36 %- 159 079,81	Úspešný (Obec)	2008-2012
Rekonštrukcia, rozširovanie a obnova ZŠ Liptovské Sliače	ROP (os 1 - Infraštruktúra vzdelávania)	**793 479,95**	5% - 39 674	Úspešný (Obec, Star EU)	2009-2010
Úpravy Námestia Jozefa Kútnika – Šmálova	ROP (os 4 – Regenerácia sídiel)	**662 409, 01**	5%- 33 120,45	Úspešný (Obec, Sensim Žilina)	2009-2012
Náučný chodník na Teplici	Slovnaft - Zelená oáza	8300	30%- 2490	Neúspešný (Obec)	2010
Budovanie cezhraničných vzťahov na báze tradícií, kultúry a spoločenského života	Program cezhraničnej spolupráce PL-SR 2007-2013	**28 390,60**	15%- 4 258,59	Úspešný (Obec, ARR Žilina)	2009- 2010
Budovanie cezhraničných vzťahov na báze tradície, kultúry a spoločenského života	Program cezhraničnej spolupráce ČR-SR 2007-2013	**23 985,50**	5%- 1199,28	Úspešný (Obec, Ing. Sanigová)	2011

Výmena palivovej základne v zariadeniach obce	Enviromentálny fond	**111 206**	5%- 5560,3	Úspešný (Obec, ARR Žilina)	2011
Rozvoj regiónu v oblasti národnej kultúry (podpora pre FS)	MDVRR SR	**8928**	0%- 0	Úspešný (Obec, FS)	2011
Rekonštrukcia klubových priestorov	MF SR	7000	10%- 700	Neúspešný (Obec)	2011
Detský sad	Nadácia SPP	3920	0%- 0	Neúspešný (Obec)	2011
Prístavba a stavebné úpravy materskej školy Liptovské Sliače (MŠ Nižný)	ROP (os 1 – infraštruktúra vzdelávania)	**593 159,89**	45%- 260 602, 97	Úspešný (Obec, Sensim Žilina)	2011-2013
Zberný dvor	OP ŽP	457 204,63	5%- 22 860,2	Neúspešný (Obec, ARR Žilina)	2012
Živé iné chvíle 2012	Nadácia otvorenej spoločnosti (NOS)	**7850**	Obec 4%- 100 eLSe club+sponzori 68% - 5350	Úspešný (Obec, Srdce leva)	2012
Cesta k čistejšej obci	Mondi SCP	2850	30,5 %- 870	Neúspešný (Obec)	2012
Ozvučenie a projekcia amfiteátra Pažite	Úrad vlády SR	**8000**	0%- 0	Úspešný (Obec, Ing. Sanigová)	2012
Kamerový systém 2	Rada vlády SR pre prevenciu kriminality	**5000**	20%- 1250	Úspešný (Obec)	2012
Detský park (MŠ Nižný)	MF SR	**6000**	10%- 600	Úspešný (Obec, MC Pramienok)	2012
Spolu: 21 projektov		Neúspešné 479 274,63 **Úspešné: 3 228 819,5**	**Úspešné: 17%- 548 821,4**	Neúspešné projekty: 5(24%) **Úspešné projekty: 16 (76%)**	

Zdroj : Obec, vlastné spracovanie

Cez eurofondy, granty z vlády a ministerstiev, ale i granty súkromných spoločností sa zrealizovali napríklad tieto projekty: rekonštrukcia polyfunkčného domu, rekonštrukcia základnej školy, informatizácia knižnice, viacúčelové ihrisko, tribúna 1. OFC, námestie Jozefa Kútnika-Šmálova, výmena palivovej základne v zariadeniach obce, cezhraničné projety s Poľskom a Českom, prístavba a stavebné úpravy materskej školy, rekonštrukcia klubu pre mládež, kamerový systém, projekčná technika a i. Tabuľka 15 ilustruje zoznam projektov, ktoré obec podala od vstupu SR do EÚ v rámci OP, ale aj iných grantov s podrobnými informáciami o financovaní, úspešnosti a ich realizácii. Obec podala od roku 2006 do júna 2012 asi 21 projektov. Zo spomínaných 21 projektov bolo 16 úspešných, čo predstavuje vysokú 76%-nú úspešnosť. Celková suma týchto projektov predstavuje 3 228 819,4 eur. Z externých zdrojov tak obec získala z úspešných projektov 83% finančných prostriedkov, čo je 2 679 997,8 eur a spolufinancovanie obce bolo len 17% finančných prostriedkov vynaložených na úspešné projekty, čo predstavuje 548 821,4 eura. Od júna 2012 do konca roka 2014 obec bola úspešná už len s menšími projektami, ako napr. CD Ľudové piesne z Liptovských Sliačov – dotácia 3000 eur z Ministerstvo kultúry SR, Čarovné zákutia – dotácia 4000 eur od Mondi SCP, Osadenie mantinelov - dotácia 3500 eur od Mondi SCP a pod.

Ekonomický stav obce

Ekonomický stav obce je vidieť na základe skutočných čerpaných výdavkoch a skutočných príjmoch obce a čerpanom úvere zo záverečného účtu obce, ako aj na základe benchmarkingových ukazovateľov. Rozpočet obce na rok 2013 bol zostavený ako vyrovnaný. Bežný rozpočet bol zostavený ako prebytkový a kapitálový ako schodkový. Nasledovné tabuľky sú čerpané zo Záverečného účtu obce za rok 2013.

Tab. 16 Rozpočet obce v roku 2013 v Eur

	Rozpočet	**Rozpočet po zmenách**
Príjmy celkom	**1 664 849**	**2 120 553**
z toho :		
Bežné príjmy	1 634 574	1 700 501
Kapitálové príjmy		251 137
Finančné príjmy	30 275	72 825
Príjmy RO s právnou subjektivitou		96 090
Výdavky celkom	**1 664 849**	**2 120 553**
z toho :		
Bežné výdavky	758 993	818 291
Kapitálové výdavky	32 000	96 507
Finančné výdavky	85 712	312 106
Výdavky RO s právnou subjektivitou	788 144	893 649
Rozpočet obce	**0**	**0**

Zdroj : Obec

Príjmy (skutočnosť k 31.12.2013) 1 851 808 Eur

Medzi *bežné príjmy daňové* v sume 838 086 Eur v roku 2013 patrili: výnos dane z príjmov zo ŠR vo výške 749 339 Eur, daň z nehnuteľností 38 191 Eur (z toho daň z pozemkov 17 026 Eur, daň zo stavieb 21 131 Eur, daň z bytov 34 Eur), daň za psa 2 146 Eur, daň za

užívanie verejného priestranstva 780 Eur, daň za ubytovanie 1005 Eur, poplatok za komunálny odpad a drobný stavebný odpad 46 625 Eur.
Medzi *bežné príjmy nedaňové* v sume 77 164 Eur v roku 2013 patrili: príjmy z podnikania a z vlastníctva majetku 45 489 Eur (z toho príjmy z prenajatých pozemkov 1 676 Eur, príjem z prenajatých budov, priestorov a objektov 43 813 Eur), administratívne poplatky a iné 28 904 Eur.
Ostatné bežné príjmy v sume 2 771 Eur: príjem z náhrady poistného 2 390 Eur, príjem z výťažku z lotérií 230 Eur, príjem z úrokov z účtov 151 Eur. Okrem toho obec prijala granty a transfery v celkovej výške 614 646 Eur, ktoré boli účelovo určené a použité v súlade s účelom.
Kapitálové príjmy vo výške 251 137 Eur boli určené na investičné akcie: rekonštrukciu MŠ z fondov EÚ a z fondov ŠR.
Príjmové finančné operácie vo výške 70 775 Eur: použitá bola časť rezervného fondu 40 500 Eur, použité boli nevyčerpané finančné prostriedky zo ŠR 13 965 Eur, nevyčerpané prostriedky zo ZpS a DSS 16 310 Eur.
Príjmy rozpočtových organizácií (RO) *s právnou subjektivitou* vo výške 266 034 Eur: išlo o bežné príjmy RO z toho ZŠ 5 502 Eur, ZŠ na projekt vzdelávania 89 291 Eur, ZpS a DSS 145 437 Eur, Školská jedáleň 25 804 Eur.

Výdavky (skutočnosť k 31.12.2013) 2 022 798 Eur
Bežné výdavky vo výške 1 623 983 Eur, v tom:

Funkčná klasifikácia	**Rozpočet**	**Skutočnosť**	**% plnenia**
Výdavky verejnej správy - obec	280 743	275 702	98,20
Finančná a rozpočtová oblasť	30 552	30 602	100,16
Matrika a REGOB	5 021	5 079	101,15
Voľby VÚC	1 800	1 800	100,00
Ochrana pred požiarmi	7 642	6 237	81,61
Cestná doprava	33 451	27 493	82,19
Nakladanie s odpadmi	71 783	66 321	92,39
Rozvoj obcí	60 069	59 025	98,26
Verejné osvetlenie	11 672	9 934	85,11
Rekreačné a športové služby	23 627	17 973	76,07
Kultúrne služby	75 667	73 132	96,65
Knižnica	10 397	9 616	92,49
Ostatné kultúrne služby	18 655	18 652	99,98
Vysielacie a vydavateľské služby	3 296	3 357	101,85
Náboženské a iné spoločenské služby	7999	4491	56,14
Predškolská výchova - MŠ	144 017	142 295	98,80
Základné vzdelanie z RO	705	396	56,17
Nedefinovateľné vzdelávanie	1 500	1 539	102,60
Centrum voľného času z RO	1 283	776	60,48
Školské stravovanie z RO	97	97	100,00
ZpS DSS z RO	19 069	2891	15,16
Sociálna pomoc občanom v HN	9 246	8162	88,28
Spolu	**818 291**	**765 570**	**93,56**

Mzdy, platy a služobné príjmy a ostatné vyrovnania 270 996 Eur (ide o mzdové prostriedky pracovníkov OcÚ, matriky, aktivačných pracovníkov, kultúrneho domu, knižnice, MŠ, okrem právnych subjektov); poistné a príspevok do poisťovní 90 033 Eur;

tovary a služby 350 986 Eur (ide o prevádzkové náklady OcÚ ako cestovné náhrady, energie, materiál, dopravné, rutinná a štandardná údržba, nájomné za nájom a ostatné služby); bežné transfery 29 502 Eur; splácanie úrokov a ostatné platby súvisiace s úvermi, pôžičkami a návratnými finančnými výpomocami 24 053 Eur.

Kapitálové výdavky čerpané vo výške 84 218 Eur, v tom:

Funkčná klasifikácia	**rozpočet**	**skutočnosť**	**% plnenia**
Výdavky verejnej správy	10 000	0	0
Cestná doprava	2 161	2 161	100
Rekreačné a športové služby	3 632	3633	100,03
Kultúrne služby	60 500	59 520	98,38
Základné vzdelanie - ZŠ	5 000	3690	73,8
Zariadenie sociálnych služieb	15 214	15 214	100
Spolu	**96 507**	**84 218**	**87,27**

Cestná doprava (nákup pozemkov 2 161 Eur), rekreačné a športové služby (výstavba tenisového kurtu 3 633 Eur), kultúrne služby (rekonštrukcia amfiteátra Pažite (34 232 Eur, rekonštrukcia MŠ na rodinný dom 25 288 Eur), základné vzdelanie ZŠ (rekonštrukcia strechy ZŠ 3 690 Eur), zariadenie sociálnych služieb (nákup kotla na pelety 15 214 Eur)

Výdavkové finančné operácie vo výške 310 003 Eur: splácanie istiny z prijatých úverov

Výdavky RO s právnou subjektivitou: z toho bežné výdavky vo výške 858 413 Eur, v tom:

Rozpočtová organizácia	**rozpočet**	**skutočnosť**	**% plnenia**
Základná škola	423 001	413 445	97,74
Základná škola -projekt vzdelávania (fondy EÚ , ŠR)	94 316	77 542	82,22
Školský klub detí	22 268	22 267	99,99
Centrum voľného času	9 451	9 428	99,76
Školská jedáleň	79 697	72 354	90,79
ZpS DSS	239 248	242 303	101,27
Opatrovateľská služba	21 074	21 074	100,00

a kapitálové výdavky RO s právnou subjektivitou (Školská jedáleň) vo výške 4 594 Eur

Tab. 17 Informácia o splácaní úverov obce

P č .	**Výška prijatých úverov**	**Výška uhradenej istiny k 31.12.2013**	**Výška zaplatených úrokov k 31.12.2013**	**Zabezpečenie úveru**	**Zostatok k 31.12.2013**	**Splatnosť**
1	471 700,42	258 736,99	37 810,02	Bianco zmenka	212 963,43	r. 2023
2	380 000,00	129 833,47	28 794,64	Bianco zmenka	250 166,53	r. 2020
3	39 797,43	34 270,19	2 011,14	Bianco zmenka	5 527,24	r. 2014
Spolu úvery					**468 657,20**	

Zdroj : Obec

Dlh (skutočnosť k 31.12.2013) 468 657 Eur

Celkový dlh obce dosiahol k 31.12.2013 úroveň 26,27 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho roka. Obec teda neprekročila hranicu 60% skutočných bežných príjmov predchádzajúceho roka.

Rovnako suma ročných splátok neprekročila 25 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho roka, pretože pomer ročných splátok návratných zdrojov financovania predstavoval 18,72% skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka 2012.

Tab. 20 Porovnanie súvah obce

Rok	Aktíva		Časové rozlíšenie	pasíva		Časové rozlíšenie	
	neobežný majetok (netto)	obežný majetok (netto)	Náklady budúcich období (netto)	vlastné imanie	záväzky	výdavky budúcich období	výnosy budúcich období
2008	71 838	37 564	26	22 202	72 874	0	14 352
2013	5 470 386	139 502	3 677	1 884 107	1 577 996	0	2 151 462
2014	4 859 417	97 779	1 504	1 391 442	1 460 268	0	2 106 990

Zdroj : Obec, vlastné spracovanie

Aktíva obce

Tab. 18 Bilancia aktív k 31.12.2013

Názov	ZS k 1.1.2013	KZ k 31.12.2013
Majetok spolu	**5 137 541,57**	**5 613 566,59**
Neobežný majetok spolu	**5 012 791,17**	**5 470 386,58**
z toho :		
Dlhodobý nehmotný majetok	43 326,36	43 326,36
Dlhodobý hmotný majetok	4 436 916,01	4 887 872,42
Dlhodobý finančný majetok	532 548,80	539 187,80
Obežný majetok spolu	**120 829,54**	**139 502,75**
z toho :		
Zásoby		
Zúčtovanie medzi subjektami VS		
Dlhodobé pohľadávky		
Krátkodobé pohľadávky	21 871,72	19 441,93
Finančné účty	98 957,82	120 060,82
Poskytnuté návratné fin. výpomoci dlh.		
Poskytnuté návratné fin. výpomoci krát.		
Časové rozlíšenie	**3 920,86**	**3 677,26**

Zdroj : Obec

K 31.12. 2008 mala obec pozemky v hodnote 737 eur a stavby v hodnote 14 974 eur, samostatné hnuteľné veci v hodnote 76 eur, dopravné prostriedky v hodnote 354 eur. Z dlhodobého finančného majetku mala obec vo vlastníctve realizovateľné cenné papiere v hodnote 16 044 eur, v pokladnici mala 137 eur, v ceninách mala 493 eur a bankových účtoch 2 614 eur.

K 31.12. 2014 mala obec pozemky už v hodnote 28 105 eur a stavby v hodnote 3 863 340 eur, samostatné hnuteľné veci v hodnote 187 453 eur, dopravné prostriedky v hodnote 55

459 eur. Z dlhodobého finančného majetku mala obec vo vlastníctve realizovateľné cenné papiere v hodnote 532 548 eur, v pokladnici mala 9 526 eur, v ceninách mala 3 279 eur a bankových účtoch 58 681 eur.

Pasíva obce

Tab. 19 Bilancia pasív k 31.12.2013

Názov	ZS k 1.1.2013	KZ k 31.12.2013
Vlastné imanie a záväzky spolu	**5 137 541,57**	**5 613 566,59**
Vlastné imanie	**1 257 075,30**	**1 884 107,21**
z toho :		
Oceňovacie rozdiely		
Fondy		
Výsledok hospodárenia	1 257 075,30	1 884 107,21
Záväzky	**1 936 845,18**	**1 577 996,95**
z toho :		
Rezervy	33 583,34	39 984,31
Zúčtovanie medzi subjektami VS	1 066 212,66	1 005 044,32
Dlhodobé záväzky	8 617,34	19 395,91
Krátkodobé záväzky	49 771,73	44 915,21
Bankové úvery a výpomoci	778 660,11	468 657,20
Časové rozlíšenie	**1 943 621,09**	**2 151 462,43**

Zdroj : Obec

V roku 2008 mala obec vytvorené rezervy vo výške 712 eur, záväzky zo sociálneho fondu tvorili 61 eur, iné záväzky tvorili 7 eur, záväzky voči dodávateľom tvorili 1 219 eur, voči zamestnancom 464 eur, zúčtovanie s orgánmi sociálneho a zdravotného poistenia vo výške 115 eur a ostatné priame dane v hodnote 0 eur eur. Obec mala záväzok vo forme dlhodobého úveru vo výške 2 218 eur.

V roku 2014 mala obec vytvorené rezervy vo výške 2 000 eur, záväzky zo sociálneho fondu tvorili 1 906 eur, iné záväzky tvorili 828 eur, záväzky voči dodávateľom tvorili 34 705 eur, voči zamestnancom 33 269 eur, zúčtovanie s orgánmi sociálneho a zdravotného poistenia vo výške 13 679 eur a ostatné priame dane v hodnote 5 121 eur eur. Obec mala záväzok vo forme dlhodobého úveru vo výške 403 472 eur.

Tab. 21 Zhodnotenie využitia obecného majetku v rokoch 2011 a 2013

Obecný majetok a jeho využitie	2011	2013
Ukazovatele benchmarkingu obecného majetku		
Hrubá majetková sila obce, vyjadrujúca hodnotu majetku obce na obyvateľa, z ktorej sa dá posúdiť rozvojový potenciál obce, oproti roku 2011 stúpla.	1195,8 Eur	1448,7Eur
Reprodukčná schopnosť obce, vyjadrujúca schopnosť obce zabezpečiť prostriedky na reprodukciu majetku. Je daná ako podiel celkových kapitálových príjmov a celkovej hodnoty majetku obce. Reprodukčná schopnosť v obci poklesla.	0,143 Eur	0,046 Eur
Reprodukčná sila obce, vyjadrujúca úroveň reprodukcie obecného majetku v určitom období, predstavuje podiel celkových kapitálových výdavkov a celkovej hodnoty majetku obce, sa znížila 6 násobne. Vyjadruje, že na 1 Eur majetku obce pripadá v roku 2013 len 0,015 Eur kapitálových výdavkov, čo je oproti roku 2011 pokles o 0,076 Eur.	0,091 Eur	0,015 Eur
Indikátory finančnej a daňovej kapacity obce Medzi indikátory finančnej a daňovej kapacity zaraďujeme daňovú silu obce, finančnú silu obce, ekonomickú silu a mieru samofinancovania. Poskytujú obraz o zdrojovej disponibilite obce.		
Daňová sila obce (DSi) predstavuje podiel miestnych daní a podielových daní na obyvateľa. Tento podiel sa výrazne nezmenil. Daňová sila obce sa mierne zvyšuje.	211,6 Eur	221,9 Eur
Finančná sila obce (FSi) vyjadruje podiel miestnych a podielových daní a dotácií na obyvateľa. Finančná sila obce sa znižuje.	419,6 Eur	384,7 Eur
Ekonomická sila (ESi) definuje podiel celkových príjmov obce na obyvateľa. Ekonomická sila obce sa znižuje.	653,0 Eur	471,7 Eur
Miera samofinancovania - predstavuje podiel vlastných príjmov a dotácií bez dlhovej služby na bežných výdavkoch. Ide vlastne o podiel alebo objem prostriedkov, ktoré má obec k dispozícii na kapitálové výdavky. Ak je hodnota vyššia ako 100 percent, obec môže tieto prostriedky použiť na rozvojové projekty, ak je hodnota nižšia ako 100 percent, treba vykrývať bežné výdavky aj ďalšími zdrojmi – dotáciami. Obec má finančné prostriedky na rozvoj.	119,8 %	119,5 %

Zdroj : Obec, vlastné spracovanie

Spolupráca a partnerstvá

Obec v rámci cezhraničnej spolupráce spolupracuje s družobnými obcami Gmina Nowy Targ (PL) a Háj ve Slezsku (ČR), s ktorou bola družba nadviazaná už v roku 1968 vtedajším MNV.

Obec je členom Združenia mesta a obcí okresu Ružomberok, Spoločného obecného úradu pre územné plánovanie a stavebný poriadok v Ružomberku.

Rozvinutá je aj spolupráca s niektorými miestnymi podnikateľmi a súkromnými firmami, s Poľnohospodárskym družstvom Lisková-Sliače a záujmovými organizáciami, Urbárom Liptovské Sliače. Významná je spolupráca so štátnou správou: Krajský úrad životného prostredia v Žiline, Slovenská agentúra ŽP, Správa ciest Žilinského samosprávneho kraja, Krajský úrad pre cestnú dopravu a pozemné komunikácie Žilina, Obvodný úrad pre cestnú dopravu a pozemné komunikácie v Ružomberku.

Ďalšími subjektmi spolupráce sú Letecký úrad SR, Bratislava; VSR, a.s.; Slovenský vodohospodársky podnik, š.p. Správa povodia horného Váhu Ružomberok; RRA Liptov; RRA Žilina; predovšetkým pri spracovávaní žiadostí zo ŠF a ďalšie už spomenuté agentúry v časti Projekty. Obecný úrad má podporu Prima banky pri získavaní zdrojov na kofinancovanie projektov.

Aktívnu spoluprácu má obec s okresným mestom Ružomberok, obcami Partizánska Ľupča, Liptovská Štiavnica, Ivachnová, Bešeňová a Lisková. Obec Liptovské Sliače je spolu s obcami Partizánska Ľupča, Malatíny, Dúbrava, Liptovské Kľačany, Ľubeľa, Gôtovany, Galovany, Pavčina Lehota, Lazisko a Vlachy členom MAS s názvom Občianske združenie Stredný Liptov so sídlom MAS v Partizánskej Ľupči . Počet združených občanov je 10 142 a rozloha združeného územia je 24 305 ha.

Obec je členom združenia CR Klastra Liptov, ktoré je združením právnických osôb založené s víziou vybudovať z Liptova európsky rozpoznateľnú destináciu cestovného ruchu a so strategickým cieľom zvýšenia návštevnosti regiónu Liptov.

1.8 SWOT analýza

Environmentálna oblasť	
Silné stránky	**Slabé stránky**
PRÍRODNÝ POTENCIÁL - atraktívna prírodná poloha obce - Nízke Tatry - 1/3 územia zaberajú lesy - existencia Prírodnej rezervácie Sliačske travertíny - existencia 2 minerálnych prameňov - výskyt množstva liečivých bylín	**PRÍRODNÝ POTENCIÁL** - erózia pôdy v intraviláne obce -nedostatočná osveta v oblasti ekológie a ochrany ŽP - existencia priemyselného zariadenia na spracovanie drevnej hmoty a poľnohospodárskeho družstva v centre obce - absencia zelených oddychových zón v obci - problém vymiestnenia výrobných prevádzok mimo obytnú zónu - nezáujem občanov o poľnohospodársku činnosť
ODPADOVÉ A VODNÉ HOSPODÁRSTVO - vybudovaný verejný vodovod v celej obci - budovanie kanalizácie - dostatočné zásoby podzemných vodných zdrojov v katastri obce	**ODPADOVÉ A VODNÉ HOSPODÁRSTVO** - neexistencia zberného dvora - veľmi nízka úroveň separovaného zberu občanmi - existencia čiernych skládok odpadu - neregulovaný vodný tok v niektorých úsekoch - absencia presného konkretizovania povodňového plánu (chýba presná charakteristika prietokových parametrov jednotlivých úsekov obce ako kopce, údolia) - absencia analýzy celého územia z hľadiska možných povodní, riešení krízových situácií (požiare, zosuvy pôdy) - absencia dokumentov o spôsobe predchádzania krízových situácií - absencia využívania biomasy -nízka uvedomelosť miestnych občanov k životnému prostrediu - spaľovanie odpadov v domácnostiach a vypaľovanie trávnatých plôch občanmi - neobhospodarovanie poľnohospodárskej pôdy niektorými občanmi - vyhadzovanie tiel mŕtvych zvierat

	v prírode - ohrozovanie ŽP uvoľňovaním hnojovnice v prírode - znečistené vodné toky v dôsledku nedokončenej kanalizácie - skládky hnoja v blízkosti vodného toku - vodovod v zlom technickom stave
Príležitosti	**Ohrozenia**
PRÍRODNÝ POTENCIÁL - podpora a využitie prírodného potenciálu obce na rozvoj vidieckeho cestovného ruchu s využitím blízkosti vodnej nádrže Liptovská Mara, kúpalísk, existencie minerálnych prameňov v okolitých obciach na vytvorenie komplexného produktu cestovného ruchu - efektívnejšie využívanie minerálnych prameňov a ich okolia - zvýšenie rozsahu využívania obnoviteľných zdrojov energie (solárna, veterná), napr. pri verejnom osvetlení - pravidelná úprava verejných priestranstiev a plôch v okolí cestných komunikácií - prehradenie biotopov Zúbra -odstránenie invazívnych burín v blízkosti koryta vodného toku a krovín v blízkosti miestnych komunikácií - presun priemyselných a poľnohospodárskych podnikov na okraj obce - skrášlenie a úprava verejných priestranstiev - zjednotenie zelenej výsadby	**PRÍRODNÝ POTENCIÁL** - nedostatočne odvodnený úsek v okolí Domu nádeje
ODPADOVÉ A VODNÉ HOSPODÁRSTVO - napojenie domácností na verejnú kanalizačnú sieť alebo vytvorenie domácich čistiarní odpadových vôd - osveta u detí a občanov v oblasti separovania odpadu a ochrany životného prostredia - zavedenie motivačného systému pre obyvateľov k separovanému zberu - vybudovanie kompostoviska pre využívanie biomasy - dohoda s poľnohospodárskym družstvom o využití biomasy	**ODPADOVÉ A VODNÉ HOSPODÁRSTVO** - ohrozovanie čistoty životného prostredia obyvateľstvom - v prípade prírodných katastrof problémy pri odstraňovaní problémov z dôvodu absencie dokumentov s presným rozdelením kompetencií zameraných na riešenie krízových situácií - rozširovaním čiernych skládok veľké znečistenie ŽP, úhyn vzácneho vtáctva a taktiež ohrozenie zdravia ľudí i zvierat - kontaminácia spodných vôd - vypúšťanie obsahu žumpy do prírody,

- viac odpadových košov umiestnených v obci - rekonštrukcia (odstránenie pri potoku) hnojísk PD - zber a spracovanie biologického odpadu - vybudovanie zberného dvora - vypracovať podrobný Program odpadového hospodárstva s formami šírenia osvety o separovanom zbere - osveta orientovaná na informovanie občanov o dôležitosti pripojenia každej domácnosti na kanalizačnú sieť	potoka občanmi -havárie vodovodného potrubia - schátrané hnojiská PD Lisková - Sliače

Ekonomická oblasť	
Silné stránky	**Slabé stránky**
TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA - vybudovaná veľká časť technickej infraštruktúry (kanalizácia, vodovodná sieť, elektrická sieť, internet)	**TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA** - neefektívne osvetlenie na námestí a v uličke ku KD - absencia chodníkov v celej obci - málo efektívny kamerový systém - absencia oddychových zón v obci - nebezpečná neosvetlená dopravná trasa medzi Stredným a Vyšným Sliačom bez chodníka - absencia dostupného WC pre verejnosť v okolí námestia a na Pažitiach -zlý technický stav miestnych komunikácií pre budovanie kanalizácie - problémy s výpadkami elektrickej energie - nedostatky fungovania osvetlenia a obecného rozhlasu v niektorých častiach obce
EKONOMIKA, SLUŽBY, CESTOVNÝ RUCH - vysoký podiel služieb v terciárnom sektore (ambulancia zverolekára, cukráreň, pohostinstivá, obchody s potravinami, s rozličným tovarom, mäsiareň, kvetinárstvo, stavebniny) - existencia ubytovacích zariadení (Prameň, Brejk) a ubytovaní v súkromí - existencia reštaurácie Prameň - vysoká úspešnosť projektov podávaných	**EKONOMIKA, SLUŽBY, CESTOVNÝ RUCH** -nedostatok pracovných miest v obci a blízkom okolí a s tým spojený odchod mladých ľudí z obce -nevysporiadané vlastnícke vzťahy bránia využitiu ľudovej architektúry pre CR - absentujúce informačné centrum - nevytvorený komplexný informačný materiál o obci dostupný pre verejnosť - úverové zaťaženie obce

obcou - spolupráca obce s profesionálnymi organizáciami pri žiadaní o granty - obec má strategickú polohu pre rozvoj turizmu s prepojením na NAPANT a významné strediská CR (Lúčky, Bešeňová) - využitie PR Sliačske travertíny a minerálnych prameňov pre rozvoj CR - množstvo živnostníkov a silných súkromných firiem pôsobiacich v obci - obec disponuje s veľkým množstvom budov pre rôzne využitie - výhodná poloha obce k okresným mestám -poľnohospodárske družstvo v obci - členstvo v Klastri Liptov - družba s partnerskými obcami v ČR a Poľsku - pripravovaná účasť obce v MAS Stredný Liptov - budovanie diaľničného ťahu blízko obce - získanie príjmov z prenajímania majetku obce -existencia salaša s chovom oviec - remeselná zručnosť obyvateľov v tradičných ľudových remeslách - obcou prechádza cyklotrasa	- problémy so zamestnaním produktívneho obyvateľstva -prechod kamiónov obcou -chýbajúca koordinovaná komplexná spolupráca medzi podnikateľmi, ubytovacími zariadeniami, miestnymi organizáciami a samosprávou -doterajšia absencia MAS v rámci dolného Liptova - neplatenie miestnych daní u niektorých občanov - absencia smerových a informačných tabúľ o obci a s názvami ulíc - absencia bankomatu v obci
Príležitosti	**Ohrozenia**
TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA - rekonštrukcia miestnych komunikácií - skvalitnenie spojovacích ciest do Partizánskej Ľupče a Liptovskej Štiavnice - projektová dokumentácia na námestia, chodníky, oddychové zóny, cyklotrasy a samotná realizácia - vybudovanie kompletnej technickej infraštruktúry na plánovaných nových a dobudovanie na existujúcich uliciach (cesty, chodníky, kanalizácia, elektrina, pitná voda) - zveľadenie majetku obce – nové stavby, prístavby, rekonštrukcie - zlepšenie IT technológií a sietí - bezplatné WIFI zóny - spevnenie priečnych chodníkov v obci - spojovacie a skracovacie chodníky - realizácia odstavných plôch pre kamióny - realizácia lyžiarskeho vleku	**TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA** - zvýšenie nebezpečenstva dopravných nehôd pre absenciu chodníkov - obmedzenie rozvojového potenciálu v dôsledku nevysporiadania vlastníckych vzťahov

EKONOMIKA, SLUŽBY, CESTOVNÝ RUCH - záujem podnikateľov o obnovu Združenia podnikateľov a živnostníkov pre spoluprácu s obcou - rozvoj spolupráce samosprávy a firiem - vybudovanie náučných chodníkov a vyhliadkových veží - sústredenie na podporu regionálnej spolupráce - využitie spolupráce s okolitými obcami – budovanie regionálnej značky - vytvorenie produktu cestovného ruchu založenom na jedinečnosti, kvalite a dobrej cene - zavedenie funkcie sprievodcu obcou - využitie existencie minerálnych prameňov pre rozvoj cestovného ruchu - adekvátne uplatnenie sa kvalifikovaných nezamestnaných - realizovanie projektov zo zdrojov EÚ a prostredníctvom MAS - zefektívnenie spolupráce s okolitými obcami na regionálnej úrovni -záujem ubytovacích zariadení v súkromí o spoluprácu s obcou a vytvorenie miestnej organizácie na podporu CR -vytváranie verejno-súkromných partnerstiev -otvorenosť obyvateľov pre rozvoj cestovného ruchu -propagácia podujatí v obci s možnosťou ubytovania -vybudovanie prírodného biokúpaliska na Teplici alebo Zúbrej - záujem občanov o kúpalisko - vybudovanie múzea tradičnej kultúry a remesiel - podpora podnikateľských aktivít - realizácia priemyselného parku na vymedzenom území - realizácia služieb cez obecný podnik - realizácia informačného centra -využitie miestnych atrakcií a podujatí v cestovnom ruchu - vytvorenie komplexného centra služieb v centre obce - zlepšenie systému prideľovania dotácií pre záujmové organizácie z rozpočtu obce podľa spravodlivého bodovacieho systému - rozšírenie spolupráce s farským úradom	**EKONOMIKA, SLUŽBY, CESTOVNÝ RUCH** -v prípade problémov hlavného zamestnávateľa v regióne, Mondi Ružomberok – odliv obyvateľov, problém so zamestnanosťou -neuplatnenie sa na trhu práce dlhodobo nezamestnaných a nízko kvalifikovaných občanov -odliv mladých kvôli pracovným príležitostiam

Sociálna oblasť	
Silné stránky	**Slabé stránky**
KULTÚRA - existencia budovy Kultúrneho strediska - rázovitá obec, v ktorej sa udržiavajú ľudové zvyky a tradície - pôsobenie Fsk Sliačanka a DFS Sliačanček - existencia folklórneho festivalu Celoliptovské dni matky -množstvo kultúrno – spoločenských podujatí v obci - veľký Kultúrny dom a menšie spoločenské miestnosti v jednotlivých častiach obce využívané na rôzne podujatia - existencia NKP rímsko-katolíckeho kostola -unikátny moderný kostol postavený v tvare Noemovej archy - existencia dvojmesačníka Zrkadlo Liptovských Sliačov - existencia prírodného amfiteátra Pažite s tradičnou sliačanskou drevenicou - spracovanie ročného programu kultúrnych podujatí - propagácia obecných podujatí Informačným centrom Ružomberok - dostatok zanietených ľudí a organizácii realizovať rôzne podujatia - bohatý kultúrny a spoločenský život v obci - existencia aktívnych kultúrnych a spoločenských organizácií -vnímanie obce návštevníkmi ako pohostinného, výnimočného miesta ideálneho pre kultúrne a športové vyžitie -zabezpečenie obecných priestorov pre činnosť väčšiny organizácií	**KULTÚRA** - stagnujúci záujem o folklór zo strany starších žiakov ZŠ a mládeže - nezáujem väčšej časti občanov o veci verejné -problémy v koordinácii termínov podujatí medzi obcou a organizáciami -nízka úroveň poznania histórie obce medzi obyvateľmi - nedostatok vedúcich a organizačných pracovníkov - nedostatočné materiálno-technické vybavenie
ŠPORT - existencia viacerých aktívnych športových organizácií - existencia športových zariadení :2 futbalové ihriská, moderná futbalová tribúna so šatňami, ihrisko s umelou trávou, tenisové kurty, relaxačné centrum, telocvičňa, posilňovňa, basketbalové ihrisko, hokejové ihrisko - množstvo športových podujatí v obci	**ŠPORT** - neexistencia viacúčelovej športovej haly pre šport v zimných mesiacoch, kedy nepostačuje telocvičňa - absencia chladenia alebo umelého ľadu na hokejovom ihrisku - nedostatok trénerov a vedúcich v športových oddieloch a krúžkoch - nedostatočné materiálno-technické vybavenie

SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA A BÝVANIE -spokojnosť obyvateľov s kvalitou života v obci - vybudovaná rozsiahla občianska infraštruktúra: Dom nádeje, 4 cintoríny, ZpS a DSS, MŠ, ZŠ, jedáleň, zdravotné stredisko, Kultúrny dom, detské sady - zabezpečenie sociálnych služieb v ZpS a DSS: opatrovateľská služba, požičiavanie pomôcok, podporné služby – jedáleň, odľahčovacia služba - záujem obce o rozšírenie sociálnych služieb - záujem o služby v ZpS a DSS aj z iných obcí a mesta Ružomberok - záujem o vzdelávanie opatrovateliek v teréne - poskytovanie stravovania pre občanov a pre seniorov s dovozom - prístup k základnej zdravotnej starostlivosti: lekár pre deti, pre dospelých, gynekológ, stomatológ - záujem mladých ľudí o bývanie v obci - vybudované obecné služobné byty - záujem o bývanie v obci - vybudovanie eLSe klubu pre deti a mládež	**SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA A BÝVANIE** - zvyšovanie počtu obyvateľov odkázaných na sociálne služby - absentujúca bytová výstavba nájomných bytov - obec nedisponuje vlastnými pozemkami -neobývané a schátrané drevenice v osobnom vlastníctve narúšajúce celkový vzhľad obce - chátrajúce nevyužité pozemky pre nevysporiadané vlastnícke vzťahy - absencia dokumentu Komunitný plán sociálnych služieb - dlhé čakacie doby u zubného lekára - neuspokojený veľký dopyt mladých ľudí po pozemkoch v obci - zastaralé oplotenie a chýbajúce chodníky na cintorínoch - nedostatočná kapacita priestorov v ZpS a DSS na rozšírenie sociálnych služieb (ambulantná, denný stacionár, týždňová starostlivosť, nedostatok akútnych lôžok) - nedostatočná spolupráca občanov na komunitnom plánovaní sociálnych služieb - nedostatočná informovanosť obyvateľov o sociálnych službách - chýba terénny sociálny pracovník v obci - nedostatky pri údržbe mobiliáru obce (lavičky, koše) - dlhé čakacie doby u zubára
ŠKOLSTVO - zrekonštruovaná ZŠ s dostatočnou kapacitou - zrekonštruovaná centrálna MŠ - spolupráca obce so ZŠ (krúžky CVČ), MŠ, eLSe klubom a ostatnými organizáciami pri zabezpečovaní voľnočasových aktivít pre deti a mládež	**ŠKOLSTVO** - nedostatočná regionálna výchova v prvých ročníkoch ZŠ
DEMOGRAFICKÝ POTENCIÁL - homogénne národnostné zloženie - homogénna náboženská štruktúra v obci - zvyšovanie vzdelanostnej úrovne obyvateľov - dlhodobý rast počtu obyvateľov	**DEMOGRAFICKÝ POTENCIÁL** - starnutie obyvateľstva - občania nevnímajú obec ako celok, ale ako tri samostatné časti (Vyšný, Stredný, Nižný Sliač) - existencia bezdomovcov - negatívne migračné saldo

Príležitosti	Ohrozenia
KULTÚRA - modernizácia priestorov súčasného Kultúrneho strediska - realizácia centra služieb na námestí v Strednom Sliači - obnovenie a rozvíjanie tradičných remesiel - tvorba nových pracovných miest - modernizácia knižnice, IT, internetizácie a zvýšenie kapacity -nové spôsoby na pritiahnutie detí a mládeže k udržiavaniu folklóru -sústredenie sa na skvalitnenie poskytovaných podujatí v obci -mládežnícky parlament ako zdroj inovatívnych riešení -rozšírenie priestoru pre zmysluplné aktivity detí - aktivity na zviditeľnenie histórie obce - podujatia v obci zamerané na dopyt obyvateľov z rôznych vekových skupín - rekonštrukcia javiska Kultúrneho domu - (elektroinštalácia, opony)	**KULTÚRA** - nedostatočnými opatreniami na podporu udržiavania folklóru v obci - úpadok ľudovej kultúry a tradícií -nedostatočným skvalitňovaním festivalu CLDM - zníženie záujmu zo strany návštevníkov - málo systémovým vedením detí a mládeže k poznávaniu histórie a tradícií predkov hrozí nezáujem o DFS a nahradenie tradícií modernejšími činnosťami
ŠPORT - rekonštrukcia telocvične na viacúčelovú športovú halu - vytvorenie športovísk vo všetkých troch častiach obce - realizácia chladenia / umelého ľadu hokejového ihriska v Strednom Sliači - telocvičňa pre MŠ - vytvoriť priestor pre nové športoviská a nové športy (volejbal, basketbal, minigolf, cesty pre korčuliarov a cyklistov, skatepark) -poskytnutie priestorov futbalových ihrísk pre obyvateľov za odplatu	**ŠPORT** -strata záujmu v dôsledku nedostatočnej podpory talentovanej mládeže v jednotlivých druhoch športov - strata záujmu detí o pohybové aktivity
SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA A BÝVANIE - vytvorenie urnového hája - dokončenie areálu amfiteátra Pažite (drevená podlaha javiska, úprava koryta potoka, lavičky, spevnené chodníky) - presunutie obecného úradu a ďalších služieb do centra na námestie - zefektívnenie využívania priestorov Kultúrneho strediska - vybudovanie denného stacionára v ZpS a DSS	**SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA A BÝVANIE** -nevysporiadanie pozemkov pre výstavbu nájomných bytov spojený s odlyvom obyvateľstva - rozšírenie užívania drôg medzi mládežou - zvyšovania úhrad za poskytované sociálne služby -obmedzenie rozvojového potenciálu IBV v dôsledku nevysporiadania vlastníckych vzťahov

- zlepšenie kvality a rozšírenie výberu poskytovaných sociálnych služieb - obnovenie Materského centra s poskytnutím kvalitných priestorov - vybudovanie nájomných bytov - posilnenie generačných vzťahov medzi mládežou a dôchodcami cez aktivity - pravidelná údržba detských sadov a ich bezpečnosti -skvalitnenie služieb poskytovaných zamestnancami OÚ - výstavba amfiteátra Skálie Vyšný Sliač - rekonštrukcia pútača pri vstupe do obce (pri ceste č. 18) - rozšírenie detských parkov a možností pre matky s deťmi - rozšírenie chránených dielní - rozšírenie ponuky kurzov pre dospelých - zvýšenie kvality a humanizácie, rozvoj nových druhov a foriem poskytovaných sociálnych služieb - rozšírenie a modernizácia ZpS a DSS - možnosť získania finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EU a iných zdrojov - odkúpenie a vysporiadanie pozemkov pre IBV - projektová dokumentácia a vybudovanie obecných nájomných bytov - vypracovaný územný plán obce a jeho pravidelná aktualizácia - možnosť rekonštrukcie/ likvidácie drevenic - rekonštrukcie a modernizácia interiérov obecných budov - most na ulici Záhrady - osadenie nových lavičiek v obci - vybudovanie záchytných parkovísk pred domami	
ŠKOLSTVO - realizácia pravidelnej protidrogovej prevencie - dokončenie rekonštrukcie ZŠ - modernizácia vyučovacieho procesu ZŠ a MŠ	**ŠKOLSTVO** - odliv žiakov do mestských škôl z dôvodu menej kvalitného vzdelávacieho procesu - nezodpovedný prístup žiakov k navštevovaniu niektorých krúžkov CVČ
DEMOGRAFICKÝ POTENCIÁL - rozvoj pracovných príležitostí - vytváranie podmienok pre udržanie mladých ľudí v obci	**DEMOGRAFICKÝ POTENCIÁL** - nevyriešenie problému nezáujmu o dianie v obci zo strany občanov - negatívny demografický vývoj

Zdroj : Vlastné spracovanie

1.9 Vyhodnotenie prieskumu verejnej mienky

A. ANALÝZA RESPONDENTOV

Prieskum verejnej mienky bol vykonaný v rokoch 2012 a 2014. **V roku 2012** bol prieskum vykonaný vo februári nasledovne:

- dotazníkový prieskum 245 občanov obce, čo tvorí približne 6,5 % občanov Liptovských Sliačov, pričom pri prieskume bola vybratá náhodne vzorka, ktorá kopíruje vekovú štruktúru občanov. To bolo dôležité, aby sme získali prehľad o rôznych názoroch od rôznych skupín obyvateľov.
- dotazníkový prieskum 142 návštevníkov obce

Tab. 22 Štruktúra dotazníkov a respondentov dotazníkového prieskumu 2012

	Návštevníci obce		Obyvatelia obce	
	Absolútne	**Percentuálne**	**Absolútne**	**Percentuálne**
Parametre dotazníkov				
Rozdané dotazníky	150	100%	300	100%
Návratnosť	142	95%	245	82%
Celkový počet otázok	22	100%	15	100%
Počet otvorených otázok	6	27%	3	20%
Počet uzavretých otázok	3	14%	4	27%
Počet kombinovaných otázok	13	59%	8	53%
Parametre respondentov				
Pohlavie				
Žena	74	52%	170	69%
Muž	68	48%	75	31%
Vek				
od 18 - 39 rokov	82	58%	104	42%
od 40 – 59 rokov	35	25%	76	31%
od 60 rokov	25	18%	65	27%
Vzdelanie				
základné	17	12%		
stredoškolské	87	61%		
vysokoškolské	38	27%		
Zamestnanie				
podnikateľ	19	13%		
zamestnanec	52	37%		
nezamestnaný	14	10%		
študent	28	20%		
dôchodca	15	11%		
materská	8	6%		
neuvedené	6	4%		
Bydlisko				
Okres RK	61	43%		
Okres LM	21	15%		
Iný okres ZA kraja	19	13%		
Okresy mimo ZA kraja	24	17%		
zahraničie	17	12%		
Návšteva obce				
Viac-krát mesačne	39	27%		
1-krát mesačne	6	4%		
2 až 6-krát ročne	22	15%		
1-krát ročne	31	22%		
Prvý-krát v obci	44	31%		

Zdroj : Vlastné spracovanie

- anketový prieskum medzi RO a tretím sektorom,
- anketový prieskum medzi ubytovacími zariadeniami
- anketový prieskum medzi podnikateľskými subjektami v obci

Tab. 23 Štruktúra ankiet a respondentov anketového prieskumu 2012

	Tretí sektor a RO		Ubytovacie zariadenia		Podnikatelia	
	Absolútne	**%**	**Absolútne**	**%**	**Absolútne**	**%**
Rozdané ankety	27	100%	25	100%	65	100 %
Návratnosť	18	67%	9	36%	15	23%
Celkový počet otázok	13	100%	12	100%	12	100%
Počet otvorených otázok	10	77%	5	42%	8	67%
Počet uzavretých otázok	1	8%	2	17%	2	17%
Počet kombinovaných otázok	2	15%	5	42%	2	17%

Zdroj : Vlastné spracovanie

Nakoľko sa strategické dokumenty majú vypracovávať v čo najužšom prepojení na obyvateľov obce a v spolupráci s odborníkmi v skúmanej oblasti, uskutočnili sme k návrhovej časti okrem dotazníkového a anketového prieskumu aj nasledovné tri aktivity:

Letná škola samosprávy

V dňoch 20.-24. júna 2011 sme v spolupráci s Katedrou verejnej správy Fakulty európskych štúdií a regionálneho rozvoja Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre a s Obcou Liptovské Sliače uskutočnili pilotný projekt „Letná škola samosprávy“. Zúčastnilo sa jej spolu 9 študentov a 9 univerzitných pedagógov z Katedry verejnej správy a tiež profesor z Arkansaskej univerzity (USA). Vytvorili sme štyri pracovné skupiny (sociálna, ekonomická, environmentálna a kultúrno-turistická), v ktorých spoločne pracovali študenti, pedagógovia, niektorí poslanci a zamestnanci Obce Liptovské Sliače na analýze rozvojových faktorov, návrhoch zmien a doplnení Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja, programovom rozpočte a pod. Pre každú zo spomínaných oblastí boli naformulované návrhy na zlepšenia. V závere školy boli prezentované odporúčania pre ďalší rozvoj obce.

Súťaž 100 nápadov

17. decembra 2011 v Kultúrnom dome v Strednom Sliači od 17:00 do 21:00 sme v spolupráci s Obcou Liptovské Sliače a Farským úradom zrealizovali súťaž, ktorej cieľom bolo zapojiť mládež vo veku 15-30 rokov do verejného diania v obci a vo farnosti, vytvoriť mladým priestor na vyjadrenie vlastných postojov, nápadov, zlepšení a návrhov v sociálnej oblasti, v oblasti kultúry, ekológie, cestovného ruchu a trávenia voľného času, v oblasti bezpečnosti, ochrany majetku a dopravy, ako aj spolupráce mládeže s obcou a farnosťou. 23 súťažiacich bolo rozdelených do troch súťažných tímov, v ktorých vypracovali odpovede na otázky týkajúce sa spomínaných oblastí. Týmto spôsobom sme im umožnili vyjadriť ich potreby v rámci komunity a farnosti a tým sme ich aktívne zapojili do spolupráce na rozvoji obce.

Zasadnutie sociálnej komisie

Pre vymedzenie problémov v sociálnej oblasti v úzkej nadväznosti na kultúrnu oblasť sme 9. januára 2012 od 16:00 do 20:00 uskutočnili stretnutie členov sociálnej komisie a obyvateľov obce. Zasadnutia sa zúčastnilo spolu 18 obyvateľov. Stretnutie sme naplánovali do dvoch častí. Prvou bola práca v štyroch skupinách podľa veku zúčastnených (1. skupina zastupujúca mladé rodiny, 2. skupina zastupujúca mládež, 3. skupina zastupujúca obyvateľov v produktívnom veku, 4. skupina zastupujúca seniorov). V skupinách sa vymedzili problémy skupiny a navrhli potrebné opatrenia a nápady na zlepšenie súčasnej situácie a vo sfére sociálnej, kultúrnej atď. Po práci v skupinách nasledovala prezentácia vymedzených problémov, návrhov riešení a nápadov na zlepšenie. Po prezentácii každej skupiny nasledovala spoločná diskusia. V každej skupine sa navrhli niektoré spôsoby riešenia, pričom najväčšou kreativitou sa prejavila skupina zastupujúca mládež.

V roku 2014 sme v mesiacoch marec a apríl opäť zrealizovali prieskum nasledovnými formami:

- Anketový prieskum medzi občanmi formou ich návrhou a odporúčaní projektových zámerov (zapojilo sa 24 občanov).
- Anketový prieskum medzi podnikateľmi formou ich návrhou a odporúčaní projektových zámerov (zapojilo sa 5 podnikateľov zo 70 oslovených).
- Dotazník určený občanom obsahujúci 13 otázok (9 uzavretých, 1 otvorenú, 3 kombinované). Počet rozdaných dotazníkov bol 101 kusov, pričom návratnosť bola 84 dotazníkov, čo predstavuje 2,2 % obyvateľov. V tabuľke 24 uvádzame konkrétne informácie o štruktúre responentov dotazníkového prieskumu zrealizovaného v marci 2014.

- **Tabuľka 24 Štruktúra respondentov dotazníkového prieskumu medzi občanmi**

	Absolútne vyjadrenie	Percentuálne vyjadrenie		Absolútne vyjadrenie	Percentuálne vyjadrenie
Pohlavie			**Bydlisko**		
Muž	35	41,7%	Stredný Sliač	35	41,7%
Žena	49	58,3%	Nižný Sliač	21	25,0%
Ukončené vzdelanie			Vyšný Sliač	28	33,3%
základné	5	5,9%	**Práca**		
stredoškolské odborné	35	41,7%	Podnikateľ	5	5,9%
stredoškolské	32	38,1%	Zamestnanec	41	48,8%
vysokoškolské	12	14,2%	Nezamestnaný	12	14,3%
Vek			Dôchodca	4	4,8%
od 18 - 30 rokov	43	51,2%	Iné (študent a pod.)	22	26,2%
od 31 – 40 rokov	9	10,7%			
od 41 - 50 rokov	16	19,0%			
od 51 – 60 rokov	12	14,3%			
60 a viac rokov	4	4,8%			

Zdroj : Vlastné spracovanie

Zo spomínaných dotazníkov a ankiet vyberáme niektoré kľúčové otázky, ktoré sa priamo dotýkajú rozvoja v obci Liptovské Sliače.

A. ANALÝZA ODPOVEDÍ OBYVATEĽOV OBCE

Názory obyvateľov obce ako aktérov lokálneho rozvoja sú veľmi dôležité pre rozhodovanie samosprávy o budúcnosti obce.

A1. „Nakoľko ste spokojný s kvalitou života v obci Liptovské Sliače?“(2012)

Vyjadrenie spokojnosti ilustruje obrázok 17. 86 % obyvateľov obce je spokojných s kvalitou života v obci. 14 % je s kvalitou života nespokojných. V tabuľke 25 a nachádza celý prehľad zmien, ktoré by obyvatelia uvítali v obci, aby sa zlepšila ich kvalita života. Tieto súvisia hlavne s budovaním infraštruktúry. Ako najvýznamnejšiu zmenu by domáci uvítali predovšetkým vybudovanie kanalizácie a zníženie znečistenia ŽP, lepšie zabezpečenie čistoty v obci, viac kultúrnych a športových podujatí (určených hlavne deťom a mládeži), vybudovanie chodníkov a opravy ciest. Po týchto zmenách by potom chceli vybudovanie kúpaliska, úpravu koryta riek a privítali by v obci aj bankomat.

Obr. 17 Spokojnosť domácich obyvateľov s kvalitou života v obci

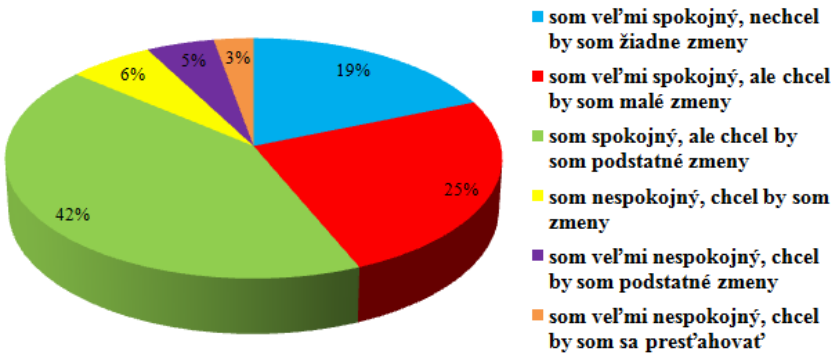

Zdroj : Vlastné spracovanie

Tab. 25 Prehľad zmien navrhovaných obyvateľmi na zlepšenie kvality života

ZMENY	%
kanalizácia	14%
čistota obce, zníženie znečistenia ŽP	9%
viac kultúrnych a športových podujatí (hlavne deťom a mládeži)	9%
chodníky	5%
oprava ciest	5%
kúpalisko	4%
úprava koryta rieky	4%
bankomat	3%
vytvoriť priestor pre pozemky/byty pre mladých	2%
častejšie ľudové veselice	2%
dokončenie námestia	2%
oprava rozhlasu	2%
rozšírenie služieb novými obchodmi	2%
plynofikácia	2%
vybudovanie oddychovej zóny s lavičkami	2%
vybudovanie detského ihriska spĺňajúceho normy	2%
otvorenie klubu pre mládež	2%
viac zelene v obci	1%
kino v prírode	1%
zmena personálu na OÚ	1%
vybudovanie lyžiarskeho vleku	1%

vybudovanie náučných chodníkov (hlavne Vyšný)	1%
zabezpečiť lepšie čistenie ciest v zime	1%
rozvoz pizze	1%
častejší odvoz plastových kontajnerov	1%
vytvoriť v obci pracovné príležitosti pre mladých	1%
väčšia otvorenosť a transparentnosť samosprávy	1%
dokončenie MŠ	1%
vybudovanie športového areálu	1%
zberný dvor a zabezpečiť osvetu pre zlepšenie separácie odpadu	1%
lepšia starostlivosť o teplicu	1%
odchyt psov	1%
bowling	1%
chladené klzisko	1%
väčšia starostlivosť o rozvoj CR	1%
viac stojanov na bicykle	1%
umiestniť viac veľkokapacitných kontajnerov	1%
opatrenia proti alkoholizmu v obci	1%
vybudovanie reštaurácie v Strednom Sliači	1%
cyklistické chodníky	1%
viac ubytovania pre návštevníkov	1%
vytvorenie kultúrneho strediska	1%
mládežnícky parlament	1%
lepšie zabezpečenie nočného kľudu cez víkend	1%
odstránenie chátrajúceho bytového fondu	1%
vybudovanie ciest do susedných obcí	1%
viac priestorov pre spoločenské akcie	1%
rekonštrukcia zdravotného strediska	1%
verejné WC v Strednom Sliači	1%
kostol Nižný Sliač	1%
zabezpečiť pre starých obyvateľov sociálne služby a pomoc	1%
skvalitnenie kamerového systému	1%
zrušenie hnojiska v Strednom Sliači	1%

Zdroj : Vlastné spracovanie

A2. „Čo v obci chýba, čo by obec mala ponúknuť svojim obyvateľom?“(2012)

Všetky odpovede na túto otázku sú zhrnuté v tabuľke 26 (s konkrétnejšími vysvetleniami k návrhom), kde sú farebne vyznačené odpovede, ktoré pokladali obyvatelia jednotlivých vekových skupín za najdôležitejšie. Na grafoch na obrázku 18 sú ilustrované najčastejšie odpovede spolu za všetky vekové kategórie a aj osobitne za vekové kategórie 18-39 rokov, 40-59 rokov, 60 a viac rokov v absolútnom vyjadrení.

Obr. 18 Najčastejšie odpovede obyvateľov na otázku „Čo v obci chýba, čo by obec mala ponúknuť svojim obyvateľom?“

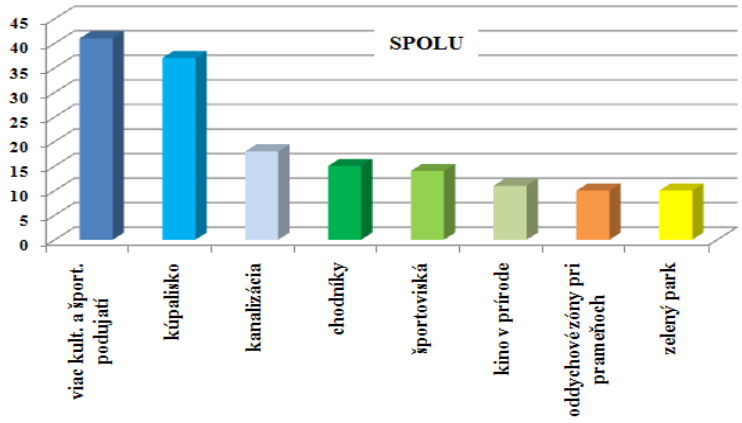

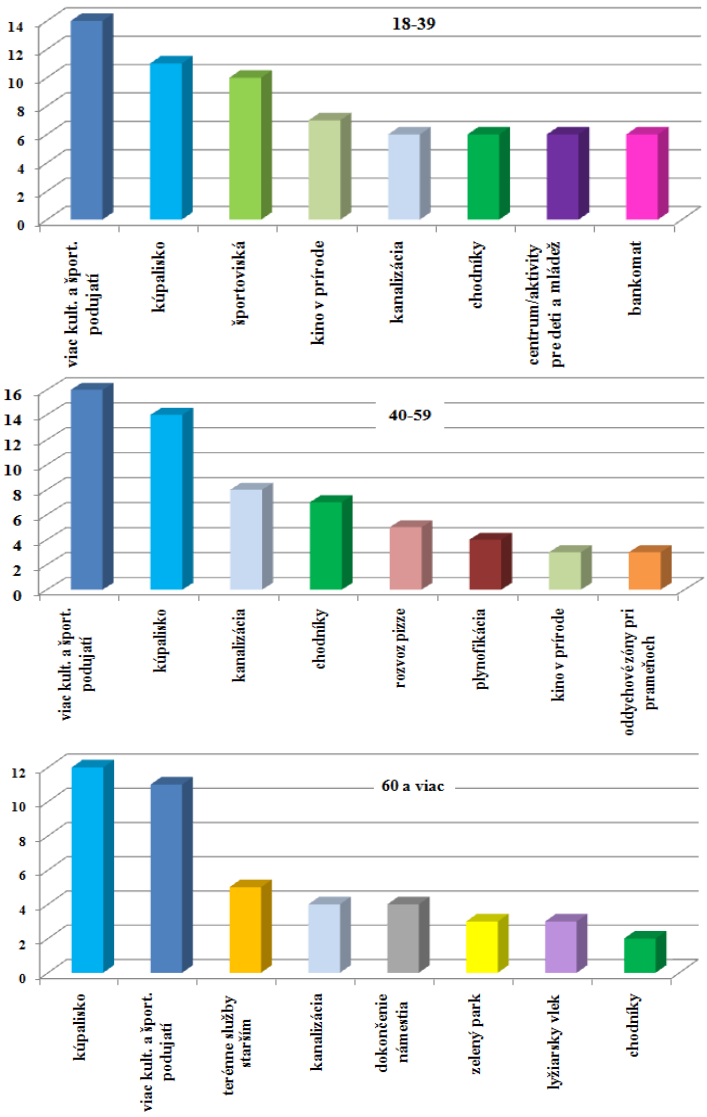

Zdroj : Vlastné spracovanie

Tab. 26 Návrhy obyvateľov k otázke, čo v obci chýba a má to ponúknuť obyvateľom

NÁVRHY	18-39	40-59	60+	spolu
viac kultúrnych a športových podujatí (viac ľudových veselíc, koncerty, divadlo, filmy, program aj pre dôchodcov)	14	16	11	41
kúpalisko	11	14	12	37
kanalizácia	6	8	4	18
chodníky	6	7	2	15
prístup na futbalové ihrisko pre verejnosť, športové priestory dostupné obyvateľom (plážový volejbal, volejbal, minigolf, basketbal, skatepark)	10	3	1	14
kino v prírode	7	3	1	11
oddychové zóny pri prameňoch	5	3	2	10
zelený park	4	3	3	10
centrum/klub pre mládež, aktivity pre deti a mládež	6	3	0	9
bankomat	6	1	2	9
nové pracovné príležitosti/brigády	4	3	2	9
rozvoz pizze	1	5	2	8

viac upravené čistejšie priestranstvá	2	3	2	7
lyžiarsky vlek	1	3	3	7
nové pozemky na výstavbu/byty	5	1	0	6
detské ihrisko	2	2	2	6
úprava vodných tokov	3	2	0	5
plynofikácia	0	4	1	5
zabezpečenie poskytovania terénnych služieb starším (pomoc pri prácach, donášky, dovoz, prechádzky v prírode)	0	0	5	5
cesta pre cyklistov a korčuliarov	4	0	0	4
skvalitnenie vzťahov smerom od zastupiteľstva k občanom	3	1	0	4
aktivity pre lepšie poznanie obce a zlepšenie medziľudských vzťahov	2	2	0	4
oprava ciest, oprava cesty v doline	2	1	1	4
cesta Partizánska Ľupča, Štiavnica	0	2	2	4
dokončenie námestia	0	0	4	4
rekreačné zariadenie/oddychové centrum	3	0	0	3
obchodné stredisko	3	0	0	3
kultúrne stredisko (zvýšenie informovanosti o podujatiach, lepšia propagácia pamiatok)	2	1	0	3
viac autobusových spojov do Pažíť	1	2	0	3
zberný dvor	1	2	0	3
zvýšenie bezpečnosti pred kostolom	1	1	1	3
skvalitnenie separácie odpadu osvetou a lepšou kontrolou	2	0	1	3
wifi na námestí	2	0	0	2
reštaurácia	0	2	0	2
klub pre dôchodcov	0	2	0	2
kostol v Nižnom	0	0	2	2
lavičky pred domami	0	0	2	2
rozšírenie knižnice	1	0	0	1
rýchlejšie riešenie problémov občanov	1	0	0	1
nižšie dane	1	0	0	1
zeleň na námestí	1	0	0	1
tvrdšie opatrenia voči úniku močovky	1	0	0	1
náučný chodník	1	0	0	1
presťahovanie družstva	1	0	0	1
chladené klzisko	1	0	0	1
finančná podpora DSS	0	1	0	1
dokončenie amfiteátra Pažite	0	1	0	1
skvalitnenie rozhlasu na miestach, kde ho nie je počuť	0	1	0	1
dokončenie MŠ	0	1	0	1
urýchlenie služieb zubárky	0	1	0	1
efektívnejšie zapájanie aktivačných pracovníkov	0	1	0	1
svietenie v noci	0	1	0	1
viac podujatí v doline	0	0	1	1
viac podujatí na starom ihrisku	0	0	1	1
obchod na Vyšnom konci	0	0	1	1
verejné WC	0	0	1	1

Zdroj : Vlastné spracovanie

A3. „Ako ste spokojný s kvalitou práce zamestnancov Obecného úradu a poslancov Obecného zastupiteľstva?“ (2012)

Vyjadrenie spokojnosti obyvateľov obce znázorňuje obrázok 19. Každej odpovedi bola pridelená váha od 1 do 5 (veľmi spokojný=1, spokojný=2, menej spokojný=3, nespokojný=4, veľmi nespokojný=5) a na základe týchto váh bol vypočítaný vážený priemer. Lepšie hodnotenie spokojnosti s kvalitou práce tak dosiahli zamestnanci Obecného úradu (2,45) a horšie hodnotenie dosiahli poslanci Obecného zastupiteľstva (2,54). Je dôležité podotknúť, že kvalita ľudských zdrojov sa prejavuje v atmosfére

poskytovania služieb, organizácii práce, ako aj ochote zvyšovať zákazníkom vnímanú hodnotu. Touto cestou môže obec zvýšiť spokojnosť obyvateľov s úrovňou poskytovaných služieb.

Obr. 19 Spokojnosť obyvateľov s kvalitou práce zamestnancov Obecného úradu a poslancov Obecného zastupiteľstva

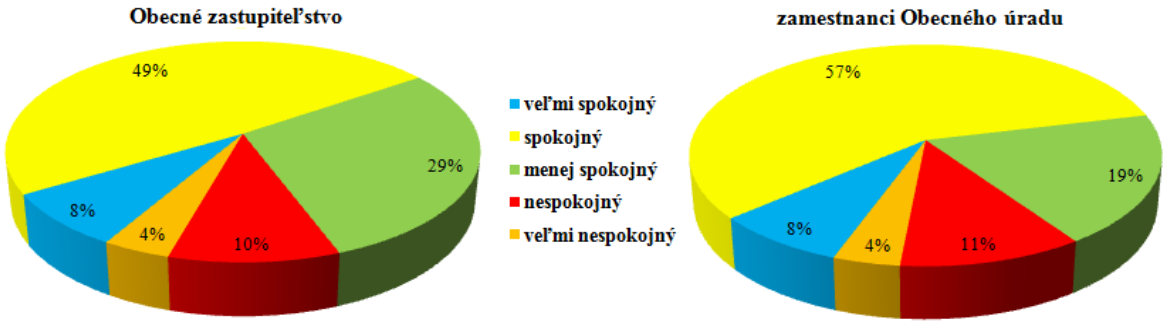

Zdroj : Vlastné spracovanie

A4. „Aké zlepšenie/a by ste navrhovali v rámci komunikácie medzi obcou Liptovské Sliače a jej občanmi ?“ (2014)

Táto otázka mala otorený charakter. Po zhrnutí odpovedí respondentov boli zlepšenia navrhované v rámci komunikácie medzi obcou Liptovské Sliače a jej občanmi formulované do nasledovných oblastí:

Návrhy týkajúce sa starostu obce:

- starosta by mal rozhodovať až po vyjadrení občanov na verejných hovoroch,
- častejšie verejné hovory a podujatia so starostom a občanmi,
- prejavenie väčšieho záujmu o názory občanov,
- raz mesačne sa prejsť po dedine pešo.

Návrhy týkajúce sa občanov:

- výchova občanov k životu v demokratickej spoločnosti,
- častejšie premietanie filmov, častejšie zábavy v kultúrnom dome,
- odchyt psov,
- viac informačných tabúľ v obci,
- včasné informovanie o využívaní obecného majetku,
- zriadenie mailovej adresy na sťažnosti a viac schránok v obci na sťažnosti.

Návrhy týkajúce sa obecného úradu a jeho zamestnancov:

- zlepšenie profesionálneho, ústretového a ochotného prístupu pracovníkov obce,
- zaškolenie zamestnancov v komunikácii s občanmi,
- výmena niektorých zamestnancov, ktorí majú averziu k práci,
- porady a školenia obecného úradu robiť mimo stránkových dní.

Návrhy týkajúce sa obecného rozhlasu:

- zlepšenie kvality obecného rozhlasu
- zverejňovanie záznamu z oznamov v rozhlase aj na internete,
- hlásenie obecného rozhlasu aj v poobedných hodinách.

Návrhy týkajúce sa internetovej stránky obce:

- kvalitnejšia a prehľadnejšia internetová stránka obce.

Návrhy týkajúce sa obecných novín:

- častejšie a podrobnejšie vydávanie obecných novín.

A5. „Ktoré z nasledovných podujatí organizované alebo spoluorganizované obcou má pre Vás najväčší význam? “ (2012)

Respondenti mali možnosť vybrať si maximálne 3 možnosti zo štrnástich pravidelne sa konajúcich podujatí organizovaných obcou.

Obrázok 20 Podujatia organizované alebo spoluorganizované obcou podľa významu

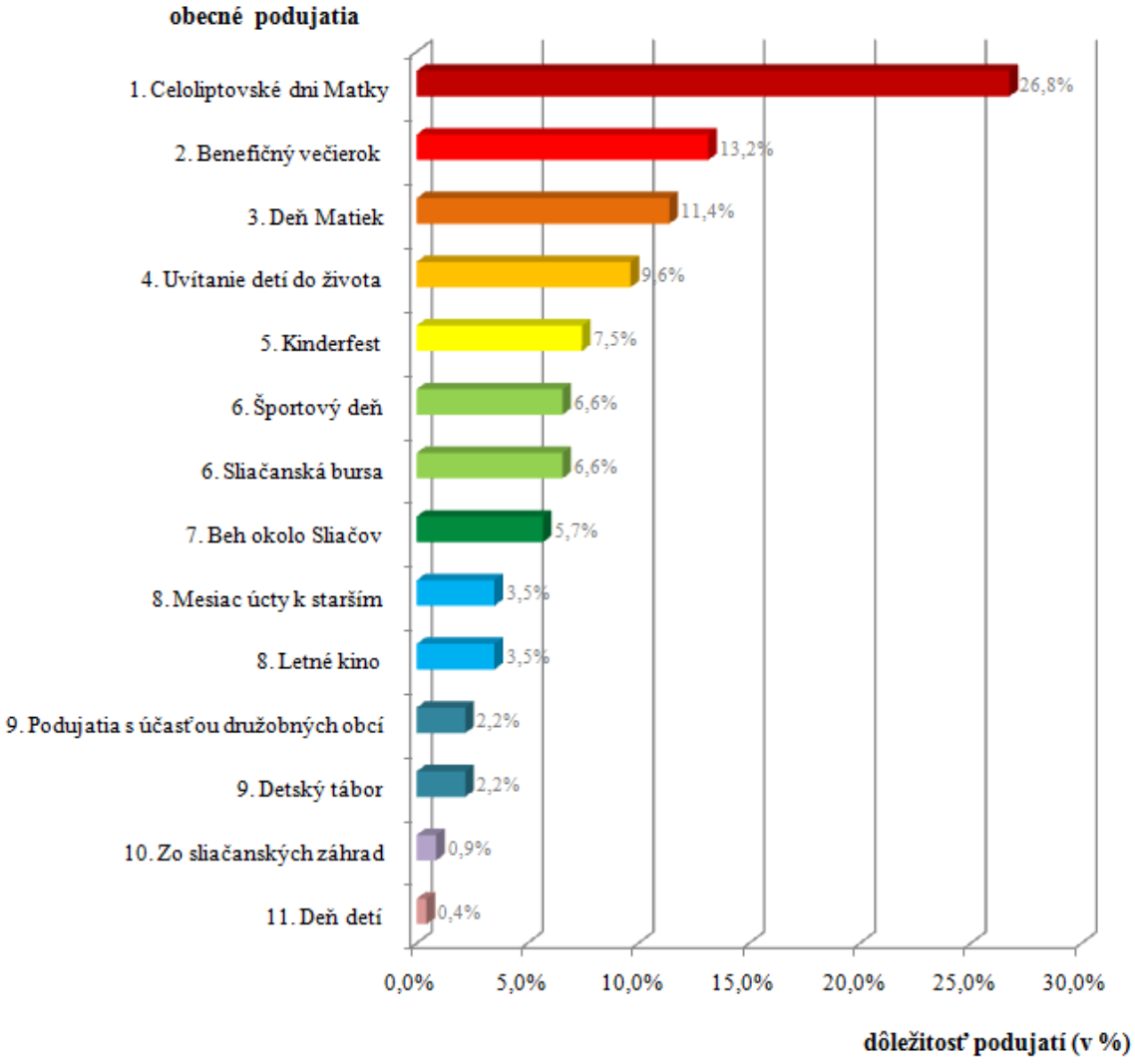

Zdroj : Vlastné spracovanie

Podľa obrázka 20 za najvýznamnejšie podujatie považujú respondentoi (26,8%) folklórny festival Celoliprovské dni Matky, ktorý sa koná každé dva roky. Druhým najvýznamnejším je Benefičný večierok konajúci sa pred Vianocami a myslí si to 30 respondentov (13,2%). Tretím najvýznamnejším podujatím je Deň Matiek, čo si myslí 26 respondentov (11,4%). Ďalej sa umiestnilo Uvítanie detí do života s 22 respondentami (9,6%), detský celodenný

festival Kinderfest so 17 respondentami (7,5%). Športový deň v obci získal rovnaký počet hlasov ako Sliačanská bursa po 15 (6,6%) a oba podujatia sú na spoločnom šiestom mieste. Na siedmom mieste sa umiestnilo športové podujatie Beh okolo Sliačov s 13 respondentami (5,7%). Na spoločnom ôsmom mieste sú podujatia Mesiac úcty k starším a Letné kino s 8 respondentami (3,5%), na spoločnom deviatom mieste sa umiestnili podujatia s účasťou družobných obcí a Detský tábor s 5 respondentami (2,2%). Posledné miesta patria podujatiam Zo sliačanských záhrad – výstava plodov s 2 respondentami (0,9%) a Dňu detí s 1 respondentom (0,4%).

A6. „Ktorý z komunikačných nástrojov najčastejšie využívate pri získavaní informácií o dianí v obci?“ (2014)

Respondenti si mohli vybrať z desiatich ponúknutých možností, alebo aj dopísať ďalšiu možnosť, ktorá nebola uvedená. Z týchto možností mohli uviesť maximálne tri možnosti komunikačných nástrojov, ktoré najčastejšie využívajú pri získavaní informácií o dianí obci. Z obrázka 21 vyplýva, že najviac respondentov (86,8%) využíva na tento účel nasledovné tri možnosti: obecné noviny 70 respondentov (33,0%), obecný rozhlas 63 respondentov (29,7%) a internetová stránka obce 51 respondentov (24,1%). Zvyšných 13,2% respondentov pri získavaní informácií o dianí v obci využíva: oznamy na úradnej tabuli a informačných tabuliach 10 respondentov (4,7%), verejné hovory 9 respondentov (4,2%), osobná návšteva obecého úradu 6 respondentov (2,8%), účasť na zasadnutiach obecného zastupiteľstva 2 respondenti (0,9%) a mailová komunikácia s obcou 1 respondent (0,5%). Žiadny z respondentov si nevybral nasledovné ponúknuté možnosti: telefonický rozhovor so zamestnancami obce, schránka na písomné pripomienky a sťažnosti, iná možnosť.

Obrázok 21 Komunikačné nástroje najčastejšie využívané občanmi pri získavaní informácií o dianí v obci

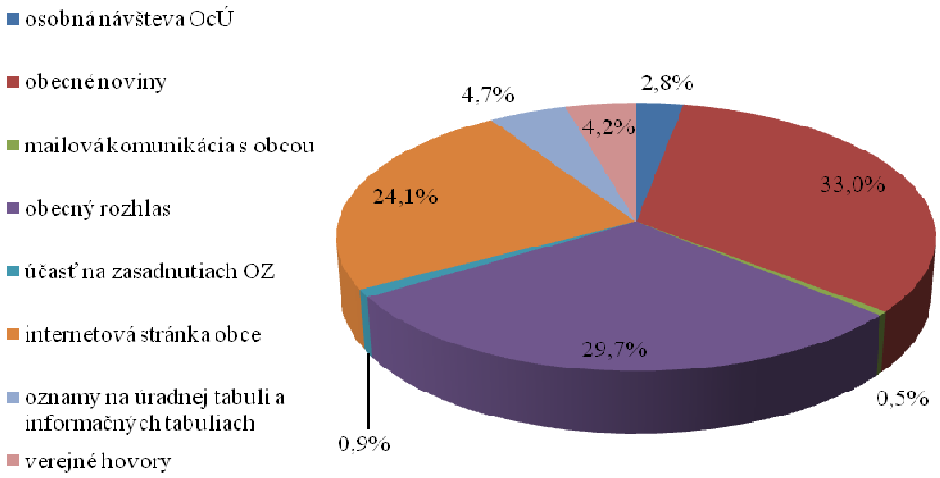

Zdroj : Vlastné spracovanie

A7. „Ako ste spokojný s informovanosťou o dianí v obci Liptovské Sliače zabezpečovanou obcou ?“ (2014)

Obrázok 22 Spokojnosť občanov s informovanosťou o dianí v obci zabezpečovanou obcou

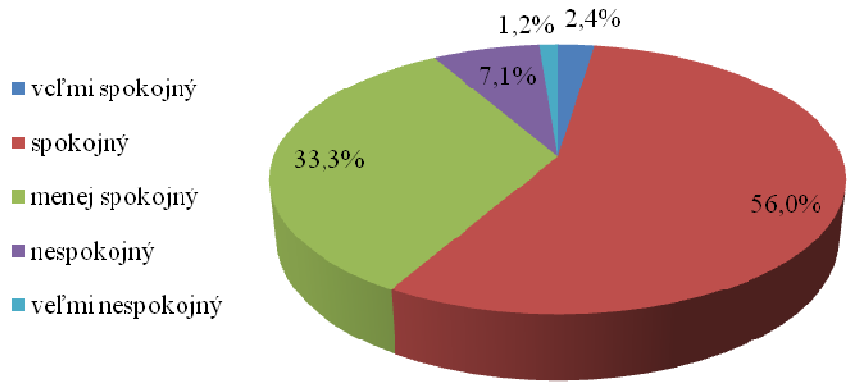

Zdroj : Vlastné spracovanie

Z obrázka 22 vyplýva, že spokojnosť prejavilo 58,4 % respondentov, z toho veľmi spokojní s informovanosťou o dianí v obci zabezpečovanou obcou boli 2 respondenti (2,4%) a spokojných bolo 47 respondentov (56,0%). Menej spokojných bolo 28 respondentov (33,3%). Nespokojnosť prejavilo 7 respondentov (8,3%).

A8. „Vyberte jeden z nápadov, ktorý by ste najviac uvítali v spojení so zlepšením komunikácie obce s občanmi.“ (2014)

Obrázok 23 Spôsoby zlepšenia komunikácie obce s občanmi

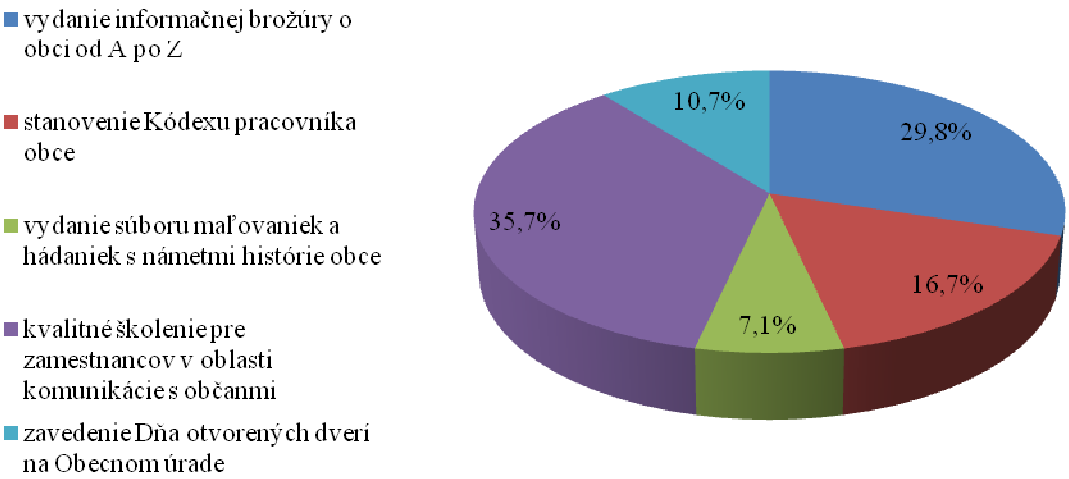

Zdroj : Vlastné spracovanie

Respondenti si mali vybrať jeden z nasledovných spôsobov zlepšenia komunikácie obce s občanmi: vydanie informačnej brožúry pre občanov o obci od A po Z; stanovenie Kódexu pracovníka Obce - stanoviť pokyny pre styk so stránkami a jeho zverejnenie na úrade - občania tak môžu byť kontrolórmi dodržiavania; vydanie súboru maľovaniek a hádaniek pre deti s námetmi histórie obce; zamestnanci by mali získať kvalitné školenie v oblasti komunikácie s občanmi, zvládania konfliktov a pod.; zavedenie Dňa otvorených dverí na Obecnom úrade.

Z obrázka 23 vyplýva, že najviac, až 30 respondentov (35,7%) by na zlepšenie komunikácie uvítalo kvalitné školenie pre zamestnancov v oblasti komunikácie s občanmi, zvládania konfliktov a pod. Na druhom mieste by 25 respondentov (29,8%) uvítalo vydanie informačnej brožúry pre občanov o obci od A po Z. Na treťom mieste by 14 respondentov (16,7%) chcelo stanovenie Kódexu pracovníka Obce. Na štvrtom mieste by 9 respondentov (10,7%) uvítalo zavedenie Dňa otvorených dverí na Obecnom úrade. Najmenej respondentov, len 6 (7,1%) by si na zlepšenie komunikácie obce s občanmi vybrali nápad vydania súboru maľovaniek a hádaniek pre deti s námetmi histórie obce.

A9. „Ste otvorený pre to, aby obec navštevovalo viac návštevníkov ako doteraz?“(2012)

Pozitívnym javom pre rozvoj CR je skutočnosť, že domáci obyvatelia sú otvorení pre zvýšenie návštevnosti obce. Na druhej strane si uvedomujú, že ak chce obec pritiahnuť viac návštevníkov, musí pracovať na skvalitnení služieb. Na obrázku 24 sú znázornené konkrétne odpovede domácich na otázku v absolútnom vyjadrení.

Obr. 24 Odpovede domácich na otázku, či sú otvorení pre väčšiu návštevnosť

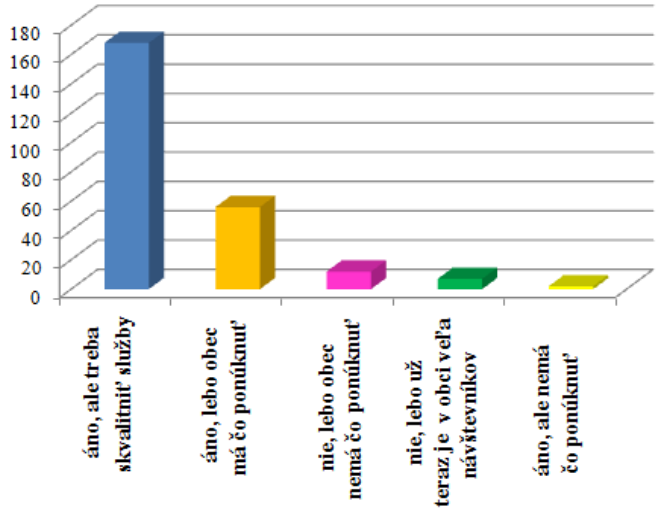

Zdroj : Vlastné spracovanie

Na skvalitňovaní služieb v obci sa musí podieľať nielen samospráva, ale aj jej obyvatelia. Ide predovšetkým o ich kultúrne a ekologické správanie, vytváraním atmosféry pohostinnosti a starostlivosti o svoj dom a jeho okolie atď. Úlohou obce v rozvoji potenciálu občanov je vytvárať im vhodné podmienky dostatočne motivujúcimi nástrojmi a opatreniami na ich realizáciu.

A10. „Čo by mala obec ponúknuť/zrealizovať pre návštevníkov?“ (2012)

V tejto otvorenej otázke mohli domáci obyvatelia vyjadriť svoje názory. Na obrázku 25 je grafické znázornenie najčastejšie sa opakujúcich návrhov. Ide pritom až o 66 % návrhov domácich, z ktorých v konečnom dôsledku profitujú aj obyvatelia, využívaním navrhnutej infraštruktúry a služieb.

Tab. 27 Návrhy domácich, čo by mala obec zrealizovať pre návštevníkov

Návrhy	absolútne	%
viac kultúrnych podujatí (pre mládež, viac v doline a Pažite, zameranie ne folklór, CLDM každý rok, nové podujatia: deň bez TV a internetu)	32	12%
termálne kúpalisko	27	10%
atrakcie v agroturistike (okružná jazda s koňmi a kočom, gazdovský dvor: hrabanie sena, kopanie zemiakov, salaš, drevenica starej mamy: pradenie, tkanie, pečenie, šitie), aktivity v otázke o produkte	26	10%
zlepšenie informovanosti a propagácie (zameranie na CLDM, Prameň, teplica) napr. cez infoletáky, informačné tabule (na námestí), skvalitnenie webovej stránky	17	6%
kvalitnejšie služby (ubytovanie, reštaurácia)	16	6%
infocentrum	15	6%
lyžiarsky vlek	15	6%
sprievodca obcou so sprístupnením pamiatok, animátorské služby	14	5%
športoviská (golf, bobová dráha, minigolf, skatepark	13	5%
turistický sprievodca turistickými chodníkmi	13	5%
čistejšie ŽP, upravené verejné priestranstvá	8	3%
chodníky	8	3%
náučný chodník	8	3%
bankomat	7	3%
rekreačné zariadenie	5	2%
cyklotrasy	5	2%
viac športových podujatí	5	2%
obchod so suvenírmi	4	2%
úprava okolia prameňov s odpočívadlom	4	2%
park	3	1%
múzeum Jozefa Hanulu s humnom	3	1%
kino v prírode	3	1%
reštaurácia Stredný Sliač	2	1%
požičovňa bicyklov	2	1%
úprava potoka	2	1%
viac obchodov, obchodné centrum	2	1%
kvalitná cesta na Partizánsku Ľupču	1	0%
guláš počas výstupu na Salatín	1	0%
verejné WC	1	0%
lavičky pri rieke a v dedine	1	0%
skvalitnenie amfiteátra	1	0%
detské ihrisko	1	0%
zeleň na námestí	1	0%

Zdroj : Vlastné spracovanie

Obr. 25 Odpovede domácich na otázku, čo by mala obec ponúknuť návštevníkom obce

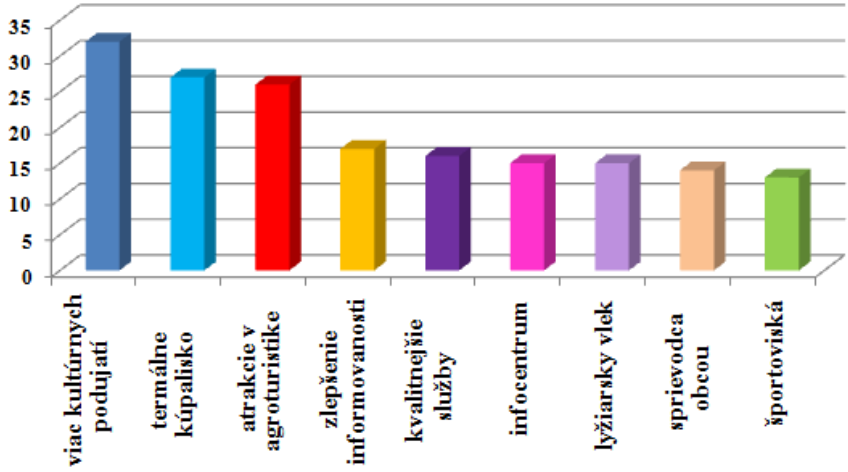

Zdroj : Vlastné spracovanie

A11. „Čo by najviac napomohlo k zlepšeniu imidžu obce Liptovské Sliače v očiach návštevníkov?“ (2012)

Obyvatelia si mohli vybrať z možností: vznik Kultúrno-informačného strediska, skvalitnenie internetovej stránky obce s virtuálnou prehliadkou, lepšia informovanosť o podujatiach v obci cez propagáciu v rozhlase a tlači, alebo mohli uviesť inú odpoveď. Výsledky znázorňuje obrázok 26.

Medzi rôzne iné návrhy domácich patria: zlepšenie prístupu k ŽP, spokojnosť obyvateľov, náučný chodník, pomoc obyvateľom poskytujúcim služby zo strany obce, kúpalisko, nové športoviská (skatepark, basketbalové ihrisko), vybudovanie chodníkov, kvalitnejšie služby. 31% domácich respondentov si myslí, že v očiach návštevníkov by obci pomohlo, keby mala vlastné Kultúrno-informačné stredisko.

Obr. 26 Percentuálne vyjadrenie odpovedí na otázku „Čo by najviac zlepšilo imidž obce v očiach návštevníkov?“

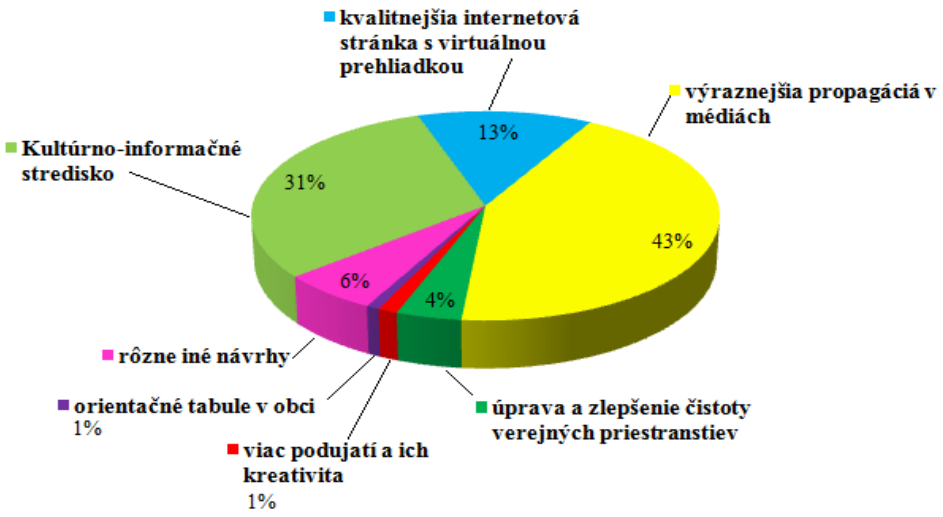

Zdroj : Vlastné spracovanie

B. ANALÝZA ODPOVEDÍ OBYVATEĽOV OBCE – SÚKROMNÝ A TRETÍ SEKTOR

Podnikatelia a záujmové organizácie sú neoddeliteľnou zložkou rozvoja územia, preto je dôležité poznať ich návrhy.

B1. „Využili by ste možnosť zaradenia Vašej firmy do spoločného propagačného a informačného materiálu o službách poskytovaných v obci Liptovské Sliače?“

Z tých, ktorí nám odpovedali na otázku o zaradení do informačného materiálu by 83% ubytovacích zariadení a 69% podnikateľov malo záujem o zaradenie do spoločného propagačného a informačného materiálu o službách poskytovaných v obci Liptovské Sliače. Preto by malo význam tento materiál spracovať a poskytnúť návštevníkom a domácim v tlačenej forme a na internete nielen v rámci obce, ale aj v rámci informačných stredísk v regióne.

B2. „Koľko lôžok poskytuje Vaše ubytovacie zariadenie?“

Nakoľko z ubytovacích zariadení odpovedala menej ako polovica, predpokladom je, že počet lôžok v obci je určite vyšší ako 140.

B3. „Ako by podľa Vás mohla lepšie fungovať spolupráca medzi obcou a podnikateľmi/Vašou organizáciou/Vašim ubytovacím zariadením?“

Podnikatelia na otázku o lepšom fungovaní spolupráce s obcou odpovedali, že obec by cez objednávky práce v obci pre podnikateľov, ktorí sú ochotní pomôcť jej aj sponzorsky mohla prostredníctvom obecných firiem zabezpečovať práce v obci. Avšak legislatíva o verejnom obstarávaní je prekážkou pre takúto spoluprácu. Ďalším návrhom bolo pravidelné stretávanie sa podnikateľov s predstaviteľmi samosprávy, kde by sa podnikatelia radi podieľali na rozvoji obce vychádzajúcej zo spolupráce podnikateľov a obce. 56% z podnikateľov, ktorí odpovedali na anketu, by mali záujem o obnovenie a členstvo v Združení podnikateľov a živnostníkov obce Liptovské Sliače. Tento dôležitý fakt je veľmi dobrým signálom pre obec, ktorá by mala byť iniciátorom začatia konkrétnej formy spolupráce vytvorením vhodných podmienok.

Niektorí majitelia ubytovacích zariadení sa vyjadrili, že by uvítali spoluprácu s obcou, napr. založením Združenia pre rozvoj CR v obci, uvítali by na webovej stránke obce zverejniť ponuku ich ubytovacích zariadení, pri organizovaní podujatí by uvítali, keby obec upozornila návštevníkom na možnosť ubytovania atď. 80 % ubytovacích zariadení by rado využilo ponuku stravovania v obecnej reštaurácii Prameň pre ich zákazníkov, aby touto spoluprácou mohli rozšíriť svoje poskytované služby.

Tieto pozitívne stimuly, ktoré sa zistili dotazníkovým prieskumom, by mohli slúžiť na skvalitnenie súčasnej spolupráce medzi obcou, ubytovacími zariadeniami obecnými aj súkromnými.

Záujmové organizácie odpovedali na otázku nasledovne:

- folklórne zložky:

obec by mala zabezpečovať osvetu v oblasti ľudových tradícií; vyzdvihovať dôležitosť tradícií a histórie obce a zrealizovať opatrenia smerované na deti a mládež, aby neuprednostňovali len moderné aktivity, ale aby nezabúdali na folklór;

- športové zložky:

navrhujú lepšiu finančnú podporu zo strany obce; poskytnutie obecných priestorov ako náhradu za pôvodné, ktoré sú momentálne určené na iné účely; uvítali by pomoc obce pri oslovení aktívnych sponzorov; poprípade by chceli vybudovanie/rozšírenie súčasných priestorov športovej činnosti;

- turistické zložky:

rozšírenie propagácie turistickej činnosti na obecnej webovej stránke a v obecnom rozhlase;

- zložky na ochranu majetku a občanov:

uvoľnenie financií z rozpočtu na spoločné stretnutie členov s rodinnými príslušníkmi;

- cirkevné zložky:

vytvorenie pracovných miest a brigád v obci pre mladých.

C. ANALÝZA ODPOVEDÍ OBYVATEĽOV A NÁVŠTEVNÍKOV OBCE

Na nasledujúce otázky mli možnosť odpovedať domáci obyvatelia aj návštevníci. Návštevníci obce nezasahujú priamo do tvorby PHSR, ale poznanie ich objektívneho pohľadu môže významne dopomôcť k lepšej identifikácií silných stránok a rozvojového potenciálu ako aj problémov v území.

C1. „Čo Vám ako prvé napadne, keď počujete slovné spojenie Liptovské Sliače?“(2012)

Otázka mala charakter voľnej otázky s otvoreným koncom. Respondenti tak neboli obmedzovaní ponúknutými alternatívami. V otázke sa zisťovalo, aké asociácie v opýtaných vyvolávajú Liptovské Sliače a teda, čo môžeme považovať za potenciál obce.
Štyrmi najfrekventovanejšími odpoveďami zo strany domácich obyvateľov boli: folklór, resp. ľudové tradície, folklórne súbory (60-krát); rodná obec, resp. rodisko (35-krát); najväčšia obec na Liptove, resp. veľká obec alebo Spojené štáty sliačanské (26-krát); domov, resp. obec, kde žijem (24-krát)
Troma najfrekventovanejšími odpoveďami zo strany návštevníkov boli: folklór, resp. ľudové tradície, folklórne súbory (36-krát); CLDM (12-krát); minerálne pramene, resp. teplica/medokýš alebo krásna príroda (tiež 12-krát). Prehľad najčastejších odpovedí domácich obyvateľov (vlastný imidž) a návštevníkov (cudzí imidž) ilustruje obrázok 27, ktorý je vyjadrený v absolútnych hodnotách počtu respondentov.

Obr. 27 Profil vlastného a cudzieho imidžu Liptovských Sliačov

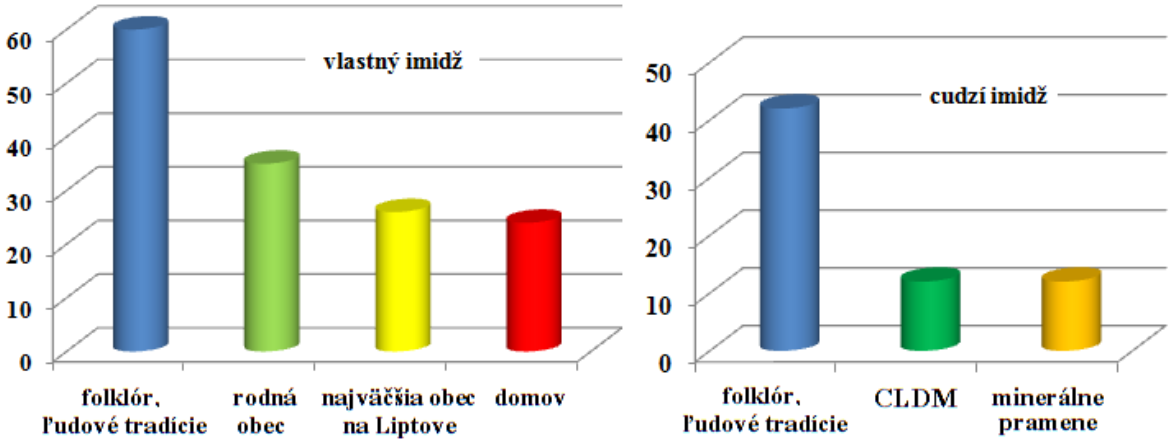

Zdroj : Vlastné spracovanie

C2. „Liptovské Sliače podľa Vás najlepšie vystihuje ...“(2012)

V ďalšej otázke bol pre vyhodnotenie použitý sémantický diferenciál. Respondentom bolo predložených deväť párov protikladných slov. Na trojbodovej škále mali opýtaní označiť krížikom vždy tú možnosť, s ktorou sa najviac stotožňovali. Cieľom bolo zistiť, aký názor majú na Liptovské Sliače. Aby sa dali výsledky prehľadne znázorniť, odpovediam bola pridelená váha. Políčku na škále, ktoré sa nachádzalo najbližšie pri kladnej charakteristike bola pridelená hodnota 1 a políčku, ktoré sa nachádza najbližšie ku zápornej charakteristike, hodnota 3. Strednému políčku „ani-ani“ bola pridelená hodnota 2. Toto umožnilo vypočítať vážený priemer.

Najlepšie ohodnotili domáci respondenti známosť, pohostinnosť, športové vyžitie a kultúrne vyžitie. Návštevníci najlepšie ohodnotili pohostinnosť, kultúrne vyžitie, športové vyžitie a známosť obce.
Najhoršie ohodnotenie oboch vzoriek získala neekologickosť. V dotazníkoch sa v otvorených otázkach domáci respondenti vyjadrili, že by uvítali v obci zmenu vzťahujúcu sa na vybudovanie kanalizácie, s ktorou určite súvisí ich negatívne ohodnotenie. Rovnako návštevníci považujú neexistenciu kanalizácie za jeden z najväčších nedostatkov obce.

Tab. 28 Profil vlastného a cudzieho imidžu obce Liptovské Sliače

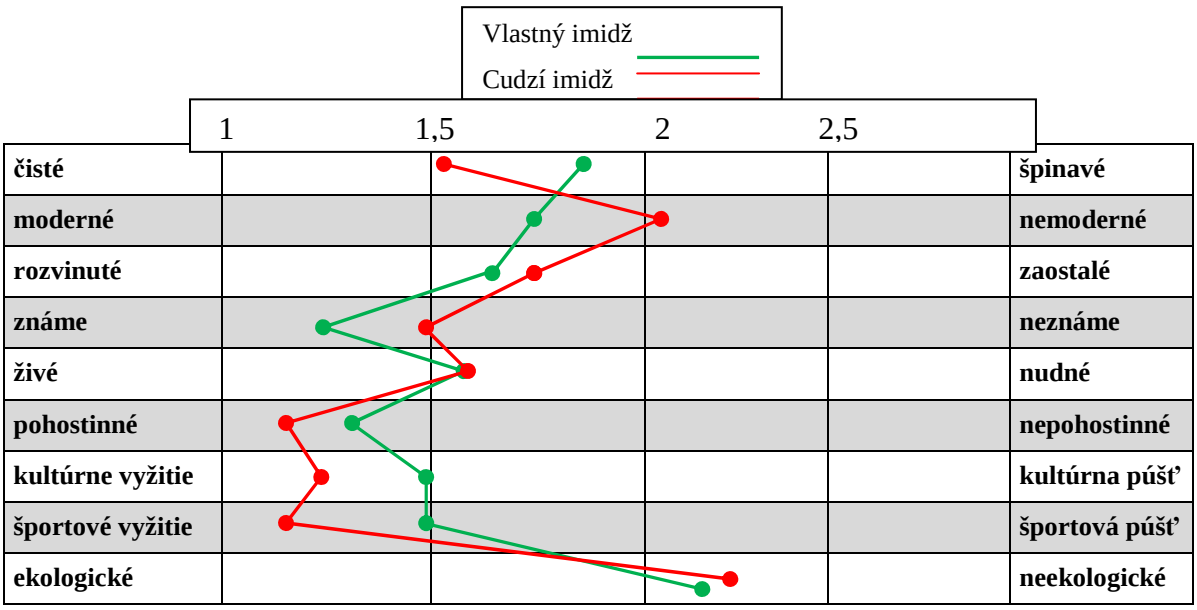

Zdroj : Vlastné spracovanie

C3. „Ktorá stavba v obci je podľa Vás najvýznamnejšia a prečo?“(2012)

V tejto otázke boli ponúknuté respondentom 4 možnosti: rímsko-katolícky kostol sv. Šimona a Júdu v Strednom Sliači, rímsko-katolícky kostol Najsvätejšieho Srdca Ježišovho a Nepoškvrneného Srdca Panny Márie vo Vyšnom Sliači, rodný dom akademického maliara Jozefa Hanulu v Strednom Sliači, iná stavba (tu bola možnosť doplnenia inej stavby).
Kostol sv. Šimona a Júdu považujú domáci (86%) aj návštevníci (67%) jednoznačne za najvýznamnejší, potom vybrali domáci (11%) aj návštevníci (34%) Kostol Dvoch srdc vo Vyšnom Sliači a tretí sa umiestnil rodný dom Jozefa Hanulu, avšak s oveľa nižším počtom hlasov ako predchádzajúce kostoly (domáci 1%, návštevníci 8%). Pre domácich obyvateľov je významnou stavbou aj diskotékový bar Kalambur (1%), ktorý označili mladí ľudia a tiež tradičná Sliačska drevenica (0,5%).Návštevníci považujú za významné stavby centrá kultúrneho vyžitia, čiže prírodný amfiteáter Pažite (3%) a kultúrny dom (1%). Na obrázku 28 sa nachádza grafické znázornenie odpovedí.

Obr. 28 Najvýznamnejšie stavby v obci podľa domácich obyvateľov a návštevníkov

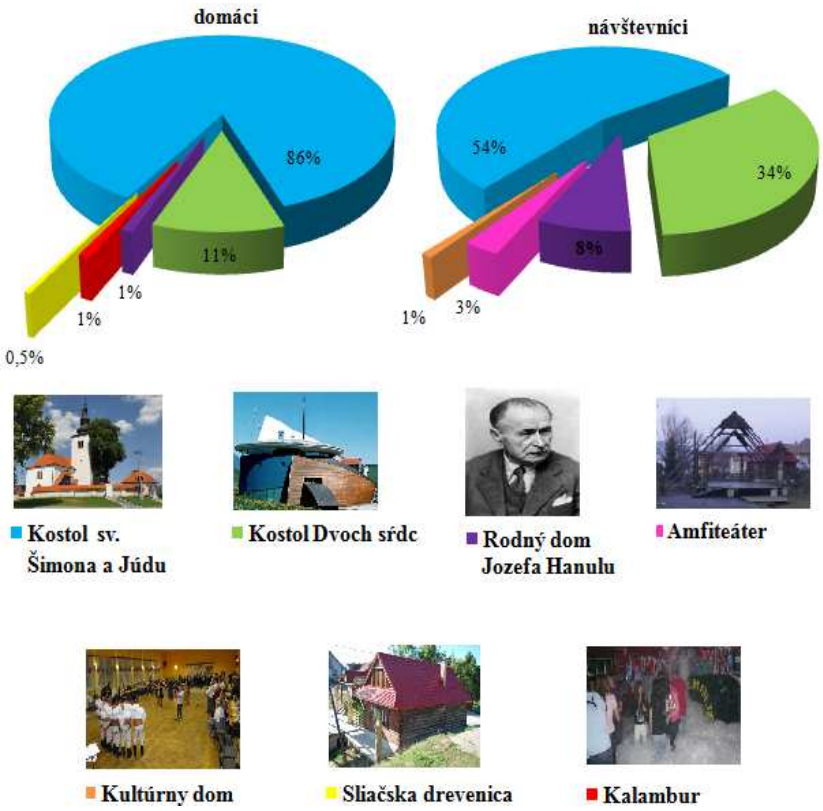

Zdroj : vlastné spracovanie

K niektorým stavbám obyvatelia a návštevníci uviedli aj dôvody, prečo sú pre nich najvýznamnejšie:

- *kostol v Strednom Sliači*

domáci: významná je jeho historická hodnota, obyvatelia ho vnímajú ako kultúrne dedičstvo ich predkov, maľby v kostole a jeho veži považujú za krásne a hodnotné a tiež to, že kostol je NKP, vhodný pre oddych duše i tela;

návštevníci: dýcha históriou, považujú ho za nádhernú NKP, dokonca za najkrajší kostol, ktorého maľba umiestnená vo veži bola právom umiestnená na bývalej 1000-korunáčke, kostol má estetickú hodnotu, významný je aj pre svoju majestátnosť;

- *kostol Dvoch srdc vo Vyšnom Sliači*

domáci: je pre domácich netradičnou, modernou stavbou, ktorá je unikátna a známa v širokom okolí, dokonca nielen na Slovensku, ale i v zahraničí;

návštevníci: je moderný, významný mnohými symbolmi, ktoré sú v kostole zobrazené, lebo sa na mieste staveniska našli skaly dvoch srdc, ide o jedinečnú stavbu;

- *Sliačanská drevenica*: domáci v nej vidia vpísanú históriu života ich predkov;
- *rodný dom Jozefa Hanulu*: podľa návštevníkov jeho umenie prezentuje celú obec;
- *prírodný amfiteáter Pažite*: podľa návštevníkov je krásny, prebieha na ňom festival CLDM, pretože má jedinečnú polohu nad potokom, symbol zvykov a folklóru;
- *bar Kalambur*: pre mladých domácich je miestom, kde sa cítia veľmi dobre.

C4. „Keby ste mohli stráviť jeden pekný deň v Liptovských Sliačoch a mohli by ste si vybrať 4 aktivity, ktoré by to boli?“ „Keby ste mali poradiť návštevníkovi, čo by ste mu odporučili v obci navštíviť?“ (2012)

Obr. 29 Najžiadanejšie aktivity v rámci produktu „Jeden pekný deň v Liptovských Sliačoch“

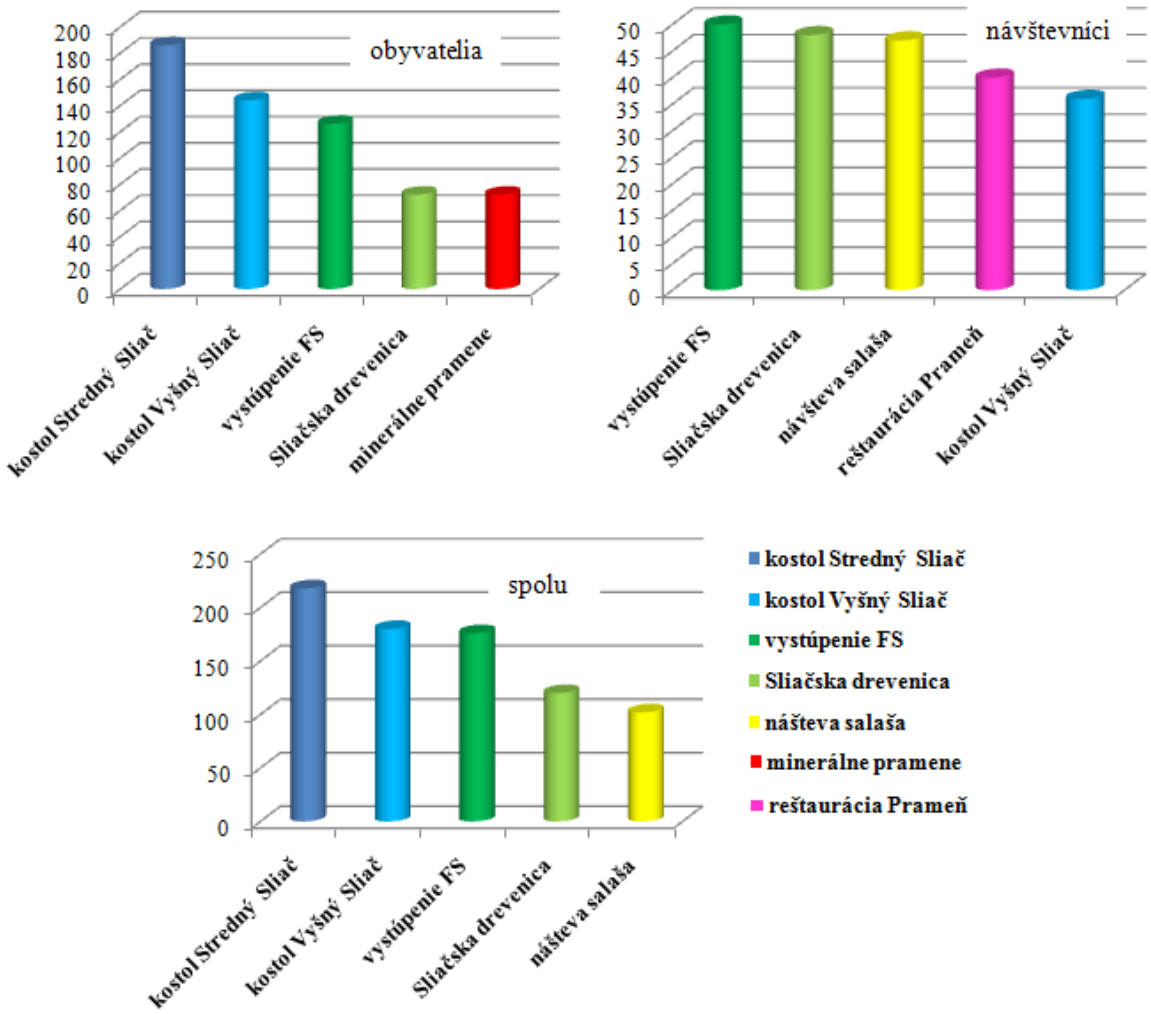

Zdroj : Vlastné spracovanie

Respondenti mali možnosť vybrať si 4 z 12 konkrétnych možností alebo 3 možnosti a navrhnúť jednu vlastnú. Boli oslovení s touto otázkou z dôvodu možnosti vytvorenia produktu orientovaného predovšetkým na návštevníkov obce. Avšak niektoré čiastkové aktivity ponúknuté v tomto produkte by boli atraktívne aj pre obyvateľov obce na lepšie poznanie histórie a života našich predkov a pre posilnenie lokalpatriotizmu. Najžiadanejšie názvy aktivít v skrátenom tvare v rámci produktu „Jeden pekný deň v Liptovských Sliačoch“ sú ilustrované na obrázku 29 v absolútnom vyjadrení.

C5. „Keby sa k Vám dostala ponuka produktu „Jeden pekný deň v Liptovských Sliačoch“, absolvovali by ste ho?“ (2012)

59 % odpovedajúcich návštevníkov obce sa vyjadrilo, že by určite produkt radi absolvovali. 34 % návštevníkov by produkt absolvovalo len v tom prípade, ak by jeho súčasťou bola aj iná aktivita. Najviac by preferovali návštevu kúpaliska v Bešeňovej a v Lúčkach. Ostatné iné aktivity v absolútnom vyjadrení sú ilustrované obrázkom 30, kde sa nachádzajú aj vyjadrenia domácich obyvateľov, ktorí by mali tiež záujem o absolvovanie aktivít produktu.

Zo zistených výsledkov prieskumu vzťahujúcich sa na novonavrhnutý produkt je dôležité nasledovné: Skutočnosť, že 93 % návštevníkov a 79% domácich obyvateľov by radi absolvovali „Jeden pekný deň v Liptovských Sliačoch“, keby sa k nim dostala ponuka produktu, je dôležitou informáciou, na ktorej by mala obec stavať svoje ďalšie smerovanie v oblasti rozvoja CR. Obec tak má možnosť ponúknuť existujúce obecné artefakty bez potreby vynakladania nákladov na vybudovanie nových. Nevyužitím tohto potenciálu nie je možné využiť existujúce endogénne zdroje v obci čo najefektívnejšie. Pri určovaní ďalšieho smerovania obce v rozvoji CR je potrebné zohľadniť aj vyjadrenia domácich na otázku, čo ďalšie by mala obec ponúknuť návštevníkom obce. Tieto informácie by mali slúžiť na skvalitnenie súčasnej ponuky v obci.

Obr. 30 Odpoveď návštevníkov a domácich na otázku, či by chceli absolvovať produkt „Jeden pekný deň v Liptovských Sliačoch“

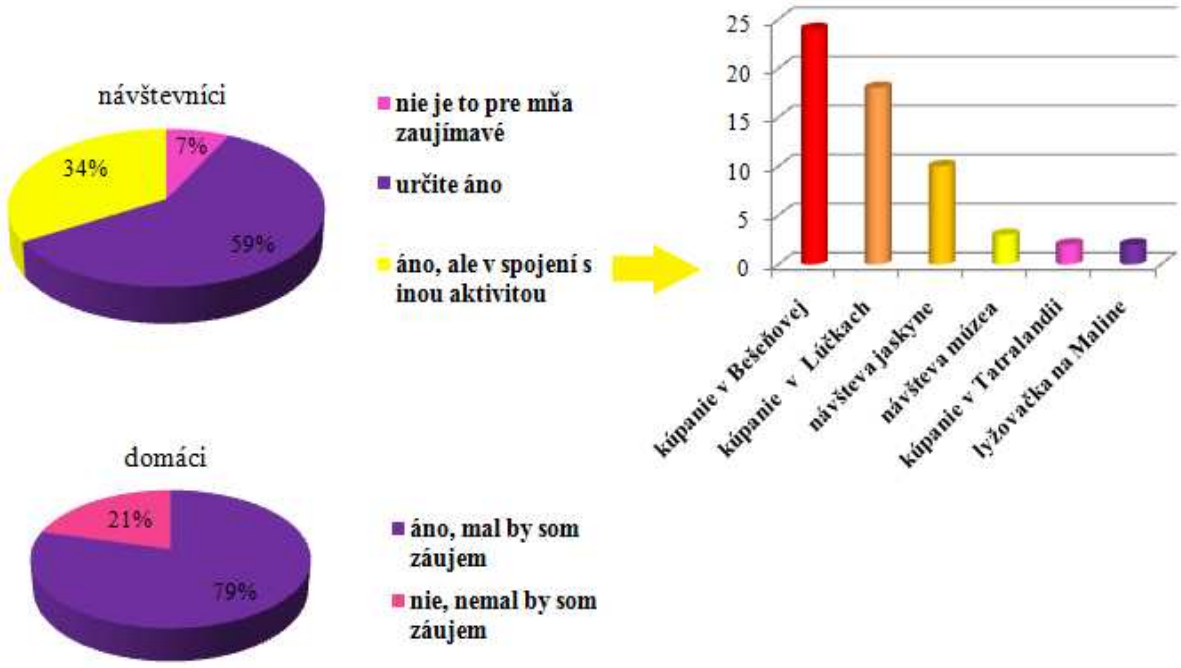

Zdroj : Vlastné spracovanie

D. ANALÝZA ODPOVEDÍ NÁVŠTEVNÍKOV OBCE

Na otázky v tomto bloku odpovedali len návštevníci obce Liptovské Sliače.

D1. „Čo považujete za najväčšie nedostatky pri prechode obcou Liptovské Sliače?“ (2012)

Cieľom tejto otázky bolo zistiť nedostatky z pohľadu návštevníkov obce, ktoré narúšajú pozitívny imidž obce. 82% nedostatkov vnímaných návštevníkmi znázorňuje obrázok 31.

Obr. 31 Najväčšie nedostatky v obci vnímané jej návštevníkmi

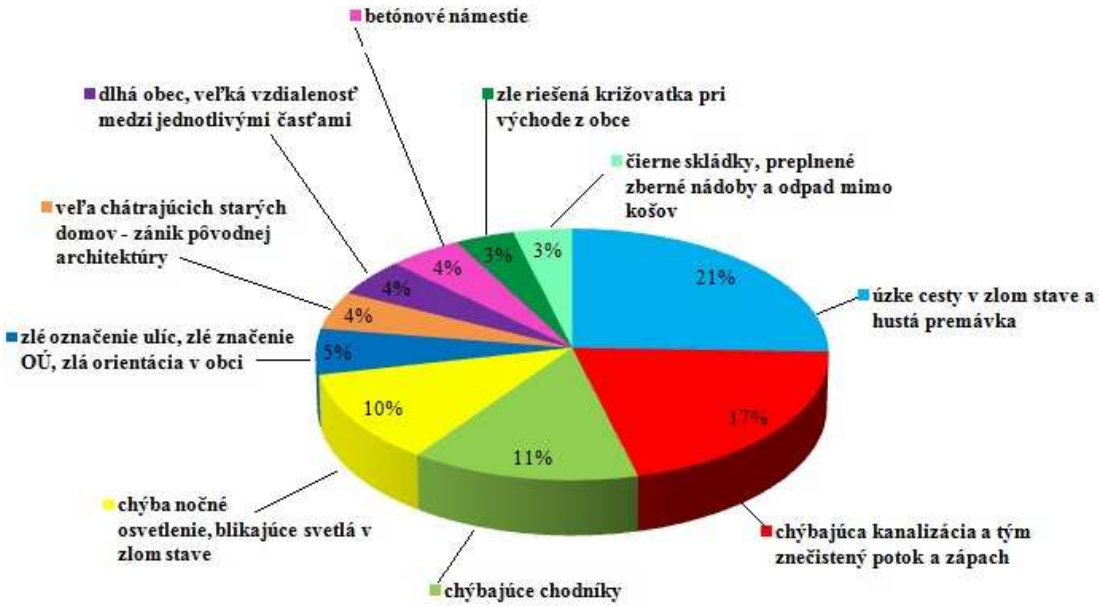

Zdroj : Vlastné spracovanie

Uvedené najväčšie nedostatky sú kľúčovými problémami, ktoré by mala obec zohľadňovať pri plánovaní ďalšieho rozvoja. Zvyšných 18 % nedostatkov tvoria nedostatky, ktoré vnímajú 2% alebo len 1% návštevníkov. Takéto nedostatky uvádza tabuľka 29. Niektoré z týchto nedostatkov vznikli na základe nedostatočnej informovanosti návštevníkov. Je preto dôležité, aby obec zabránila týmto dezinformáciám lepšou informovanosťou a propagáciou medzi návštevníkmi.

Tab. 29 Ostatné nedostatky vnímané návštevníkmi obce

nedostatky	%
vypúšťanie močovky, nezabezpečené hnojiská	2%
neexistencia reštaurácie	2%
mnoho voľne pobehujúcich psov	2%
málo zelene v obci	2%
obec bez plynofikácie	2%
traktory	2%
nevybudovaná cesta do Štiavnice a Partizánskej Ľupče	1%
žiadne kúpalisko	1%
autá zaparkované na hlavnej ceste	1%

neestetické elektrické stĺpy	1%
chýba bankomat	1%
nepokosená tráva popri hlavnej ceste	1%
málo zaujímavostí v obci	1%
málo ľudových veselíc	1%
nepríjemní ľudia	1%

Zdroj : Vlastné spracovanie

D2. „Ktoré dôvody a podujatia bývajú hlavným cieľom Vašich návštev Liptovských Sliačov?“(2012)

Respondenti mali vybrať všetky odpovede, ktoré sa ich týkajú, pričom mohli doplniť aj ďalšie vlastné stanoviská. Najčastejším dôvodom návštevy obce zo strany návštevníkov sú kultúrne podujatia a to až u 92%. Návšteva významných stavieb (predovšetkým kostolov) je dôvodom návštevy 53% respondentov, návšteva prírody u 51%, návšteva príbuzných 46%, návšteva športových podujatí 35%, krátka vzdialenosť od bydliska je dôvodom návštevy obce pre 14% návštevníkov a v obci počas festivalu CLDM dovolenkovalo 9% respondentov. Na obrázku 32 sú v graficky zoradené najčastejšie dôvody návštevníkov, ktoré sú pre nich hlavným cieľom návštevy obce v absolútnom vyjadrení.

Obr. 32 Dôvody návštevníkov, ktoré sú hlavným cieľom ich návštev v obci

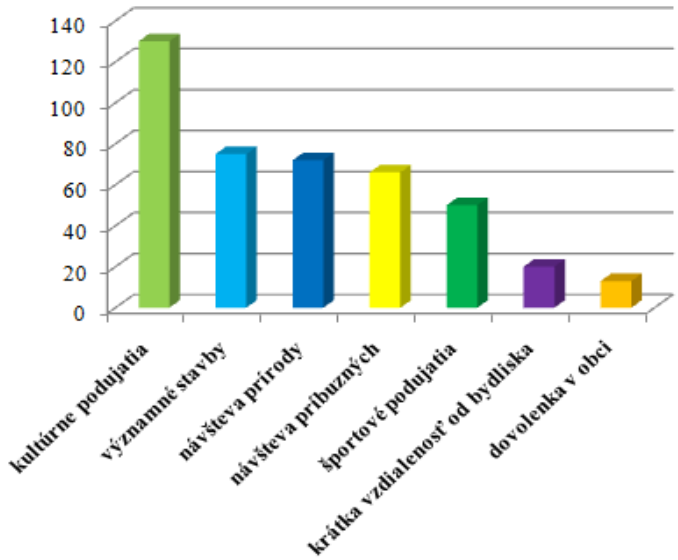

Zdroj: Vlastné spracovanie

Je dôležité pozrieť sa na štruktúru jednotlivých dôvodov návštevy bližšie, aby bolo známe, ktoré konkrétne podujatia a miesta v obci sú pre návštevníkov najpopulárnejšie. Kultúrne podujatia sú podľa dotazníkového prieskumu návštevníkov viac ako 2-krát častejším dôvodom návštevy ako športové. Obrázok 33 ilustruje štruktúru najpopulárnejších športových a kultúrnych podujatí, ktoré preferujú návštevníci v obci. K iným kultúrnym podujatiam podľa návštevníkov patria podujatia spojené s poľovníctvom a škola tanca „Venček“. Iné podujatia v rámci športových sú Beh okolo Sliačov, kulturistické a hasičské.

Obr. 33 Štruktúra najpopulárnejších športových a kultúrnych podujatí pre návštevníkov

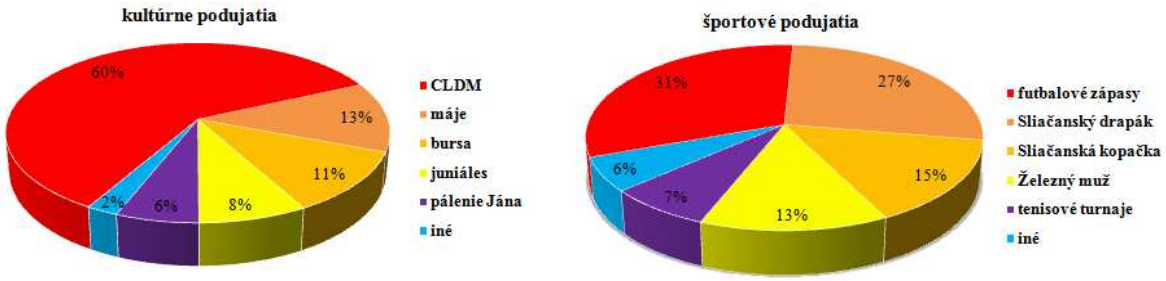

Zdroj : Vlastné spracovanie

Najčastejšie ciele návštevníkov v rámci prírody a významných stavieb v obci ilustruje obrázok 34. Je dôležité, aby sa o tieto miesta obec starala a udržiavala ich okolie, nakoľko ju výrazne reprezentujú. Najpopulárnejšie miesto v prírode je medzi návštevníkmi prameň Teplica, ktorý sa nachádza v PR Sliačske travertíny. Ako iné návštevníci pomenovali napr. Sliačsku dolinu. Najpopulárnejšími stavbami sú kostoly v Strednom a Vyšnom Sliači. Medzi známe patrí vďaka festivalu CLDM aj amfiteáter v Pažitiach so Sliačskou drevenicou.

Obr. 34 Štruktúra najpopulárnejších miest v prírode a významných stavieb pre návštevníkov

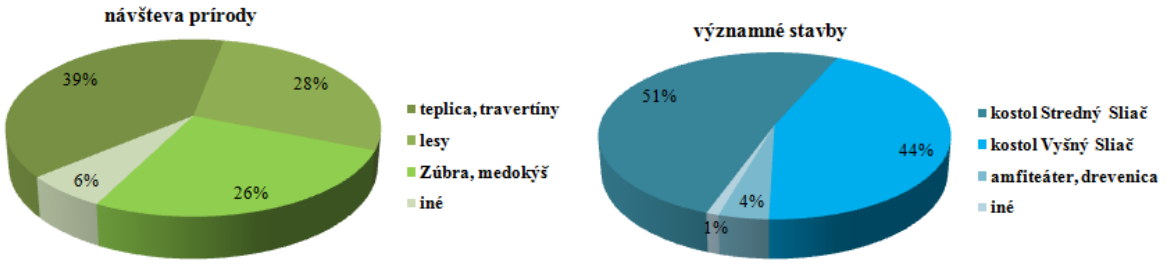

Zdroj : Vlastné spracovanie

D3. „Je pre Vás obec Liptovské Sliače výnimočná v rámci regiónu Liptov alebo v rámci celého Slovenska? Ak áno, tak čím?“

Pre 14 % odpovedajúcich návštevníkov Liptovské Sliače nie sú ničím výnimočné. Avšak až pre 86% návštevníkov výnimočné sú. Z tých návštevníkov, ktorí odpovedali, že obec je pre nich výnimočná, odpovedalo 70 %, že je výnimočná v rámci regiónu Liptov a pre 30 % je obec výnimočná v rámci celého Slovenska. Graficky je výnimočnosť znázornená obrázkom 35. Osobitne boli vyčlenení návštevníci, ktorí prišli do obce z iného ako Žilinského kraja. Prieskum ukázal, že majú rovnaký názor na výnimočnosť Liptovských Sliačov, ako vzorka všetkých návštevníkov.

Ako konkrétne dôvody, prečo považujú návštevníci obec za výnimočnú uviedli:

- *výnimočná v rámci regiónu Liptov*: folklór/najväčšia obec/udržiavanie tradícií/CLDM/kultúra/prameň teplica/kroj/tradičná ľudová dedina/Hulejová/bursa, máje/rozvinutosť/pekné kultúrne a športové vyžitie/FS Sliačanka;

- *výnimočná v rámci Slovenska:* kultúrny prínos folklóru/CLDM/rarita na Slovensku - amfiteáter nad potokom, ktorý dodáva výnimočnú atmosféru/spoločenský život/živý a úctyhodný prístup k tradíciám, nielen niekoľko ľudí a úcta k nim/významní rodáci Hanula a Hulejová/krásna príroda/kostol Dvoch srdc.

Z odpovedí respondentov tejto a všetkých predchádzajúcich otázok je zrejmé, že obec Liptovské Sliače je najznámejšia vďaka folklóru a všetkým jeho prejavom v rozličných formách. Folklórom je výnimočná predovšetkým v rámci regiónu Liptov, ale aj v rámci celého Slovenska. Medzi domácimi aj návštevníkmi existuje silné folklórne povedomie o obci.

Obr. 35 Výnimočnosť obce hodnotená návštevníkmi

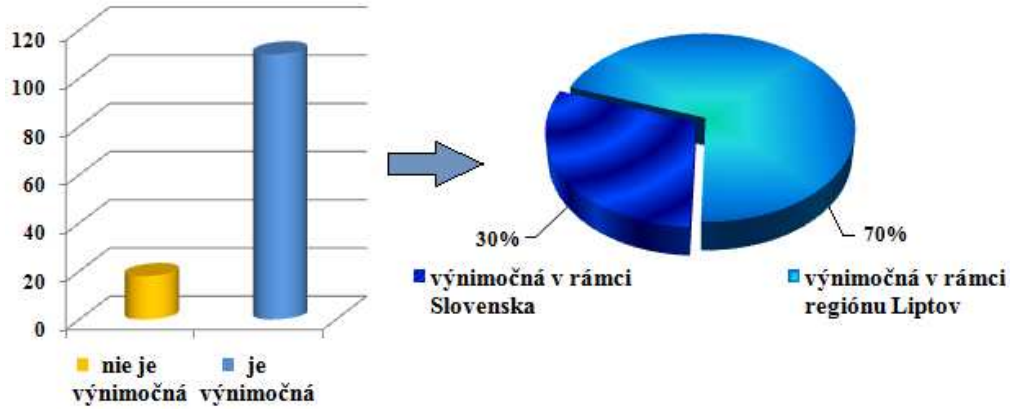

Zdroj : Vlastné spracovanie

D4. „Myslíte si, že taká obec, ako sú Liptovské Sliače by mala mať svoje vlastné Kultúrno-informačné stredisko? Prečo?“

Návštevníci, ktorí odpovedali na otázku áno (obrázok 36), uviedli tieto dôvody (v poradí od najčastejšej odpovede po najmenej častú): 1. pre rozvoj CR a informovanie turistov, ktorí chcú ucelený pohľad o histórii, kultúre a prírodných danostiach a zaujímavostiach v obci, 2. pre zviditeľnenie a lepšiu prezentáciu v rámci SR, 3. lebo obec je známa a veľká a zaslúži si to, 4. pre organizovanie mnohých podujatí v obci.

Tí, ktorí odpovedali nie, uviedli ako dôvody to, že by postačovalo celoliptovské informačné centrum, že potrebné informácie sú na internetovej stránke obce, alebo že by toto centrum mala spravovať firma a nie obec. 64 % návštevníkov prejavilo záujem o existenciu Kultúrno-informačného strediska.

Obr. 36 Percentuálne vyjadrenie odpovedí na otázku, či by mala mať obec vlastné Kultúrno-informačné stredisko

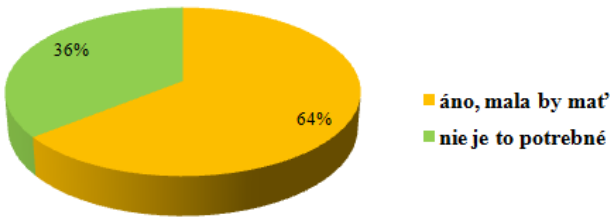

Zdroj : Vlastné spracovanie

1.9 Analýza problémov

Pre každú zo sledovaných oblastí (environmentálna, ekonomická a sociálna oblasť) sme na základe predošlých analýz vytvorili model problémov, ich príčin a dôsledkov. Odstrániť príčiny problémov a vyriešiť tak existujúce problémy môže obec cez realizáciu projektových zámerov akčného plánu.

Obr. 37 Strom problémov pre environmentálnu oblasť

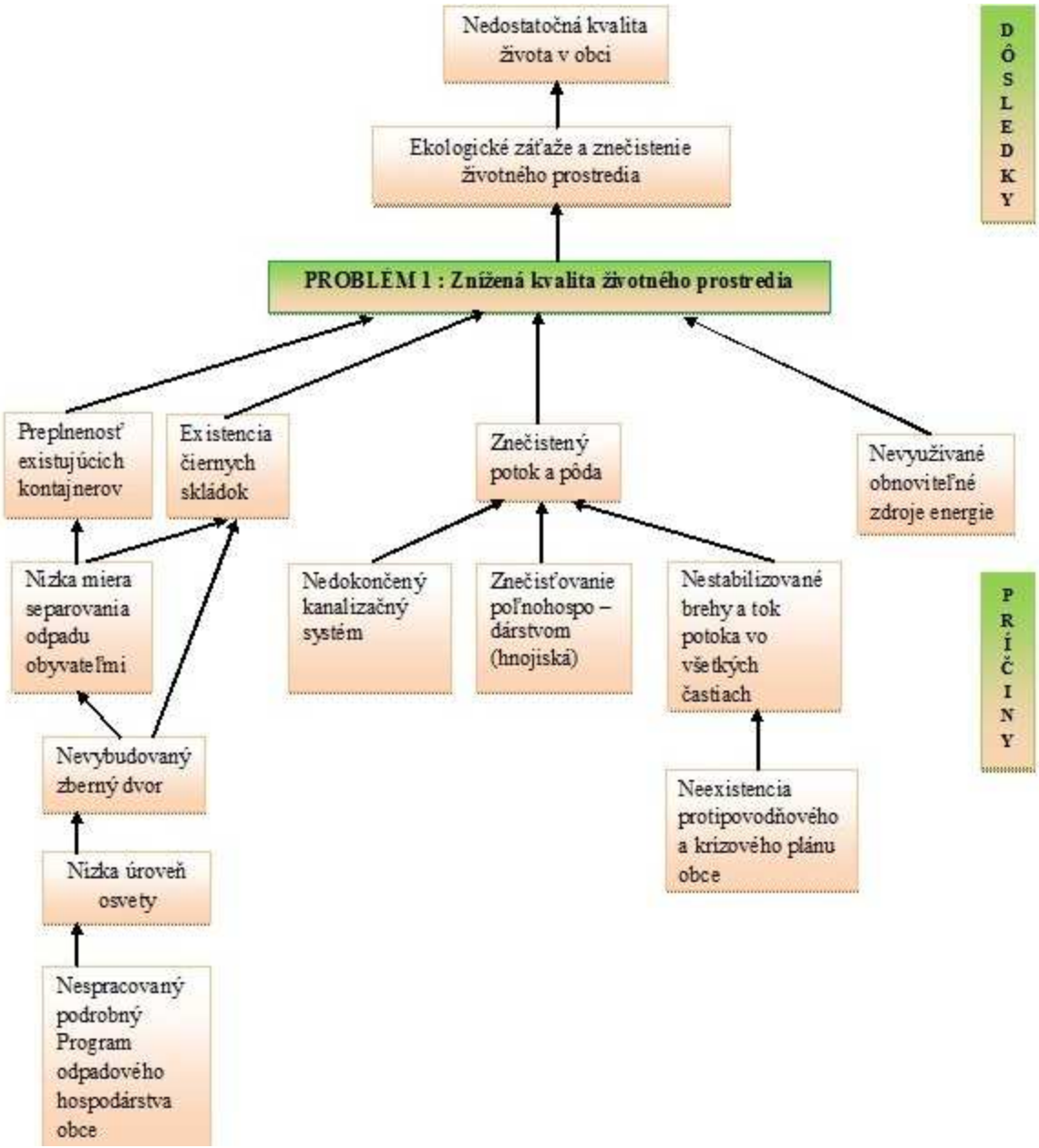

Obr. 38 Strom problémov pre oblasť lokálneho ekonomického rozvoja

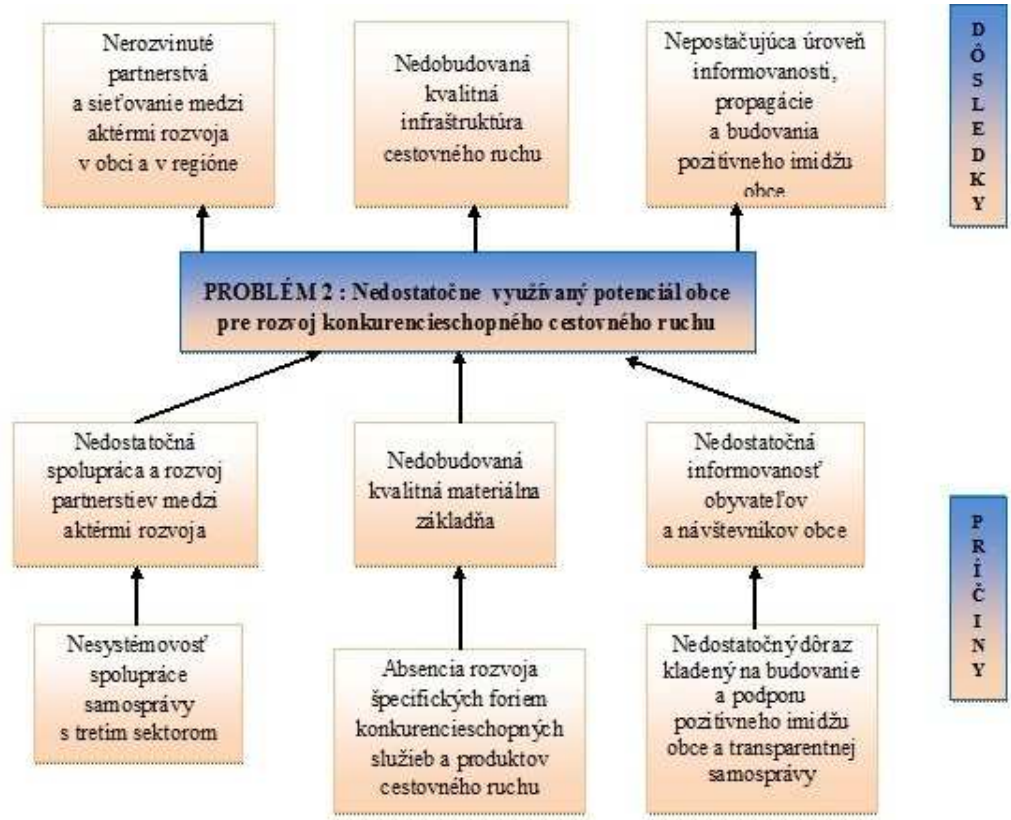

Obr. 39 Strom problémov pre sociálnu oblasť

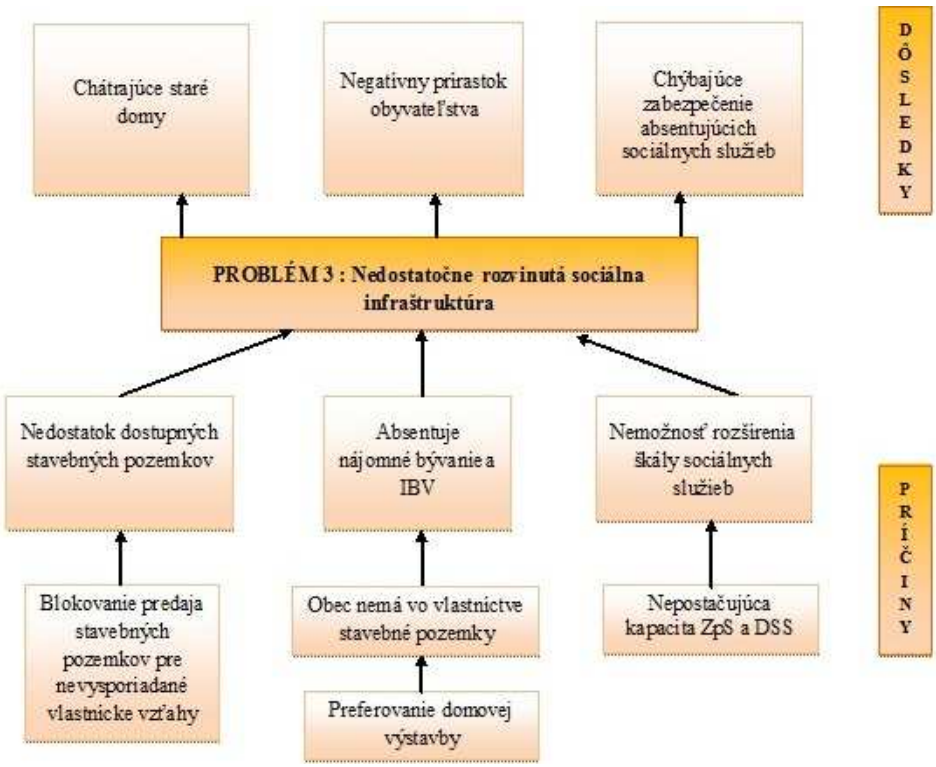

2 STRATEGICKÁ ČASŤ

Strategická časť stanovuje hlavné oblasti, v rámci ktorých by chcela obec dosiahnuť zlepšenie v priebehu ďalších rokov. Tieto oblasti možno zlepšiť len realizovaním aktivít, na ktorých sa podieľa samospráva, obyvatelia, podnikatelia a rôzne spolky a pod. Koordinovaný rozvoj a zapojenie občanov zabezpečí, že aktivity v obci nebudú vytvárať bariéry pre rozvoj, ale naopak budú posúvať obec ďalej a vytvárať takú obec, akú si občania stanovili vo vízii.

2.1 Vízia

Pre stanovenie cieľov, ktoré chce obec dosiahnuť vo svojom rozvoji, je potrebné najskôr si stanoviť víziu. Vízia prezentuje našu predstavu o obci, ako by mala vyzerať z dlhodobého hľadiska. Túto víziu sa potom snažíme napĺňať cieľmi, ktoré si stanovíme v jednotlivých stratégiách rozvoja v priebehu ďalších 20 – 30 rokov. Občania si v prieskume vybrali svoju víziu o tom, ako ich obec bude vyzerať.

„Liptovské Sliače, ekologická obec s atraktívnym bývaním, vytvárajúca vhodné podmienky pre život a prácu občanov s kvalitným fungovaním školskej výchovy, kultúrneho, športového a duchovného života, s rozvinutým cestovným ruchom, založeným na udržateľnosti folklórnych tradícií a prírodných daností.“

2.2 Stratégia rozvoja obce

Stratégia rozvoja obce tvorí ústrednú časť tohto dokumentu, a vytvára rámec budúceho rozvoja. Stanovenie stratégie vychádza z výsledkov analýzy zdrojov, z výsledkov dotazníkového a anketového prieskumu a zo stretnutí s občanmi a poslancami Obecného zastupiteľstva obce.

Na základe týchto informácií boli identifikované kľúčové oblasti, na ktoré sa obec zameria v ďalších rokoch. Vychádzajú z problémov, ktoré obec má. Každý z týchto problémov má svoje príčiny, a práve ich odstránením je možné odstrániť aj kľúčové problémy.

Špecifické ciele obce prezentujú ciele, ktoré chce obec dosiahnuť v priebehu nasledujúcich 7 rokov. Tieto ciele sú konkretizované pre jednotlivé prioritné oblasti (oblasť sociálna, environmentálna a oblasť lokálneho ekonomického rozvoja), v rámci ktorých sú vymedzené priority a opatrenia, ktoré obec vo svojom rozvoji musí splniť, aby odstránila kľúčové problémy. Postupne napĺňaním jednotlivých cieľov by sa mala obec priblížiť k naplneniu svojej vízie. Pri identifikovaní cieľov je nevyhnutná participácia všetkých zúčastnených subjektov, pretože len takto vieme plánovať, aké aktivity sa musia v obci realizovať, aby sa obec rozvíjala.

Strategický cieľ: Do roku 2021 zlepšiť kvalitu životného prostredia, sociálnu infraštruktúru a podmienky pre rozvoj cestovného ruchu zlepšením spolupráce medzi samosprávou, obyvateľmi, podnikateľmi a mimovládnymi subjektami pôsobiacimi v obci.

Environmentálna oblasť

Cieľ 1 Kvalitné životné prostredie

Zabezpečenie udržateľného rozvoja územia prostredníctvom zníženia rizika vzniku negatívnych javov, ktoré vplývajú na kvalitu všetkých zložiek životného prostredia, dobudovaní environmentálnej infraštruktúry, zvyšovaním ekologického povedomia obyvateľov a vytváraním priaznivých podmienok pre kvalitné životné prostredie v obci.

Priorita 1.1 Znižovanie ekologickej záťaže životného prostredia

Prioritná oblasť sa zaoberá zvýšením kvality životného prostredia, smerovaná je na zlepšenie odpadového a vodného hospodárstva a revitalizáciu krajiny. Cieľom je znížiť ekologickú záťaž zvýšením ekologického povedomia a ekologického správania obyvateľstva pre skvalitnenie životných podmienok v obci.

1.1.1 Odpadové hospodárstvo

V rámci tohto opatrenia sa budú aktivity zameriavať na zlepšenie úrovne separovaného zberu obyvateľmi, odstraňovanie dôvodov vzniku čiernych skládok a odstránenie negatívnych vplyvov poľnohospodárskej výroby na životné prostredie.

1.1.2 Vodné hospodárstvo a revitalizácia

Opatrenie je zamerané na revitalizáciu potoka Sliačanka, a skvalitnenie infraštruktúry vodného hospodárstva, ako aj na zlepšenie využívania obnoviteľných zdrojov energie a dokumentáciu s tým spojenú.

Oblasť lokálneho ekonomického rozvoja

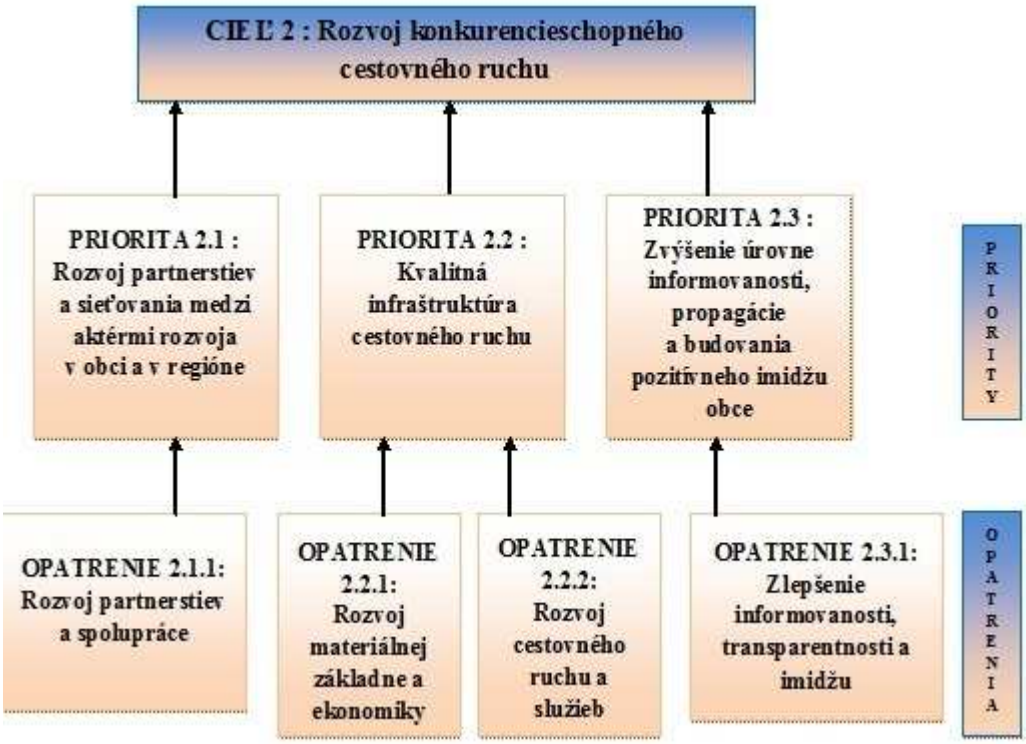

Cieľ 2 Rozvoj konkurencieschopného cestovného ruchu

Dosiahnutý všestranný rozvoj kvality života v obci Liptovské Sliače rozvíjaním partnerstiev a sieťovania aktérov rozvoja v rámci obce a regiónu podporujúce zlepšenie životných podmienok svojich obyvateľov prostredníctvom efektívneho využívania potenciálu pre rozvoj konkurencieschopného CR založeného na skvalitnení infraštruktúry a služieb propagujúcich folklór, históriu a prírodné danosti obce.

Priorita 2.1 Rozvoj partnerstiev a sieťovania medzi aktérmi rozvoja v obci a v regióne

Prioritná oblasť je nasmerovaná na efektívne zabezpečenie ďalšieho rozvoja obce cez komplexnú spoluprácu. Táto spolupráca musí byť preferovaná minimálne na dvoch úrovniach. Partnerskou spoluprácou a sieťovaním v rámci územia obce medzi samosprávou, podnikateľmi a subjektami pôsobiacimi v mimovládnom sektore a tiež za hranicami obce – v regióne a ďalej.

2.1.1 Rozvoj partnerstiev a spolupráce

Opatrenie je zamerané na podporu spolupráce samosprávy s novými aj fungujúcimi štruktúrami v oblasti cestovného ruchu, podnikania, tretieho sektora, mikroregiónu a ďalších platforiem.

Priorita 2.2 Kvalitná infraštruktúra cestovného ruchu

Priorita sa zaoberá zabezpečením a dobudovaním takej infraštruktúry v obci, ktorá podporí naštartovanie cestovného ruchu. Táto priorita bude napĺňaná prostredníctvom realizácie aktivít v 2 oblastiach. Prostredníctvom zlepšenia technickej infraštruktúry a podmienok podnikateľského prostredia, ako aj cez využitie prírodného potenciálu obce.

2.2.1 Rozvoj materiálnej základne a ekonomiky

Obec zo svojou polohou v rámci regiónu má priestor pre rozvoj takých ekonomických aktivít, ktoré využívajú lokálny potenciál. Opatrenie je zamerané na rozvoj a modernizáciu technickej infraštruktúry, kde je dôležité zamerať sa najmä na rekonštrukciu miestnych komunikácií a dobudovanie námestí a stým spojenou projektovou dokumentáciou, vybudovanie parkovísk, podpora domáceho podnikateľského prostredia, bezpečnosť a zefektívnenie fungovania samosprávy z ekonomického hľadiska.

2.2.2 Rozvoj cestovného ruchu a služieb

Aktivity opatrenia zameraného na rozvoj cestovného ruchu a služieb poskytovaných v obci sú smerované na využitie minerálnych prameňov a ostatných prírodných daností obce ako aj na zlepšenie poskytovania služieb pre návštevníkov.

Priorita 2.3 Zvýšenie úrovne informovanosti, propagácie a budovania pozitívneho imidžu obce

Pre samosprávu je dôležité, aby ju jej obyvatelia a verejnosť vnímali ako transparentnú a ochotnú informovať. Toto vnímanie musí samospráva aktívne ovplyvňovať a pravidelne vykonávať opatrenia na zlepšenie súčasného stavu.

2.3.1 Zlepšenie informovanosti, transparentnosti a imidžu

Aktivity opatrenia sú orientované na modernizáciu a zlepšovanie prostriedkov informovanosti, ktorými sú internetová stránka, informačné centrum, propagačné materiály, informačné a smerové tabule, miestny rozhlas a tiež vytvorenie kvalitnej komunikačnej stratégie obce pre jednotnú komunikáciu s jej obyvateľmi aj návštevníkmi.

Sociálna oblasť

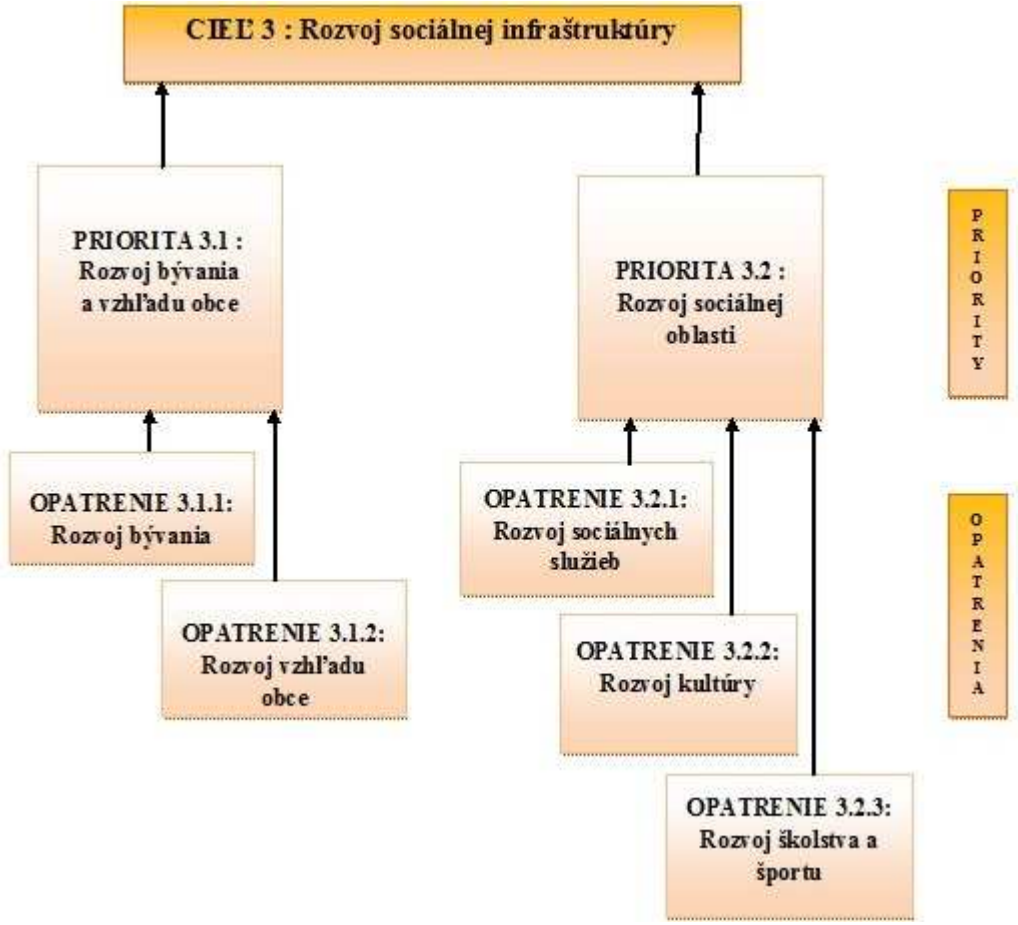

Cieľ 3 Rozvoj sociálnej infraštruktúry

Vybudovaná rozsiahla sociálna infraštruktúra obce Liptovské Sliače zabezpečujúca kvalitné životné podmienky všetkých obyvateľov vďaka zlepšeniu celkového vzhľadu obce a rozvoju individuálnej bytovej výstavby, kultúry, športu, školstva, voľnočasových aktivít a poskytovaniu vysokej úrovne sociálnych služieb.

Priorita 3.1 Rozvoj bývania a vzhľadu obce

Medzi prioritné oblasti, ktoré je nevyhnutné riešiť patrí otázka rozvoja bývania, individuálnej bytovej výstavby a k nej náležitej výstavby inžinierskych sietí. V súvislosti s tým sa spája dôležitosť zlepšenia celkového vzhľadu obce na pritiahnutie nových obyvateľov pri zachovaní jednotného vidieckeho rázu.

3.1.1 Rozvoj bývania

Obec bude rozvíjať podmienky pre výstavbu prostredníctvom vysporiadania vlastníckych vzťahov, získania pozemkov, zabezpečenia projektovej dokumentácie a realizácie k tomu príslušnej infraštruktúry, aby tak zabezpečila možnosti pre svojich mladých obyvateľov, aby z obce neodchádzali, ako aj pre záujemcov mimo obce. Pri realizácií aktivít v rámci tejto oblasti sa dôraz bude klásť na vytváranie vidieckeho rázu.

3.1.2 Rozvoj vzhľadu obce

Opatrenie sa venuje rozvoju estetickej stránky života v obci s dôrazom na zachovanie jej malebnosti. Oddychové zóny, verejná zeleň, modernizácia interiéru aj exteriéru obecných budov, mobiliár, údržba verejných priestranstiev a drobná miestna architektúra slúžiace na zlepšenie celkového vzhľadu obce a sú súčasťou skvalitnenia životného priestoru.

Priorita 3.2 Rozvoj sociálnej oblasti

Prioritná oblasť sa venuje rozvoju sociálnych služieb, kultúry, športu a školstva. Kvalitná sociálna infraštruktúra a spoločenské vyžitie je dôležitým predpokladom spokojnosti obyvateľstva s kvalitou života v obci.

3.2.1 Rozvoj sociálnych služieb

Pre kvalitný život obyvateľov je nevyhnutné zabezpečiť dostupnosť služieb, ktoré vytvárajú základný štandard životnej úrovne obyvateľov. V tomto rozvoji je dôležité obsiahnutie všetkých generačných kategórií: deti, mládež, mladé rodiny, obyvateľstvo v strednom veku, seniori. Konkrétne zlepšenia by mali byť podrobnejšie nasmerované aj v kvalitnom Komunitnom pláne obce.

3.2.2 Rozvoj kultúry

Ľudské zdroje sú jedným zo základných faktorov rozvoja vidieka a obce. V Liptovských Sliačoch sú vzťahy medzi obyvateľmi určované históriou (rozdelením obce v minulosti), ako aj blízkou polohou obce k okresnému mestu (dochádzanie obyvateľov do mesta za prácou, službami aj zábavou). V rámci týchto podmienok je v obci bohatý kultúrny a spoločenský život. Preto obec naďalej bude podporovať rozvoj aktivít svojich občanov a ich zapájanie sa do života v obci prostredníctvom rôznych mimovládnych organizácií. V neposlednom rade bude zabezpečovať skvalitnenie materiálno-technického vybavenia priestorov určených na kultúrne vyžitie a podporovať tradičný folklór, remeslá a povedomie verejnosti o histórii obce.

3.2.3 Rozvoj školstva a športu

Opatrením bude obec zlepšovať úroveň pre rozvoj športových aktivít zabezpečením kvalitných podmienok na nových a existujúcich športoviskách. Prepojením na rozvoj materskej aj základnej školy, ich priestorov a skvalitňovaním vyučovacieho procesu a voľnočasových aktivít určených pre deti. Takto bude predchádzať šíreniu negatívnych vplyvov na naše deti a mládež.

3 IMPLEMENTAČNÝ RÁMEC

Ďalšia časť tohto dokumentu sa zaoberá otázkou *„Ako splníme stanovené ciele?“* a zaoberá sa definovaním podmienok implementácie stratégie obce Liptovské Sliače.
Vytýčené ciele v stratégii budú realizované prostredníctvom projektov, ktoré sú stanovené v akčnom pláne. Akčný plán predstavuje plán aktivít, ktoré sa plánujú realizovať v obci a ktoré prispievajú k naplneniu stanovených cieľov. Okrem naplánovaných cieľov sa v obci realizujú aj ďalšie aktivity, ktoré v pláne nie sú, ale prispievajú k napĺňaniu stratégie.

Obdobie realizácie označuje obdobie, kedy by sa mala začať realizácia projektu. Buď je uvedený rok začatia realizácie alebo obdobie, dokedy dôjde k realizácii projektu. Intervaly sú stanovené: 1. do 1 roku, 2. do 3 rokov, 3. po 3 rokoch.

Rozpočet udáva rozpočtový interval, ktorý rozdeľuje finančnú náročnosť:
1. menej náročný projekt do 10 000 Eur
2. náročný projekt do 40 000 Eur
3. veľmi náročný projekt nad 40 000 Eur

Interval je stanovený na základe schopnosti obce realizovať investície z vlastných zdrojov.

3.1 Akčný plán

CIEĽ 1 Kvalitné životné prostredie

PRIORITA 1.1 Znižovanie ekologickej záťaže životného prostredia

Opatrenie	Navrhovaná aktivita	Obdobie realizácie	Rozpočet	Zdroje financovania	Garant projektu	Poznámka
1.1.1 Odpadové hospodárstvo	a. Vypracovať podrobný Program odpadového hospodárstva (zahrnúť ekonomické zhodnotenie odpadov, represia, každoročné zverejňovanie pokrokov obce v separácii, zavedenie separovania odpadu v MŠ a ZŠ, súťaž o najlepšie separujúcu ulicu, kontrola separácie v kontajneroch deťmi ZŠ, separovaný podomový zber, zefektívnenie systému platenia poplatkov za TKO, zverejnenie kompletného zoznamu odvozu odpadov všetkých zberných nádob v obci, so systém motivácie separovania, rozšírenie separácie odpadu a pod.)	1.	1.	Vlastné	Obec	
	b. Vybudovať zberný dvor	2.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	
	c. Odstránenie nelegálnych skládok	1.	1.	Vlastné, ŠR (Environmentálny fond, Program obnovy dediny), EU fondy	Obec	
	d. Propagácia a osveta separovania odpadu	1.	1.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	
	e. Implementácia zefektívneného systému separovania	1.	1.	Vlastné	Obec + OZO	

	f. Zvýšiť motiváciu v oblasti separácie a spracovania biologického odpadu (zabezpečením mikrokompostární)	2.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec, MAS	
	g. Dohoda s poľnohospodárskym družstvom o využití biomasy	1.	1.	Vlastné, ŠR, Poľnohospodárske družstvo (PD), EU fondy	Obec, PD	
	h. Viac odpadových košov a košov na separovaný odpad umiestnených v obci	1.	1.	Vlastné, ŠR, EÚ, Mondi SCP	Obec	
	i. Dokončenie kanalizačného systému a napojenie domácností na ČOV	1.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy, Vodárenská spoločnosť Ružomberok (VSR)	VSR	
	j. Osveta orientovaná na informovanie občanov o dôležitosti pripojenia domácností na kanalizačnú sieť	2015	1.	Vlastné, VSR	Obec, VSR	
	k. Odstránenie škodlivých vplyvov poľnohospodárstva (rekonštrukcia, odstránenie a premiestnenie hnojísk)	3.	2.	Vlastné, PD, ŠR, EU fondy, podnikatelia	Obec, PD	

1.1.2 Vodné hospodárstvo a revitalizácia	a. Stabilizovanie a revitalizovanie brehov a toku potoka a jeho regulácia vo všetkých častiach	3.	3.	Vlastné, ŠR, Slovenský vodohospodársky podnik (SVP), EÚ fondy	SVP	
	b. Pravidelné čistenie potoka a odstraňovanie invazívnych burín v jeho okolí	1.	2.	Vlastné, ŠR, SVP, EÚ fondy	Obec, SVP	
	c. Vypracovať protipovodňový a krízový plán obce (s presným rozdelením kompetencií pri riešení krízových situácií)	1.	1.	Vlastné, ŠR	Obec	
	d. Realizácia protipovodňových opatrení	2.	3.	Vlastné, ŠR (Úrad vlády SR), EU fondy	Obec	
	e. Vybudovanie a úprava odvodňovacích rigolov	3.	3.	Vlastné, ŠR (Program rozvoja vidieka, Environmentálny fond), EU fondy	Obec	po vybudovaní kanalizácie, ciest a chodníkov
	f. Dobudovanie úprav na ochranu intravilánu pred povrchovými zrážkovými vodami a eróziou pôdy (Dom nádeje, ulice Záhumnie 1, Záhumnie 2, Horná Roveň, Stredná Roveň, Pod Stráňou, Pod Skálím, Vyšnianska ulica, Stupy, Veselá a i.)	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	
	g. Rekonštrukcia vodovodu	3.	3.	VSR, Vlastné, MŽP, EU fondy	VSR	

	h. Využitie obnoviteľných zdrojov energie (kotol na pelety Vyšný Sliači stará škola u Kubánkov a i.; fotovoltaické panely na všetky obecné budovy - Vyšný Sliač stará škola u Kubánkov, KSLS, MŠ, ZpS a DSS, tribúna 1.OFC, Dom nádeje, Brejk a i.)	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	
	i. Prehradenie biotopov Zúbra	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	

CIEĽ 2 Rozvoj konkurencieschopného cestovného ruchu

PRIORITA 2.1 Rozvoj partnerstiev a sieťovania medzi aktérmi rozvoja v obci a v regióne

Opatrenie	Navrhovaná aktivita	Obdobie realizácie	Rozpočet	Zdroje financovania	Garant projektu	Poznámka
2.1.1 Rozvoj partnerstiev a spolupráce	a. Podpora efektívneho fungovania Združenia pre cestovný ruch	2015	1.	Vlastné, EU fondy, ŠR	Obec	
	b. Podpora efektívneho fungovania Združenia podnikateľov a živnostníkov obce	2015	1.	Vlastné, EU fondy, ŠR	Obec	
	c. Podpora efektívneho fungovania spolupráce obce s tretím sektorom (koordinácia podujatí na každý rok , zabezpečenie odborného poradenstva podávania projektov, vytvorenie systémového prideľovania obecných dotácií organizáciám cez projektové zámery obce vyčlenením časti rozpočtu - podpora inovácií, osvety v oblasti folklóru, ochrany ŽP; zabezpečenie propagácie tretieho sektora - Deň prezentovania činností, propagačné videá na webovej stránke obce, aktualizácia organizácií na webe a i.)	2.	2.	Vlastné, EU fondy, ŠR	Obec	
	d. Spolupráca s okolitými obcami (budovanie regionálnej značky a i.)	3.	2.	Vlastné, MAS, Klaster Liptov	Obec, MAS, Klaster Liptov	

	e. Spolupráca obce s MAS a mikroregiónmi Liptova	1.	3.	Vlastné, EU fondy, ŠR	Obec, MAS	
	f. Rozšírená a systémová spoluprácu so zahraničnými partnermi a družobnými obcami	2.	3.	Vlastné, ŠR, VÚC, EU fondy	Obec, MAS	
	g. Zlepšenie spolupráce s farským úradom	1.	1.	Vlastné	Obec	
	h. Vytvorenie databázy endogénnych zdrojov obce (podnikatelia, firmy, živnostníci, odborníci, ubytovacie zariadenia, obecný majetok, služby a i. so zverejnením na internetovej stránke obce)	1.	1.	Vlastné	Obec	

PRIORITA 2.2 Kvalitná infraštruktúra a rozvoj cestovného ruchu

Opatrenie	Navrhovaná aktivita	Obdobie realizácie	Rozpočet	Zdroje financovania	Garant projektu	Poznámka
2.2.1 Rozvoj materiálnej základne a ekonomiky	a. Rekonštrukcia hlavnej cesty	1.	3.	Vlastné, VSR, EU fondy, VÚC	Obec, VÚC, VSR	Po vybudovaní kanalizácie
	b. Projektová dokumentácia na chodníky	3.	2.	Vlastné, EU fondy, ŠR	Obec	
	c. Vybudovanie chodníkov	3.	3.	VÚC, ŠR, EU fondy, Vlastné	Obec	Po vybudovaní kanalizácie
	d. Dobudovanie a skvalitnenie vedľajších ciest	3.	3.	Vlastné, VSR, EU fondy, podnikatelia	Obec, VSR	Po vybudovaní kanalizácie
	e. Spevnenie a úprava priečnych, spojovacích a skracovacích chodníkov (Nižný Sliač z Hlavnej ulice smerom na ulicu Jarná, Stredný Sliač z ulice J. Hanulu na Hornú Roveň, Vyšný Sliač z ulice B. Kubánkovej ku kostolu, spojovací chodník smerom z ulice Pod Skálím na ulicu Pod Zvonicou)	3.	3.	Vlastné, ŠR, EÚ fondy	Obec	
	f. Cestný obchvat (cez Stredný Sliač)	3.	3.	Vlastné, EU fondy, ŠR, podnikatelia	Obec, podnikatelia	

	g. Skvalitnenie ciest do Liptovskej Štiavnice a Partizánskej Ľupče	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy, MAS	Obec, MAS	
	h. Bezpečnostné opatrenia na nebezpečných dopravných úsekoch (značky, osvetlenie, chodníky, spomaľovače, digitálne merače rýchlosti a pod. na trase medzi Stredným a Vyšným Sliačom a i.)	2.	2.	Vlastné, ŠR (Úrad vlády)	Obec, Policajný zbor	
	i. Realizácia parkovísk a odstavných plôch pre kamióny na začiatku obce	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy, podnikatelia	Obec, podnikatelia	
	j. Projektová dokumentácia na všetky 4 námestia a k nim patriace oddychové zóny a ich realizácia (Nižný Sliač - Námestie Ľ. Fullu, Vyšný Sliač - Námestie M. Benku a Námestie J. Likavčana, Stredný Sliač - Námestie J.K.-Šmálova)	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy,	Obec	
	k. Vytvorenie komplexu služieb v centre obce (Stredný Sliač Námestie J. K.-Šmálova - OcÚ, knižnica, verejné WC a i.)	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	
	l. Verejné toalety (Stredný Sliač - námestie J.K.-Šmálova, Pažite a i.)	3.	2.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	
	m. Modernizácia verejného osvetlenia	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	

	n. Modernizácia kamerového systému	2.	2.	Vlastné, ŠR (Úrad vlády), EU fondy	Obec	
	o. Modernizácia IT technológií a sietí (obecný rozhlas nahradiť IT, wifi zóny na námestiach, podzemný optický kábel a i.)	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy, podnikatelia	Obec, podnikatelia	
	p. Bankomat	2.	1.	banka	Obec	
	r. Realizácia služieb cez obecný podnik (cez rozšírenie živností Prameň, s.r.o.- údržbárske služby, služby pre odkázaných občanov „náhradný manžel“, pekáreň a i.)	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy,	Obec	
	s. Spolupráca s investormi pri realizácii rozvojových zámerov (parkoviská pre kamióny, cyklotrasy, vyhliadkové veže a i.)	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec, podnikatelia	
	t. Realizácia priemyselného parku na vymedzenom území (medzi Stredným a Nižným Sliačom)	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec, podnikatelia	
	u. Rozvoj pracovných príležitostí a podpora podnikateľských aktivít v obci	3.	2.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec, ÚPSVaR, podnikatelia	
	v. Zefektívnenie systému vymáhania platenia miestnych daní (u občanov neplatičov a pod.)	3.	1.	Vlastné	Obec	

	x. Podpora samostatne hospodáriacich roľníkov (SHR)	3.	1.	Vlastné, ŠR, EU fondy, SHR	Obec, SHR	
2.2.2 Rozvoj cestovného ruchu a služieb	a. Využitie minerálnych prameňov pre rozvoj cestovného ruchu (klimatické kúpele na Teplici, úprava okolia prameňov na oddychové zóny, vodná nádrž - prírodný biotop Zúbra pri Kapustnom hrbe, smerovanie cyklistického okruhu popri Prameňoch a i.)	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec, podnikatelia	
	b. Realizácia vodnej nádrže pri biotope Zúbra	3.	3.	Vlastné, ŠR (MŽP), EU fondy	Obec, podnikatelia	
	c. Vytvorenie produktu cestovného ruchu a zabezpečenie podmienok pre jeho zavedenie (zavedenie funkcie sprievodcu obcou na odbornej úrovni, fakultatívne výlety za remeslami a ľudovými zvykmi, cyklotrasy s vyhliadkovými vežami a náučným chodníkom, salašom, produkt založený na jedinečnosti, kvalite a dobrej cene)	3.	2.	Vlastné, ŠR, EU fondy, podnikatelia	Obec, MAS, podnikatelia	
	d. Vybudovanie náučných chodníkov	3.	2.	Vlastné, ŠR, EU fondy, podnikatelia	Obec, podnikatelia	
	e. Vybudovanie vyhliadkových veží v každej časti obce	3.	2.	Vlastné, ŠR, EU fondy, podnikatelia	Obec, podnikatelia	
	f. Projektová dokumentácia na cyklotrasy (cyklistický okruh vedúci cez teplicu, medokýš, kostoly - kostolná veža, vyhliadkové veže a i.)	3.	2.	Vlastné, ŠR, MAS, EÚ fondy	Obec, MAS	

	g. Vybudovanie a skvalitnenie cyklotrás	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy, MAS	Obec, MAS	
	h. Zmapovanie a označenie cyklistických a turistických chodníkov	2.	2.	Vlastné, ŠR, MAS, EU fondy	Obec, MAS	
	i. Podpora nových foriem CR (konferenčná a športová turistika, poľovačky a i.)	2.	1.	Vlastné, ŠR, MAS, EU fondy	Obec, MAS	
	j. Dokument Marketingová stratégia obce a jeho zavedenie do praxe	2.	2.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	

PRIORITA 2.3 Zvýšenie úrovne informovanosti, propagácie a budovania pozitívneho imidžu obce

Opatrenie	Navrhovaná aktivita	Obdobie realizácie	Rozpočet	Zdroje financovania	Garant projektu	Poznámka
2.3.1 Zlepšenie informovanosti, transparentnosti a imidžu	a. Priestorové, technické a personálne zabezpečenie Informačného centra	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy, MAS	Obec, MAS	
	b. Modernizácia a skvalitnenie internetovej stránky obce (video o obci, internetová aplikácia turistického sprievodcu obcou do mobilu voľne dostupného na internete a i.)	2.	1.	Vlastné, ŠR, EU fondy, MAS	Obec	
	c. Komplexná propagácia o možnostiach v obci (tlačená forma - prehľad všetkých podujatí, ubytovanie, služby, tlačená forma, zverejnenie na internete, distribuovaný do informačných centier a CK, propagácia u zahraničných partnerov a pod.)	1.	1.	Vlastné, ŠR, EU fondy, MAS	Obec	
	d. Informačné, smerové a orientačné tabule	2.	2.	Vlastné, ŠR, MAS, EU fondy	Obec	
	e. Modernizácia rozhlasu	2.	2.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	
	f. Vypracovanie Komunikačnej stratégie obce a zavedenie do praxe	1.	1.	Vlastné	Obec	
	g. Nové formy na skvalitnenie poskytovaných služieb a popularizáciu samosprávy (Jednotné kontaktné miesto, pravidelný dotazníkový prieskum spokojnosti a potrieb obyvateľov, Deň otvorených dverí starostu, anketa o spokojnosti s vybavovaním na obecnom úrade a i.)	2.	1.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	

CIEĽ 3 Rozvoj sociálnej infraštruktúry

PRIORITA 3.1 Rozvoj bývania a vzhľadu obce

Opatrenie	Navrhovaná aktivita	Obdobie realizácie	Rozpočet	Zdroje financovania	Garant projektu	Poznámka
3.1.1 Rozvoj bývania	a. Vysporiadanie vlastníckych vzťahov nevyužívaných pozemkov a domov v obci	3.	1.	Vlastné, obyvatelia	Obec	
	b. Získanie pozemkov a ich vysporiadanie pre bytovú výstavbu	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	
	c. Projektová dokumentácia na bytovú výstavbu	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	
	d. Výstavba IBV a nájomných bytov zachovávajúca vidiecky ráz obce	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	
	e. Realizácia inžinierskych sietí na plánovaných nových uliciach (cesty, chodníky, kanalizácia, elektrina, vodovod)	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy, VSR, Stredoslovenská energetika Distribúcia (SSE-D)	Obec	

	f. Dobudovanie technickej infraštruktúry na existujúcich uliciach	3.	2.	Vlastné, ŠR, EU fondy, VSR, SSE-D	Obec	
3.1.2 Rozvoj vzhľadu obce	a. Opatrenia na zachovanie malebnosti obce (osveta a motivácia obhospodarovania poľnohospodárskej pôdy zameraná na nekosené pozemky, súťaže na skrášlenie priestorov pred domami, zavádzanie folklórnych prvkov v obci, podpora rekonštrukcie pôvodných drevenic)	2.	2.	Vlastné, Obyvatelia, ŠR, EU	Obec, obyvatelia	
	b. Opatrenie na udržiavanie chátrajúcich domov a ich okolia majiteľmi (VZN o udržiavaní nehnuteľného majetku a jeho okolia a represia)	1.	1.	Vlastné, obyvatelia	Obec, obyvatelia	
	c. Vytvorenie oddychových zón mimo námestí a v prírode (Stredný Sliač - za Kultúrnym domom, okolie zdravotného strediska, pred vstupom do doliny, pri minerálnych prameňoch teplica a medokýš a i.)	3.	2.	Vlastné, ŠR, EU fondy, Mondi SCP, podnikatelia	Obec, podnikatelia	Po vybudovaní kanalizácie
	d. Rekonštrukcia a modernizácia interiérov a exteriérov všetkých obecných budov (OcÚ, zdravotné stredisko, KSLS a i.)	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	
	e. Dobudovanie drobnej miestnej architektúry a jej pravidelná údržba (zjednotenie okrasnej zelenej výsadby, smetné koše, kvety zavesené na stĺpoch, lavičky a pod.)	1.	1.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	
	f. Udržiavanie čistého verejného priestranstva a plôch v okolí cestných komunikácií	1.	1.	Vlastné	Obec	

	g. Rekonštrukcia cintorínov (oplotenie, parkoviská, urnový háj, spevnenie chodníkov a i.)	3.	2.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	
	h. Rekonštrukcia nadzemných vedení na stĺpoch na podzemné	3.	3.	Vlastné, SSE-D, ŠR, EU fondy	Obec, SSE-D	Počas rekonštrukcie vodovodu
	i. Zmena a doplnky Územného plánu	2.	1.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	
	j. Malé parkoviská pre osobné autá pred rodinnými domami	3.	1.	Obyvatelia, vlastné	Obyvatelia, obec	
	k. Modernizácia mostov	3.	2.	Vlastné, ŠR, EU fondy, SVP, Mondi SCP	Obec, SVP	
	l. Presun priemyselných a poľnohospodárskych podnikov na okraj obce (postupný presun budovy poľnohospodárskeho družstva od kostola v Strednom Sliači smerom na severovýchod pod kopanice, presun priemyselných firiem do priemyselného parku a pod.)	3.	3.	Vlastné, ŠR, PD, podnikatelia, EU fondy	Obec, PD, podnikatelia	

PRIORITA 3.2 Rozvoj sociálnej oblasti

Opatrenie	Navrhovaná aktivita	Obdobie realizácie	Rozpočet	Zdroje financovania	Garant projektu	Poznámka
3.2.1 Rozvoj sociálnych služieb	a. Vypracovať Komunitný plán sociálnych služieb	1.	1.	Vlastné	Obec, ZpS a DSS obyvatelia	
	b. Rozšírenie poskytovania sociálnych služieb (denný stacionár, ambulantná a týždňová starostlivosť, akútne lôžka/ zabezpečenie terénnej služby seniorom/ terénny sociálny pracovník v obci/ sociálne služby pre bezdomovcov)	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy, obyvatelia	Obec, ZpS a DSS	
	c. Projektová dokumentácia a realizácia rozšírenia a modernizácie ZpS a DSS	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec, ZpS a DSS	
	d. Nové možnosti pre matky s deťmi - modernizácia, údržba, bezpečnosť a rozšírenie detských sadov (Vyšný Sliač - námestie M. Benku, ulica Tichá; Nižný Sliač - pri Kalambure, Námestie Ľ. Fullu; Stredný Sliač - za KD, pri zdravotnom stredisku, pri námestí J.K.-Šmálova/ vhodné priestory pre materské centrum)	2.	2.	Vlastné, ŠR, EU fondy, Mondi SCP	Obec	
	e. Podpora vzdelávania a voľnočasových aktivít (krúžky pre deti, kurzy pre dospelých v KSLS)	1.	1.	Vlastné, ŠR, EU fondy, obyvatelia	Obec	

	f. Podpora chránených dielní	2.	1.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec, firmy	
3.2.2 Rozvoj kultúry	a. Dokončenie rekonštrukcie Kultúrneho domu a modernizácia inventára (javisko, elektroinštalácia, interiér a i.)	2.	2.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	
	b. Zavedenie inovácií festivalu CLDM (cenová stratégia a i.)	3.	2.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec, MAS	
	c. Rekonštrukcia veže Kostola sv. Šimona a Júdu	3.	2.	Farský úrad, vlastné, ŠR, EU fondy	Farský úrad, Obec	
	d. Dokončenie areálu prírodného amfiteátra Pažite (drevená podlaha javiska, úprava koryta potoka, lavičky, spevnené chodníky, most a i.)	3.	2.	Vlastné, ŠR, EU fondy, SVP	Obec, podnikatelia	
	e. Osveta v oblasti folklóru a histórie obce (regionálna výchova od prvého ročníka ZŠ, podujatie Noc kostolov a i.)	2.	1.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	
	f. Vybudovanie Múzea sliačanskej dediny a remesiel (Vyšný Sliač pri Námestí M. Benku)	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	

	g. Zvýšenie kapacity a modernizácia obecnej knižnice a jej IT	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec, Farský úrad	
	h. Výstavba amfiteátra Skálie vo Vyšnom Sliači	3.	2.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	
3.2.3 Rozvoj školstva a športu	a. Nové multifunkčné športoviská a rozvoj nových športov (volejbal, basketbal, minigolf, skatepark, trasy pre korčuliarov a pod.)	3.	2.	Vlastné, ŠR, EU fondy, MAS	Obec, MAS	
	b. Zlepšenie podmienok pre zimné športy (zabezpečenie plochy na korčuľovanie pre zimné klzisko - chladiace zariadenie alebo umelé klzisko, starostlivosť o trasy pre bežkárov, zimné športovisko Nižný Sliač nad parkoviskom a zastávkou smerom na západ - dobré dostupné parkovacie plochy, voda, dobrý prístup; menší lyžiarsky vlek pre lyžiarsku školu a i.)	3.	2.	Vlastné, ŠR, EU fondy, MAS	Obec, organizácie, MAS	
	c. Rozšírenie telocvične pri ZŠ na viacúčelovú športovú halu	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	
	d. Rozšírenie MŠ a vyriešenie telocvične	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	

	e. Dokončenie rekonštrukcie interiéru a exteriéru ZŠ (budovy oboch stupňov, školská jedáleň, školský klub detí, dielne, telocvičňa, externé tepelné rozvody)	3.	3.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	
	f. Modernizácia a skvalitňovanie vyučovacieho procesu v ZŠ a MŠ	1.	1.	Vlastné, ŠR, EU fondy	Obec	

3.2 Monitorovací a hodnotiaci rámec

Aby obec mohla sledovať pokrok, ktorý dosahuje v napĺňaní cieľov, je potrebné si stanoviť monitorovací rámec, v rámci ktorého obec bude sledovať dosahovanie stanovených cieľov. A tiež na to, aby stratégia bola aj naozaj napĺňaná a neostala len nerealizovaným strategickým dokumentom, je potrebné sledovať pokrok v napĺňaní stratégie a prispôsobiť ďalšie aktivity podľa reálnych potrieb. Tieto potreby je možné sledovať práve v procese monitorovania, kedy sa hodnotí pokrok v napĺňaní jednotlivých cieľov na základe sledovania monitorovacích ukazovateľov.
Okrem sledovania pokroku (monitorovania) je stratégia hodnotená. Hodnotené je napĺňanie stanovených cieľov a na základe odporúčaní hodnotenia sa stratégia aktualizuje v priebehu jej napĺňania a na základe výsledkov hodnotenia sa stanovuje aj ďalšia stratégia pre ďalšie obdobie.
Monitorovanie v obci bude prebiehať raz ročne ku koncu roka, a monitorovacia správa bude schvaľovaná na poslednom zastupiteľstve konanom v danom roku. Monitorovacia správa bude pozostávať z krátkeho popisu aktivít, ktoré sa v obci zrealizovali počas roka a definovanie ich nadväznosti na stanovenú stratégiu. Ďalej bude sledovať napĺňanie stanovených monitorovacích ukazovateľov. Za zber údajov a vyhodnocovanie bude zodpovedný Obecný úrad Liptovské Sliače a starosta obce.
Hodnotenie napĺňania cieľov stratégie prebehne raz v priebehu trvania stratégie (v polovici trvania stratégie) a ďalšie hodnotenie prebehne na konci realizácie stratégie. Výsledky záverečného hodnotenia budú tvoriť podklad pre plánovanie ďalšej stratégie a aktualizáciu Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce.

Dopadový indikátor sa vyhodnocuje v prípade hodnotenia, t.j. pri priebežnom a záverečnom hodnotení (okrem indikátora hodnotenia spokojnosti, ktorý sa bude vyhodnocovať na konci obdobia a jeho výsledky sa porovnajú s výsledkami dotazníkových prieskumov v PHSR obce Liptovské Sliače na roky 2015-2021)

Výsledkové indikátory a indikátor výstupu sa vyhodnocujú každoročne pre monitorovanie pokroku.

3.3 Monitorovacie indikátory

PRIORITA 1.1 **Znižovanie ekologickej záťaže životného prostredia**

Indikátor dopadu: Počet realizovaných aktivít
Hodnotenie spokojnosti obyvateľov dotazníkovým prieskumom na konci obdobia implementácie

Opatrenie 1.1.1 **Odpadové hospodárstvo**

Indikátor výsledku: Počet realizovaných aktivít
Množstvo komunálneho odpadu (t/rok)
Podiel vyseparovanej zložky na množstve komunálneho odpadu
Počet obyvateľov napojených na zrekonštruovanú, resp. novovybudovanú technickú infraštruktúru

Aktivity opatrenia 1.1.1	*Indikátor výstupu*
a. Vypracovať podrobný Program odpadového hospodárstva	Počet návrhov v dokumente zameraných na zlepšenie súčasného stavu
b. Vybudovať zberný dvor	Počet komodít určených na zber v zbernom dvore
c. Odstránenie nelegálnych skládok	Počet odstránených nelegálnych skládok
d. Propagácia a osveta separovania odpadu	Počet článkov zverejnených na internetovej stránke obce a v obecných novinách Počet hlásení v miestnom rozhlase zameraných na osvetu
e. Implementácia zefektívneného systému separovania	Počet zavedených zlepšovacích aktivít v praxi
f. Zvýšiť motiváciu v oblasti separácie a spracovania biologického odpadu (zabezpečením mikrokompostární)	Počet domácností s mikrokompostárňami
g. Dohoda s poľnohospodárskym družstvom o využití biomasy	Množstvo vyprodukovanej biomasy (t)
h. Viac odpadových košov a košov na separovaný odpad umiestnených v obci	Počet nových odpadových košov a košov na separovaný odpad umiestnených v obci
i. Dokončenie kanalizačného systému a napojenie domácností na ČOV	Dĺžka kanalizačnej siete (km)
j. Osveta orientovaná na informovanie občanov o dôležitosti pripojenia domácností na kanalizačnú sieť	Počet rodinných domov napojených na kanalizačnú sieť
k. Odstránenie škodlivých vplyvov poľnohospodárstva (rekonštrukcia, odstránenie a premiestnenie hnojísk)	Počet aktivít zameraných na odstránenie škodlivých vplyvov poľnohospodárstva

Opatrenie 1.1.2 Vodné hospodárstvo a revitalizácia

Indikátor výsledku: Počet realizovaných aktivít
Zrevitalizovaná plocha (m^2)

Aktivity opatrenia 1.1.2	*Indikátor výstupu*
a. Stabilizovanie a revitalizovanie brehov a toku potoka a jeho regulácia vo všetkých častiach	Plocha úsekov stabilizovaných a revitalizovaných brehov a toku potoka (m^2)
b. Pravidelné čistenie potoka a odstraňovanie invazívnych burín v jeho okolí	Plocha úsekov vyčisteného potoka a plôch s odstránenými invazívnymi burinami (m^2)
c. Vypracovať protipovodňový a krízový plán obce	Počet vypracovaných protipovodňových a a krízových dokumentov
d. Realizácia protipovodňových opatrení	Počet zrealizovaných protipovodňových opatrení
e. Vybudovanie a úprava odvodňovacích rigolov	Dĺžka vybudovaných a úpravených odvodňovacích rigolov
f. Dobudovanie úprav na ochranu intravilánu pred povrchovými zrážkovými vodami a eróziou pôdy	Počet zrealizovaných úprav na ochranu intravilánu pred povrchovými zrážkovými vodami a eróziou pôdy Plocha upravených miest (m^2)
g. Rekonštrukcia vodovodu	Dĺžka zrekonštruovaného vodovodného potrubia (m)
h. Využitie obnoviteľných zdrojov energie	Počet zrealizovaných projektov zameraných na využitie obnoviteľných zdrojov energie
i. Prehradenie biotopov Zúbra	Dĺžka prehradenia (m)

PRIORITA 2.1 Rozvoj partnerstiev a sieťovania medzi aktérmi rozvoja v obci a v regióne

Indikátor dopadu: Počet realizovaných aktivít
Počet zapojených obcí
Počet nových partnerstiev

Opatrenie 2.1.1 Rozvoj partnerstiev a spolupráce

Indikátor výsledku: Počet zapojených obcí
Počet nových partnerstiev

Aktivity opatrenia 2.1.1	*Indikátor výstupu*
a. Podpora efektívneho fungovania Združenia pre cestovný ruch	Počet zapojených jednotiek do združenia
b. Podpora efektívneho fungovania Združenia podnikateľov a živnostníkov obce	Počet podnikateľov zapojených do združenia

c. Podpora efektívneho fungovania spolupráce obce s tretím sektorom	Počet aktivít zavedených do praxe na podporu spolupráce Počet podujatí zorganizovaných v spolupráci s organizáciami tretieho sektora
d. Spolupráca s okolitými obcami	Počet obcí zapojených do akejkoľvek spolupráce s obcou Liptovské Sliače
e. Spolupráca obce s MAS a mikroregiónmi Liptova	Počet aktivít zrealizovaných v obci prostredníctvom MAS
f. Rozšírená a systémová spoluprácu so zahraničnými partnermi a družobnými obcami	Počet družobných obcí zapojených do akejkoľvek spolupráce s obcou Liptovské Sliače Počet spoločných aktivít zavedených do praxe na podporu spolupráce
g. Zlepšenie spolupráce s farským úradom	Počet stretnutí vedenia obce s vedením farského úradu Počet spoločne zrealizovaných aktivít
h. Vytvorenie databázy endogénnych zdrojov obce	Počet občanov zaevidovaných v databáze Počet aktualizácií databázy na internetovej stránke obce

PRIORITA 2.2 Kvalitná infraštruktúra a rozvoj cestovného ruchu

Indikátor dopadu: Počet realizovaných aktivít
Hodnotenie spokojnosti obyvateľov dotazníkovým prieskumom na konci obdobia implementácie
Počet návštevníkov podujatí

Opatrenie 2.2.1 Rozvoj materiálnej základne a ekonomiky

Indikátor výsledku: Počet realizovaných aktivít
Plocha zrekonštruovanej, resp. novovybudovanej technickej infraštruktúry (km^2)
Zamestnanosť v obci (počet zamestnaných v obci)
Typ a štruktúra firiem v obci

Aktivity opatrenia 2.2.1	*Indikátor výstupu*
a. Rekonštrukcia hlavnej cesty	Plocha zrekonštruovaných ciest (km^2)
b. Projektová dokumentácia na chodníky	Počet súvislých úsekov chodníkov zahrnutých do projektovej dokumentácie
c. Vybudovanie chodníkov	Plocha vybudovaných chodníkov (km^2)
d. Dobudovanie a skvalitnenie vedľajších ciest	Plocha skvalitnených vedľajších ciest (km^2)
e. Spevnenie a úprava priečnych, spojovacích a skracovacích chodníkov	Plocha spevnených a upravených priečnych, spojovacích a skracovacích chodníkov (km^2)

f. Cestný obchvat	Plocha novovybudovaného cestného obchvatu (km^2)
g. Skvalitnenie ciest do Liptovskej Štiavnice a Partizánskej Ľupče	Plocha skvalitnených ciest (km^2)
h. Bezpečnostné opatrenia na nebezpečných dopravných úsekoch	Počet úsekov so zavedením bezpečnostných opatrení
i. Realizácia parkovísk a odstavných plôch pre kamióny na začiatku obce	Plocha zrealizovaných parkovísk a odstavných plôch pre kamióny
j. Projektová dokumentácia na všetky 4 námestia a k nim patriace oddychové zóny a ich realizácia	Plocha zrekonštruovaných a novovytvorených námestí a k nim prislúchajúcim oddychových zón (km^2)
k. Vytvorenie komplexu služieb v centre obce	Plocha nových priestorov v centre obce (m^2)
l. Verejné toalety	Počet zrealizovaných verejných toaliet
m. Modernizácia verejného osvetlenia	Počet zmodernizovaných svietidiel Rozsah úspor energie
n. Modernizácia kamerového systému	Počet zmodernizovaných a nových kamier
o. Modernizácia IT technológií a sietí	Počet domácností napojených na zmodernizované IT technológie a siete DÍžka zmodernizovaných sietí (km)
p. Bankomat	Počet výberov z bankomatu
r. Realizácia služieb cez obecný podnik	Počet obyvateľov využívajúcich služby obecného podniku
s. Spolupráca s investormi pri realizácii rozvojových zámerov	Počet investorov zapojených do realizácie rozvojových zámerov obce
t. Realizácia priemyselného parku na vymedzenom území	Počet firiem v priemyselnom parku
u. Rozvoj pracovných príležitostí a podpora podnikateľských aktivít v obci	Počet novovzniknutých pracovných miest Počet podporených podnikateľských aktivít obcou
v. Zefektívnenie systému vymáhania platenia miestnych daní (u občanov neplatičov a pod.)	Výška vyrúbených miestnych daní a poplakov
x. Podpora samostatne hospodáriacich roľníkov (SHR)	Počet aktivít zameraných na podporu SHR

Opatrenie 2.2.2 **Rozvoj cestovného ruchu a služieb**

Indikátor výsledku: Počet realizovaných aktivít

Aktivity opatrenia 2.2.2	*Indikátor výstupu*
a. Využitie minerálnych prameňov pre rozvoj cestovného ruchu	Počet aktivít zrealizovaných za účelom lepšieho využitia minerálnych prameňov
b. Realizácia vodnej nádrže pri biotope Zúbra	Plocha vodnej nádrže
c. Vytvorenie produktu cestovného ruchu a zabezpečenie podmienok pre jeho zavedenie	Počet aktivít zrealizovaných za účelom vytvorenia produktu cestovného ruchu a zabezpečenia podmienok pre jeho zavedenie
d. Vybudovanie náučných chodníkov	Dĺžka náučného chodníka (km) Počet náučných tabúľ v rámci chodníka
e. Vybudovanie vyhliadkových veží v každej časti obce	Počet vybudovaných vyhliadkových veží
f. Projektová dokumentácia na cyklotrasy	Počet subjektov zapojených do plánovania cyklotrasy
g. Vybudovanie a skvalitnenie cyklotrás	Plocha novovybudovaných a skvalitnených cyklotrás (km^2)
h. Zmapovanie a označenie cyklistických a turistických chodníkov	Dĺžka označených cyklistických a turistických chodníkov (km)
i. Podpora nových foriem CR	Počet aktivít zrealizovaných na podporu nových foriem cestovného ruchu
j. Dokument Marketingová stratégia obce a jeho zavedenie do praxe	Počet organizácií zapojených do tvorby dokumentu

PRIORITA 2.3 Zvýšenie úrovne informovanosti, propagácie a budovania pozitívneho imidžu obce

Indikátor dopadu: Počet realizovaných aktivít

Hodnotenie spokojnosti obyvateľov dotazníkovým prieskumom na konci obdobia implementácie

Opatrenie 2.3.1 **Zlepšenie informovanosti, transparentnosti a imidžu**

Indikátor výsledku: Počet realizovaných aktivít

Aktivity opatrenia 2.3.1	*Indikátor výstupu*
a. Priestorové, technické a personálne zabezpečenie Informačného centra	Počet zamestnancov Informačného centra

b. Modernizácia a skvalitnenie internetovej stránky obce	Počet návštevníkov obecnej internetovej stránky Počet novozavedených prvkov stránky
c. Komplexná propagácia o možnostiach v obci	Počet aktivít zrealizovaných za účelom propagácie obce
d. Informačné, smerové a orientačné tabule	Počet osadených informačných, smerových a orientačných tabúľ
e. Modernizácia rozhlasu	Počet zmodernizovaných rozhlasových vysielačov
f. Vypracovanie Komunikačnej stratégie obce a zavedenie do praxe	Počet odborníkov zapojených do vypracovania dokumentu
g. Nové formy na skvalitnenie poskytovaných služieb a popularizáciu samosprávy	Počet aktivít zrealizovaných za účelom popularizácie samosprávy Počet zapojených občanov Počet zúčastnených obyvateľov

PRIORITA 3.1 **Rozvoj bývania a vzhľadu obce**

Indikátor dopadu: Počet realizovaných aktivít

Hodnotenie spokojnosti obyvateľov dotazníkovým prieskumom na konci obdobia implementácie

Opatrenie 3.1.1 **Rozvoj bývania**

Indikátor výsledku: Počet novovzniknutých stavebných pozemkov s vybudovanou technickou infraštruktúrou

Počet novovzniknutých bytových jednotiek a domov

Počet obyvateľov napojených na zrekonštruovanú, resp. novovybudovanú technickú infraštruktúru

Aktivity opatrenia 3.1.1	*Indikátor výstupu*
a. Vysporiadanie vlastníckych vzťahov nevyužívaných pozemkov a domov v obci	Počet vysporiadaných pozemkov a domov
b. Získanie pozemkov a ich vysporiadanie pre bytovú výstavbu	Rozloha získaných vysporiadaných pozemkov (m^2)
c. Projektová dokumentácia na bytovú výstavbu	Rozloha podlaží bytovej výstavby Počet bytových jednotiek
d. Výstavba IBV a nájomných bytov zachovávajúca vidiecky ráz obce	Počet prisťahovaných obyvateľov do obce Počet nájomníkov bytov
e. Realizácia inžinierskych sietí na plánovaných nových uliciach (cesty, chodníky, kanalizácia, elektrina, vodovod)	Plocha inžinierskych sietí na nových uliciach – cesty, chodníky (m^2) Dĺžka kanalizačnej siete, Dĺžka vodovodného potrubia, Dĺžka elektrických sietí (m)

f. Dobudovanie technickej infraštruktúry na existujúcich uliciach	Plocha vybudovaných inžinierskych sietí na existujúcich uliciach – cesty, chodníky (m^2) Dĺžka kanalizačnej siete, Dĺžka vodovodného potrubia, Dĺžka elektrických sietí (m)

Opatrenie 3.1.2 Rozvoj vzhľadu obce

Indikátor výsledku: Počet realizovaných aktivít
Celková upravená plocha (m^2)

Aktivity opatrenia 3.1.2	*Indikátor výstupu*
a. Opatrenia na zachovanie malebnosti obce	Počet zrealizovaných opatrení zameraných na zlepšenie malebnosti obce
b. Opatrenie na udržiavanie chátrajúcich domov a ich okolia majiteľmi	Počet zavedených opatrení zameraných na udržiavanie chátrajúcich domov a ich okolia majiteľmi Počet upravených chátrajúcich domov
c. Vytvorenie oddychových zón mimo námestí a v prírode	Počet vzniknutých oddychových zón mimo námestí a v prírode
d. Rekonštrukcia a modernizácia interiérov a exteriérov všetkých obecných budov	Počet zrekonštruovaných obecných budov
e. Dobudovanie drobnej miestnej architektúry a jej pravidelná údržba	Počet drobných prvkov architektúry osadených v obci Počet obnovených prvkov architektúry Počet vysadených zelených a okrasných rastlín a kríkov
f. Udržiavanie čistého verejného priestranstva a plôch v okolí cestných komunikácií	Plocha obcou pokosených a vyčistených verejných priestranstiev
g. Rekonštrukcia cintorínov	Počet zrekonštruovaných cintorínov
h. Rekonštrukcia nadzemných vedení na stĺpoch na podzemné	Dĺžka vedení zrekonštruovaných z nadzemných na podzemné
i. Zmena a doplnky Územného plánu	Počet zmien a doplnkov Územného plánu
j. Malé parkoviská pre osobné autá pred rodinnými domami	Počet nových parkovísk pred rodinnými domami
k. Modernizácia mostov	Počet zmodernizovaných mostov
l. Presun priemyselných a poľnohospodárskych podnikov na okraj obce	Počet premiestnených podnikov

PRIORITA 3.2 Rozvoj sociálnej oblasti

Indikátor dopadu: Vzdelanostná štruktúra
Návštevnosť podujatí a počet realizovaných podujatí (počet)
Hodnotenie spokojnosti obyvateľov dotazníkovým prieskumom na konci obdobia implementácie

Opatrenie 3.2.1 **Rozvoj sociálnych služieb**
Indikátor výsledku: Počet realizovaných aktivít

Aktivity opatrenia 3.2.1	*Indikátor výstupu*
a. Vypracovať Komunitný plán sociálnych služieb	Počet subjektov zapojených do tvorby dokumentu
b. Rozšírenie poskytovania sociálnych služieb	Počet novozavedených sociálnych služieb
c. Projektová dokumentácia a realizácia rozšírenia a modernizácie ZpS a DSS	Počet novovzniknutých lôžok v ZpS a DSS
d. Nové možnosti pre matky s deťmi - modernizácia, údržba, bezpečnosť a rozšírenie detských sadov	Počet zmodernizovaných a nových detských sadov Počet nových aktivít orientovaných na matky s deťmi
e. Podpora vzdelávania a voľnočasových aktivít	Počet fungujúcich krúžkov, kurzov pre deti a dospelých Počet podujatí organizovaných pre deti
f. Podpora chránených dielní	Počet zamestnaných postihnutých občanov

Opatrenie 3.2.2 **Rozvoj kultúry**
Indikátor výsledku: Návštevnosť podujatí
Počet aktivít realizovaných miestnymi spolkami a združeniami
Počet aktivít realizovaných obcou

Aktivity opatrenia 3.2.2	*Indikátor výstupu*
a. Dokončenie rekonštrukcie Kultúrneho domu a modernizácia inventára	Výška financií investovaných do rekonštrukcie a modernizácie
b. Zavedenie inovácií festivalu CLDM	Počet občanov zapojených do spolupráce na festivale Počet návštevníkov Počet prezentovaných remesiel Počet inovácií a zlepšení festivalu
c. Rekonštrukcia veže Kostola sv. Šimona a Júdu	Plocha zrekonštruovaných priestorov Výška financií investovaných do rekonštrukcie
d. Dokončenie areálu prírodného amfiteátra Pažite	Počet novovybudovaných prvkov areálu amfiteátra

e. Osveta v oblasti folklóru a histórie obce	Počet nových členov Fsk Sliačanka a DFS Sliačanček Počet článkov zverejnených v obecných novinách a na internetovej stránke obce Počet podujatí orientovaných na osvetu v oblasti folklóru a histórie obce
f. Vybudovanie Múzea sliačanskej dediny a remesiel	Počet návštevníkov múzea Tržby za predané výrobky
g. Zvýšenie kapacity a modernizácia obecnej knižnice a jej IT	Počet nových kníh Plocha zmodernizovanej plochy (m^2) Počet nových počítačov
h. Výstavba amfiteátra Skálie vo Vyšnom Sliači	Počet podujatí organizovaných na amfiteátri

Opatrenie 3.2.3 Rozvoj školstva a športu

Indikátor výsledku: Počet realizovaných aktivít

Aktivity opatrenia 3.2.3	*Indikátor výstupu*
a. Nové multifunkčné športoviská a rozvoj nových športov	Počet nových športovísk
b. Zlepšenie podmienok pre zimné športy	Počet zrealizovaných zimných športových podujatí
c. Rozšírenie telocvične pri ZŠ na viacúčelovú športovú halu	Plocha rozšírenej časti telocvične (m^2)
d. Rozšírenie MŠ a vyriešenie telocvične	Plocha rozšírených častí MŠ (m^2)
e. Dokončenie rekonštrukcie interiéru a exteriéru ZŠ	Plocha zrekonštruovaných priestorov ZŠ
f. Modernizácia a skvalitňovanie vyučovacieho procesu v ZŠ a MŠ	Počet nových prvkov zavedených na skvalitnenie vyučovacieho procesu
g. Realizácia pravidelnej protidrogovej prevencie	Počet preventívnych protidrogových aktivít

POUŽITÉ ZDROJE

Čo to PHSR je. 2006 [online] Košice : Eurokonzult Slovakia. [cit. 2011-11-08]. Dostupné na internete: < http://www.eurokonzult.sk/index.php?pg=4>.

HOLIENČÍKOVÁ, K. 2011. *Počet obyvateľov* [elektronická pošta]. Správa pre: Oľga Fričová. 2011-11-28 [cit. 2012-02-15]. Osobná komunikácia.

HOLIENČÍKOVÁ, K. 2015. *Štatistické údaje* [elektronická pošta]. Správa pre: Helena Priesolová. 2015-01-19 [cit. 2015-03-13]. Osobná komunikácia.

FRIČOVÁ,O. 2015. *OcÚ Liptovské Sliače* [elektronická pošta]. Správa pre: Helena Priesolová. 2015-02-11 [cit. 2015-03-13]. Osobná komunikácia.

HOLIENČÍKOVÁ, K. 2012. *Štatistické údaje* [elektronická pošta]. Správa pre: Helena Priesolová. 2011-02-21 [cit. 2012-03-01]. Osobná komunikácia.

HOLIENČÍKOVÁ, K. 2012b. *Vybrané ukazovatele za obce Slovenskej republiky* [elektronická pošta]. Správa pre: Helena Priesolová. 2011-03-02 [cit. 2012-03-02]. Osobná komunikácia.

Hygiena životného prostredia - Výročná správa za rok 2009 za okresy Liptovský Mikuláš a Ružomberok. 2010 [online] Liptovský Mikuláš : RÚVZ [cit. 2010-04-15]. Dostupné na internete: <http://ruvzlm.sk/oddelenie/hzp/index.html>.

Identifikačný list sčítacieho obvodu. 2011 [materiály Obce Liptovské Sliače] nepublikované.

Inventúrny súpis majetku ku dňu 1.1.2011. 2011 [materiály Obce Liptovské Sliače] nepublikované.

Komisie Obecného zastupiteľstva a ich členovia. 2015 [online] Liptovské Sliače : Obec [cit. 2011-03-16]. Dostupné na internete: <http://www.liptovskesliace.sk/komisie/>.

Kvalita vody. 2010 [online] Ružomberok : VSR [cit. 2011-02-14]. Dostupné na internete: <http://www.vsr.sk/kvalita_vody/>.

LOVIŠKA, Ľ. 2012. *Obvodný úrad pre cestnú dopravu a pozemné komunikácie Ružomberok* [elektronická pošta]. Správa pre: Helena Priesolová. 2012-03-26 [cit. 2012-03-26]. Osobná komunikácia.

Obchodný register Slovenskej republiky. 2015 [online] [cit. 2012-03-16]. Dostupné na internete: <http://orsr.sk/hladaj_sidlo.asp?ULICA=&CISLO=&OBEC=Liptovsk%E9+Sli a%E8e&SID=0&R=on>.

ONDREJKA, Ľ. 1998. *Sliače v premenách času.* Liptovské Sliače : Obecný úrad, 1998. 178 s. ISBN 80-967725-4-6.

Prehľad podujatí v Liptovských Sliačoch. 2011, 2013. [materiály Obce Liptovské Sliače] nepublikované.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Liptovské Sliače. 2004 [online] [cit. 2012-02-06]. Dostupné na internete: <http://www.liptovskesliace.sk/program-rozvoja-obce/>.

Súvaha. 2008, 2013, 2014. [materiály Obce Liptovské Sliače] nepublikované.

Symboly obce. 2012 [online] [cit. 2012-02-15]. Dostupné na internete: <http:// http://www.liptovskesliace.sk/symboly-obce>.

ŠMÁLOV, J.K. 1993. .. *myšlienky zostávajú.* Liptovské Sliače : Obecný úrad, 1993. 160 s. ISBN 80-968570-0-2.

TOMČUFČÍK, I. 2010b. *Prehľad o vodovodoch podľa obcí* [elektronická pošta]. Správa pre: Helena Brezňanová. 2010-03-28 [cit. 2012-02-01]. Osobná komunikácia.

Územný plán obce Liptovské Sliače. Textová časť. 2006 [materiály Obce Liptovské Sliače] nepublikované.

VRTEĽ, L. 2011. Liptovské Sliače. Historické a súčasné symboly slovenských miest a obcí. In *Národná osveta*, roč. 21, 2011, č. 3-4, s. 58.

Záverečný účet obce Liptovské Sliače za rok 2013. 2013 [materiály Obce Liptovské Sliače] nepublikované.

Živnostenský register Slovenskej republiky. 2015 [online] [cit. 2012-03-16]. Dostupné na internete: <http://www.zrsr.sk/zr_browse.aspx>